

12/859-3

**HAZIR GIYİM SANAYİ
İŞLETMELERİNDE MALİYET
OLUŞUMU**

**Elif (KOCAKAYA) UZUN
(Yüksek Lisans Tezi)**

Eskişehir-1997

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye ekonomisinde önemli konumda olan tekstil ile alt grubu hazır giyim sektöründe maliyet oluşumu irdelenmiştir.

Bu sektörün ekonomimizdeki yeri dünyadaki ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi, yatırım, üretim, katma değer verimlilik, istihdam, ithalat, ihracat, Gümrük Birliği ve Eskişehir ili açısından taşıdığı önem genel olarak açıklanmıştır.

Muhasebe sisteminin genel yapısının belirlenmesinde genel muhasebe, maliyet muhasebesinde maliyet hesaplama yöntemleri, maliyet sistemlerinin oluşturulması, mamül maliyetini oluşturan maliyet unsurları ve kullanılan belgeler açıklanmıştır.

Hazır giyim sektöründe maliyet muhasebesi uygulamasında tekdüzen muhasebe sistemi anlatılmış, tekdüzen hesap planı oluşturulmuş, hesap planı dahilinde örnek maliyet oluşumunun dönem ve yılsonu kayıtları yapılmıştır.

SUMMARY

In this subject the textile which has an important position in Turkey's economical activities and cost formation of Ready-Wearing Sector that subgroup of Textile Industry are examined.

The position of this sector in Turkey's economy and its historical improvement, investment, production, Value-added, productivity employment, importation, exportation, the association of customs, and this importance for Eskişehir are explained.

The Common Accountancy for determining of main structure of Accountancy System, besides Cost Accounting Systems, formation of costing systems, the Costing Elements which make the costing of products up, and the documents which used are explained in this subject.

Uniform Accounting System in Cost Accounting Practicing of Ready-Wearing Sector is explained. Single-Style Accounting Plan is formed, The Period Registration and registration of end of the year of Sample Cost Formation in Accounting Plan are made.

İÇİNDEKİLER

TABLO DİZİNİ	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEKSTİL SEKTÖRÜ HAKKINDA GENEL AÇIKLAMALAR

1. TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN DÜNYA VE TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ	6
1.1. Tekstil Sektörünün Dünyadaki Tarihsel Gelişimi	6
1.2. Tekstil Sektörünün Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi	12
2. TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN TAŞIDIĞI ÖNEM	16
2.1. Tekstil Sektöründe Yatırım	18
2.2. Tekstil Sektöründe Üretim, Katma Değer, Verimlilik	20
2.3. Tekstil Sektöründe İstihdam	21
2.4. Tekstil Sektöründe İthalat	23
2.5. Tekstil Sektöründe İhracat	25
3. TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN GÜMRÜK BİRLİĞİ İLE ELDE EDİLEN YARAR VE SAKINCALAR	26

3.1. Gümrük Birliği'nin İthalat ve İhracata Etkileri	27
3.2. Gümrük Birliği'nin İstihdama Etkileri	29
3.3. Gümrük Birliği'nin Verimliliğe Etkileri	29
4. ESKİŞEHİR AÇISINDAN TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN ÖNEMİ	30
4.1. Üretim ve İstihdam	31
4.2. İhracat	33
4.3. İthalat	34

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE SİSTEMİNİN GENEL YAPISININ BELİRLENMESİ

1. MUHASEBENİN TANIMLANMASI VE GÖREVLERİ	35
2. MUHASEBENİN AMAÇLARI VE MUHASEBEYİ AMAÇLARINA ULAŞTIRACAK FONKSİYONLAR VE RAPORLAR	36
3. MALİYET MUHASEBESİNİN TANIMI VE AMAÇLARI	37
4. GENEL MUHASEBE İLE MALİYET MUHASEBESİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER	38
5. MALİYET, GİDER, HARCAMA, ZARAR VE HASILAT KAVRAMLARININ AÇIKLANMASI	39
5.1. Maliyet	39
5.2. Gider	39
5.3. Harcama	39
5.4. Gelir (Kar), Zarar, Hasılat	39

6. MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ VE MALİYET SİSTEMLERİNİN OLUŞTURULMASI	40
6.1. Maliyet Sisteminin Oluşturulması	40
6.1.1. Maliyet Muhasebesi Hesap Planının Hazırlanması	41
6.1.2. Maliyet Muhasebesini Yürütecek Organizasyonun Kurulması	43
6.2. Maliyet Hesaplama Yöntemleri	43
6.2.1. Maliyetlerin Kapsamına Göre Maliyet Yöntemleri	44
6.2.1.1. Tam Maliyet Yöntemi	44
6.2.1.2. Değişken Maliyet Yöntemi	44
6.2.1.3. Normal Maliyet Yöntemi	45
6.2.1.4. Asal Maliyet Yöntemi (Direkt Maliyet Yöntemi)	45
6.2.2. Maliyet Saptanma Zamanına Göre Maliyet Yöntemi	45
6.2.2.1. Fiili Maliyet Yöntemi (Tarihi Maliyet Yöntemi)	45
6.2.2.2. Tahmini Maliyet Yöntemi	46
6.2.2.3. Standart Maliyet Yöntemi	46
6.2.3. Maliyetlerin Saptanma Şekline (Üretim Biçilerine) Göre Maliyet Yöntemleri	47
6.2.3.1. Sipariş Maliyet Yöntemi	47
6.2.3.2. Evre (Safha) Maliyet Yöntemi	53
7. MAMÜL MALİYETİNİ OLUŞTURAN MALİYET UNSURLARI VE KULLANILAN BELGELER.....	53
7.1. Hammadde ve Malzeme Giderleri	53
7.1.1. Direkt Hammadde Giderleri	54
7.1.2. Endirekt Hammadde Giderleri	54
7.1.3. Direkt ve Endirekt Hammaddelerin Satın alınmasından Tüketimine Kadar Geçen Aşamalar ve Kullanılan Belgeler	55
7.1.4. Üretime Verilen Hammadde ve Malzemenin Maliyetinin Saptanması	56
7.1.4.1. Maliyet Esasına Göre Değerleme	56

- Gerçekleşen Maliyet (Fiili Maliyet) Yöntemi	56
- Ortalama Maliyet Yöntemi	56
- Basit Ortalama Yöntemi	56
- Hareketli Ortalama Yöntemi	56
- Ağırlık Ortalama Yöntemi	56
- FIFO (İlk Giren-İlk Çıkar) Yöntemi	57
- LİFO (Son Giren-İlk Çıkar) Yöntemi	57
7.1.4.2. Piyasa Fiyatına Göre Değerleme	57
7.1.4.3. Sabit Fiyatlara Göre Değerleme	57
- Tahmini Fiyatlama Değerleme Yöntemi	57
- Standart Değerleme Yöntemi	57
7.2. İşçilik Giderleri ve Kullanılan Belgeler	58
7.2.1. Ücret Sistemleri	59
7.2.1.1. Zaman Temeline Göre Ücret Sistemi	59
7.2.1.2. Parça Başına Ücret Sistemi	59
7.2.1.3. Primli Ücret Sistemleri	60
7.3. Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler	60
7.4. Çeşitli Giderler	61
7.5. Vergi, Resim ve Harçlar	61
7.6. Amortisman ve Tükenme Payları	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKDÜZEN HESAP PLANI VE HAZIR GİYİM İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİ UYGULAMASI

1. TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ VE TÜRKİYE'DE TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMASI.....	63
1.1. Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Tanımı ve Uygulama Nedeni	63
1.2. Türkiye'de Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması	64

1.2.1. Düzenlemenin Amacı	65
1.2.2. Düzenlemenin Kapsamı	65
1.2.3. Yürürlük	66
1.3. Tekdüzen Hesap Planı, Maliyet Hesapları ve Örnek Uygulama ..	66
1.3.1. 7/A Seçeneği	70
1.3.2. 7/B Seçeneği	77
1.3.3. Hazır Giyim İşletmelerinde Hesap Planı	79
1.3.4. Hazır Giyim İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi Uygulaması ve Yılsonu Kayıtları	89
1.3.5. Hazır Giyim İşletmelerinde Fason Üretim	102
1.3.5.1. Fason Üretim Yapan İşletmenin Muhasebe Kaydı	103
1.3.5.2. Fason Üretim Yaptıran İşletmenin Muhasebe Kaydı	105
SONUÇ	108
KAYNAKÇA	110
EKLER	

TABLO DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. Dünyanın En Büyük 10 Tekstil İhracatçısı ve İthalatçısı	9
Tablo 2. Tekstil ve Hazır Giyimde Ticaret Dengesi 1990-1993	10
Tablo 3. Türkiye ve Rakiplerinin AT'a Tekstil İhracatçısı	11
Tablo 4. İlk Madde ve Malzeme İstek Fişleri Özeti	48
Tablo 5. Sipariş Maliyet Kartı	49
Tablo 6. Hammadde ve Malzeme İstek Fişleri Özeti	50
Tablo 7. Maliyet Muhasebesinin Genel Muhasebe İçinde Tutulmasında İşlem Akışı	74
Tablo 8. Genel Muhasebe ve Maliyet Muhasebesi Ayrı Olan İşletmelerde İşlem Akışı	76

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
GB	: Gümrük Birliği
GATT	: Tarifeler ve Ticaret Genel Antlařması
MFA	: okelyaflılar Düzenlemesi Antlaşması
NAFTA	: Kuzey Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi
TİSK	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

GİRİŞ

Ülkenin kalkınma ve büyümelerindeki en önemli etken imalat sektöründe sağlamış oldukları gelişmişlik düzeyleridir. Zira üretim olmadan harcama, tasarruf ve yatırım olmaz. Dolayısıyla kalkınma ve büyüme de olmaz.

Çeşitli ölçütlere göre gelişmekte olan ülkemizde, imalat sektörü içerisinde tekstil sektörünün alt grubu olan dokuma ve giyim sanayi hızlı büyüme trendi ile önemli bir yer tutar. Bu sektördeki gelişmeler diğer ögelerle birlikte Osmanlı İmparatorluğundan günümüze kadar devletçe özel bir önem verilmesinden kaynaklanmaktadır.

Türkler Orta Asya'dan taşıdıkları dokuma ve örme sanatını Anadolu'da daha ileri düzeyde buldukları dokuma ve örme geleneği ile birleştirerek bu alanda Selçuklu İmparatorluğu döneminden başlayarak önemli gelişmeler sağlamışlardır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında bu sektör önemli bir sanayi kolu durumuna gelmiştir. 15.yy ortalarından itibaren Türk kumaşları iç ve dış piyasalarda aranılan mamüllerin başında gelmeye başlamıştır.

Bütün bu gelişmişlik düzeyine karşılık Avrupa'da sanayi devriminin sonucu üretimde makinalaşma sürecinin hızlanması ve izlenilen yanlış ekonomi politikaları nedeniyle dünya pazarlarında rekabet şansını yitiren Türk tekstil sektörü gerileme sürecine girmiş zamanla tekstil ihraç eden bir

ülke durumundan yerli üretimi yok olma durumundaki ithalatçı bir ülke durumuna gelinmiştir.

Bu olumsuz gelişmelere karşın Tanzimat Döneminde makina ile üretimde gelişmeler kaydedilerek, devlet eliyle fabrikalar kurulmuş özel sektör tarafından da dokuz fabrika bu dönemde hizmete sokulmuştur. Ancak yapılan çalışmalara karşılık gerilemeye engel olunamamış ve gerileme Cumhuriyet Türkiye'sine kadar sürmüştür.

Cumhuriyet döneminde tekstil endüstrisi sanayileşme yoluyla kalkınmanın itici gücü olarak kabul edilmiş ve planlı dönemin (Beş yıllık kalkınma programları) başlangıç yıllarında tekstil sanayi yatırımları giderek artmaya başlamıştır.

1950-1960 yılları arasında devlet tarafından verilen teşviklerle pamuk ihracatı yerine, sanayi ürünü olan iplik-kumaş-konfeksiyon gibi katma değeri yüksek ürünlerin ihracatını destekleme politikaları etkili olmuştur. Bu dönemi izleyen yıllarda dünyada meydana gelen işçi eylemleri ile 1970'li yılların başındaki petrol bunalımı özellikle tekstil ve hazır giyim sektöründe fason üretime geçilmesi sonucunu doğurmuştur.

1980'li yılların başından itibaren ülkemizde ihracata dayalı bir sanayileşme modeli benimsenmiş ve uygulamaya konulmuştur. Körfez krizi bu politikaların uygulanmasına önemli bir engel oluşturmuş olmakla birlikte ihracatımızda büyük artışlar meydana gelmiş ve toplam ihracat içerisinde en büyük payı da tekstil sanayinin alt gurubu olan hazır giyim sanayi oluşturmuştur. Devletçe alınan ekonomik tedbirlerle birlikte, bu sektörde üretim kalitesinin çok arttırılmış olması dış piyasada rekabet şansını yüksek düzeylere çıkarmıştır.

Türk tekstil sanayinin alt gurubu olan hazır giyim sanayinin başarısında etkin olan unsurları; ülkemizin pamuk üreticisi olması dolayısıyla bu sanayi için gerekli hammadde kaynaklarına sahip olunması, coğrafi olarak pazarlara yakın olunması, moda trendleri konusunda kısa zamanda bilgi sahibi olunması, kurulu üretim tesislerinin esnekliklere uygun olması biçiminde sıralayabiliriz.

Günümüzde tekstil sektörünün ekonomideki makro büyüklüklerine bakacak olursak; 1995 yılında imalat sektörü %73.2 oranında yatırım teşvik belgesine bağlanmış olup, toplam teşvik belgeli yatırımların %40'nı tekstil sektörünün oluşturduğu görülmektedir. Bu oranın da %39.7 gibi tamamına yakın bir bölümünü dokuma ve hazır giyim sektörü oluşturmaktadır. Toplum imalat sektöründe istihdamın %40'nı yine tekstil sektörü elinde bulundurmaktadır. 1994 yılındaki toplam ihracatımızın %35'ini oluşturan tekstil sektörü içerisindeki konfeksiyon ve hazır giyim sektörünün payı %70 gibi bir orana ulaşmaktadır.

Tekstil ihracatımızda Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ilk sırayı alırken (Almanya ilk sırada), diğer yandan NAFTA ülkelerinde yapılan ihracatta önemli boyutlara ulaşmıştır. Bu ülkeler içerisinde de Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ilk sırayı almaktadır. Ülkemizin 01.01.1996 tarihinden itibaren Avrupa Birliği ülkeleriyle Gümrük Birliğine üye olmasıyla birlikte bu sektörün önemini dahada arttırmaktadır.

Türkiye ekonomisi açısından makro büyüklükler arzeden hazır giyim sektörünün, işletmeler açısından mikro düzeyde gerçekleştirilen üretiminin ne şekilde gerçekleştirildiği, bu sektördeki belge ve bilgilerin nasıl derlenip kayıtları ve raporlar haline getirildiği ile taraflara doğru ve güvenilir bilgilerin verildiği büyük önem taşımaktadır.

Bir ülkede ekonomik kullanmayı sağlamak ve sürdürebilmek için planlama tekniklerinden yararlanmak gerekir. Bu planları yaparken de zamanında, doğru ve güvenilir maliyet verilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Mikro düzeydeki işletmelere ait bu verilerin elde edilmesini sağlayan en önemli sistem ise "Maliyet Muhasebesi Sistemidir."

İşletmelerin mevcut ekonomik sistemde varlıklarını koruyup sürdürebilmeleri ve ulusal ekonomiye fayda sağlayabilmeleri için kendi çalışma sistemlerini kurmaları ve planlamaları gerekir. Hedeflerine ancak bu yolla ulaşmaları mümkündür. Bu nedenle işletmeler öncelikle muhasebe sistemlerini oluşturmak, maliyetlerini belirlemek ve minimum maliyetle maksimum karı elde etmeyi amaçlamak durumundadırlar.

Muhasebe Sistemi ve özellikle Maliyet Muhasebesi Sistemi işletmeler için maliyetlerini belirlemek dolayısıyla da kar elde etmek açısından bakıldığında büyük önem taşımakla beraber ülkemizde işletmelerin yapısı incelendiğinde etkin bir maliyet muhasebesi sistemine sahip olmadıkları görülmektedir. Bu nedenle 26.12.1992 tarih ve Mük.21447 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 sıra nolu "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" Muhasebenin Temel Kavramları, Muhasebe Politikalarının Açıklanması, Mali Tablolar İlkeleri, Mali Tabloların Düzenlenmesi ve Sunulması, Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve İşleyişi konularında düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu tebliğ ile yapılan düzenlemeler 01.01.1994 tarihinden itibaren de yürürlüğe sokulmuştur.

Tek düzen muhasebe sistemi, işletme sahiplerine, yatırımcılara ve diğer üçüncü şahıslara sağlıklı, yeterli ve doğru bilgi verme yanında vergi denetimini kolaylaştırıcı olanaklarda sağlamaktadır.

Tek düzen muhasebe sistemi aynı zamanda bu işlevinin yanı sıra aşağıda belirtilen olanakları da sağlamaktadır:

- Karar alacak işletme sahipleri ve üçüncü kişilere zamanında yeterli ve doğru bilgi verir.
- Farklı işletmelerle aynı işletmelerin farklı dönemlerini karşılaştırma olanağı sağlar.
- Mali tablolarda yer alan hesap adlarının tüm işletmeler ve ilgili taraflar için aynı anlamı vermelerini sağlar.
- Muhasebe terim birliğini sağlayarak anlaşılabilirliği gerçekleştirir.
- İşletmeleri üçüncü kişilere karşı anlaşılır, doğru ve zamanında bilgi verilmesini sağlayarak güvenilir konuma getirir.

Bu nedenlerle Tek düzen muhasebe sistemi, işletmeleri çağdaş bir anlayışla değerlendirme ve anlama olanağı sağlamıştır.

Ülkemiz ekonomisi için önemli bir sektör haline gelen hazır giyim sanayinde bu alanda faaliyet gösteren işletmelerin Maliyet Muhasebesi ve genel muhasebe ile birlikte uygulanabilme esasları, Tekdüzen Hesap Çerçevesi ve Hesap Planı işleyişi çerçevesinde bu Yüksek Lisans Tezinde araştırılmış ve bir örnek üzerinde uygulaması yapılmıştır.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır:

Birinci Bölümde; tekstil sektörü ve bunun alt sektörü olan hazır giyim sanayi sektörü hakkında genel açıklamalara yer verilecek, tekstil sektörünün Dünya ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi, Türkiye ekonomisi içindeki yeri, Gümrük Birliği ile elde edilen yarar ve sakıncalar, Eskişehir ili açısından taşıdığı önem ele alınmış ve genel açıklamalar yapılmıştır.

İkinci Bölümde; Muhasebe sisteminin genel yapısının belirlenmesi ele alınarak, muhasebenin tanımlanması, görevleri, amaçları, amaçlara ulaştıracak fonksiyonlar ve raporlar ile Maliyet Muhasebesinin tanımı, amaçları, Genel Muhasebe ile ilişkileri değerlendirilmiştir. Maliyet, harcama, gider, zarar ve hasılat kavramları açıklanarak, Maliyet hesaplama yöntemleri ve maliyet sistemlerinin oluşturulması, mamül maliyetini oluşturan unsurları ve kullanılan belgeler hakkında açıklamalara yer verilmiştir.

Üçüncü Bölümde; Tekdüzen Hesap Planı ve Hazır giyim işletmelerinde Maliyet oluşumu ile Maliyet Muhasebesi ve yıl sonu kayıtları işlenmiştir. Türkiye'deki tekdüzen muhasebe sistemi uygulaması, Hazır giyim işletmelerinde hesap planı, maliyet hesapları ve muhasebe kayıtları örnek verilerek açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEKSTİL SEKTÖRÜ HAKKINDA GENEL AÇIKLAMALAR

1- TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN DÜNYA VE TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Tekstil Sektörünün Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

Bünyesinde birçok sanayi kollarını içermekte olan tekstil sanayi başlıca aşağıda adlarını sıralayacağımız sanayi dallarından oluşmaktadır. Tekstil sanayisi, geleneksel olarak iplik sanayisini, dokuma sanayisini, örme sanayisini dokusuz kumaş üretimini ve kumaş boyama sanayisini kapsar. Buna kimyasal elyaf üretimini de eklemek gerekir¹.

Genelde tekstil sektöründe kullanılan hammaddeler, tabii elyaflar ve yapay elyaflar olmak üzere iki gruba ayrılmakta olup,

Tabii Elyafları: Bitkisel, hayvansal, madensel olarak üç gruba ayırabiliriz.

- Bitkisel Elyaflar: Pamuk, keten, jüt, kendir, rami, sisal, vs.
- Hayvansal Elyaflar: Yün, Tiftik, İpek, vs.
- Madensel Elyaflar: Asbest, vs.

Yapay Elyaflar da kendi aralarında Suni elyaflar ve Sentetik elyaflar olarak iki gruba ayrılmaktadır.

- Suni Elyaflar: Viskon, rayon, aşetat.
- Sentetik Elyaflar: Polyamid, polyester, akrilik, vs.

Tekstil sanayisi, dünya çapında en yaygın sanayilerden biridir. Tekstil maddelerini taşımak kolaydır. İşçilik maliyeti ve becerisi bir ülkeden diğerine çok değişkendir. Dolayısıyla uluslararası tekstil ticareti önemli bir yer tutar ve son on beş yılda çok gelişmiştir. Bu alışverişler, özellikle Güney Doğu Asya İle Avrupa ve Kuzey Amerika arasında gerçekleşir. AB

¹ Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 22. Cilt Milliyet 1986, s. 11368.

bünyesinde, yalnız İtalya'nın tekstil alışverişlerinde çok önemli bir fazlalık görülmektedir².

İtalya, Doğu ile Batı arasında dokuma alanında önemli bir rol oynadı. XII. yy'a kadar hammadde ve güç simgesi olan ipekliler dış alımla sağlanıyordu³.

XVIII yy'ın sonuna kadar yalnızca ahşap el tezgahları biliniyordu. Makineleşme İngiltere'de Cartwright ile (1785) başladı. Birbirini izleyen mucitler bu ilkel tezgahı bu günkü biçimini alana dek geliştirdiler⁴.

Geleneksel, dokuma sanayii, XVIII yy. boyunca deniz ticaretinin gelişmesi ve yeni icat edilen makinelerin (kaymekikiği [1733] ; buharlı iplik ve dokuma tezgahları, [1780-1785] vb.) sanayiye uygulanmasıyla Avrupa'da doğdu. Nitekim uzun süre, bu sanayide kullanılan makineleri yapan ve bunlara sahip olan, gerekli hammaddeleri ithal ederek mamul kumaş haline getirip bütün dünya pazarlarına satan ülkeler İngiltere ve Avrupa'nın büyük sanayii ülkeleri olarak kaldı denilebilir. Bu bakımdan dünya dokuma sanayii, doğrudan doğruya, özellikle de İngiliz dokuma sanayinin mirasçısıdır⁵.

XVIII. yy'da dokuma tezgahlarının icadedilmesi ve yeni makinaların yapımıyla tekstil sanayi sürekli olarak gelişti.

Dokuma sanatı makineleşmeden önce bol ve ucuz işgücü ile tabii elyaf üretiminin fazla olması nedeniyle Asya ülkelerinde gelişme göstermiş ancak makinalaşmayla birlikte Avrupa ülkelerinin hakimiyetine geçmiştir.

Dünya tekstil ve konfeksiyon ticareti 1990'da yine gelişme kaydetmiş, hazır giyim eşyası ticareti tekstil ticaretinden daha hızlı artarak ilk kez öne geçmiştir⁶.

Önde gelen tekstil ihracatçısı ülkelere bakıldığında ortaya çıkan sonuç, hazır giyim eşyası üretiminin hızlı bir şekilde düşük maliyetle üretim yapan bölgelere kaymasına rağmen gelişmiş ülkelerde de rekabet gücü olan iplik

² Larousse (22), 1986, s.11369.

³ Larousse (7), 1986, s.3285.

⁴ Larousse (7), 1986, s.3285.

⁵ Larousse (3), 1986, s.805.

⁶ Dünyada Tekstil Dergisi, Sayı:196, Eylül-Ekim 1992, s.28.

ve kumaş yapımının sürebileceğini kanıtlar niteliktedir. On ülkeden en az altısı yüksek maliyet bölgesi veya ülkesidir ve Çin dışında geri kalanların hepsi aynı sanayileşmiş ülkelerdir. Almanya en büyük tekstil ihracatçısı olarak dünya ticaretinin %12'sini elinde tutmaya devam ederken, onu %9 ile İtalya izlemektedir⁷.

Tablo-1'de Dünyanın en büyük on tekstil ihracatçısı ve ithalatçısı ülkeler gösterilmektedir.

Tablo-2'de 1990-1993 yıllarını kapsamak üzere; tekstil ve hazır giyimde ticaret dengesi verilmektedir. Tablo (1-2) den de anlaşılacağı üzere; ticaret tekstil ve hazır giyimde ticaret fazlası ve ticaret açığı veren ülkeler sıralanmaktadır.

Dünya tekstilin son 20 yılını hep kendini yenileyerek, son 5 yılını da bilgisayara yönelik kalite standardını korumak için arayış içinde geçirmektedir⁸.

⁷ **Dünyada Tekstil Dergisi**, a.g.e, s.32.

⁸ Kamil DİNERİ, **Tekstil Teknik Dergisi**, Temmuz 1995, s.76.

Tablo-1

Dünyanın En Büyük 10 Tekstil İhracatçısı ve İthalatçısı

	1980 (Milyar \$)	1993 (Milyar \$)	OYD** (%) 1980-1993
İHRACAT			
Almanya	6.3	11.9	5
Hong Kong	1.8	11.2	15
Net İhracat	0.9	2.1	7
Re-export	0.9	9.1	20
İtalya	4.2	10.0	7
Güney Kore	2.2	9.0	11
Çin	2.5	8.7	10
Tayvan	1.8	8.2	12
Japonya	5.1	6.7	2
Belçika-Lüksemburg	3.6	6.5	5
ABD	3	6.0	4
TOPLAM	34.7	94.8	by
İTHALAT			
Hong Kong	3.0	12.8	12
Net İthalat	2.1	3.7	4
Almanya	6.9	10.4	3
ABD	2.5	8.9	10
Çin	1.1	7.6	16
İngiltere	3.6	6.1	4
Fransa	4.1	6.0	3
İtalya	2.6	4.6	4
Japonya	1.7	3.9	7
Belçika-Lüksemburg	2.3	3.6	4
Hollanda	2.3	3.1	2
TOPLAM	30.1	67.0	by
DÜNYA TİCARETİ	55.0	115.4	5.9
*by: bilgi yok. ** OYD: Ortalama Yıllık Değişim.			

Kaynak: TOBB Aylık Dergisi, **Ekonomik Forum**, 15 Aralık 1995, Yıl 2,
Sayı 12, s.19.

Tablo 2

Tekstil ve Hazır Giyimde Ticaret Dengesi 1990-1993
(Milyar ABD Doları)

	1990	1991	1992	1993
TİCARET FAZLASI				
Çin	11.6	13.5	17.3	18.9
İtalya	12.6	12.0	12.5	13.4
Tayvan	8.8	10.1	9.7	9.8
Hong Kong	6.5	7.1	12.2	12.2
Türkiye	4.2	4.3	5.1	4.9
Portekiz	2.7	2.6	2.7	2.2
Ticaret Açığı				
Singapur	-0.2	-0.1	-0.3	-0.5
İsveç	-2.8	-2.7	-2.8	-2.1
İsviçre	-0.2	-2.3	-2.3	-2.3
Kanada	-3.7	-3.5	-3.6	-3.6
Fransa	-5.3	-5.3	-5.7	-4.6
İngiltere	-6.6	-6.4	-6.9	-6.0
Japonya	-6.4	-6.6	-7.7	-9.2
Almanya	-11.2	-15.5	-15.0	-14.2
AB 12*	-10.8	-17.9	-18.7	-13.5
ABD	-26.1	-26.1	-31.1	-33.5
*Avrupa Birliği üyeleri arası Ticareti de kapsamaktadır.				

Kaynak: TOBB Aylık Dergisi, **Ekonomik Forum** 15 Aralık 1995, Yıl 2,
Sayı 12, s.19.

Tablo 3**Türkiye ve Rakiplerinin AT'a Tekstil İhracatçısı**

Ülke	İhracat Tutarı (000 ECU)		Değişim 92/89 (%)	Pazar Payı (%)	
	1989	1992		1989	1992
Çin	2.545.689	4.221.963	65,8	7,9	10,7
Türkiye	2.482.237	3.295.859	32,8	7,7	8,4
Hong Kong	2.599.143	2.589.984	-0,4	8,1	6,6
Hindistan	1.416.115	1.869.870	32,0	4,4	4,7
İsviçre	1.727.427	1.721.329	-0,4	5,4	4,4
ABD	1.515.929	1.720.781	13,5	4,7	4,4
Endonezya	521.511	1.371.993	163,1	1,6	3,5
Fas	878.470	1.341.482	52,7	2,7	3,4
Tunus	781.666	1.312.759	67,9	2,4	3,3
Polonya	395.671	1.112.457	181,2	1,2	2,8
G.Kore	1.323.757	1.078.501	-18,5	4,1	2,7
Pakistan	736.493	978.898	32,9	2,3	2,5
Avustralya	1.425.696	964.877	-32,3	4,4	2,4
Tayland	703.038	912.173	29,7	2,2	2,3
Japonya	838.702	802.758	-4,3	2,6	2,0
Tayvan	826.861	743.733	-10,1	2,6	1,9
Ç.S.C	252.875	665.324	163,1	0,8	1,7
Macaristan	381.131	657.382	72,5	1,2	1,7
Yugoslavya	1.605.990	628.775	-60,8	5,0	1,6
Bangladeş	242.306	562.409	132,1	0,8	1,4
Liste	23.200.756	28.553.307	23,1	72,3	72,4
Toplam	32.084.525	39.458.400	23,0	100,0	100,0

Kaynak: Eurostat

Çin'in AB'ne tekstil dışsatımı Türkiye'ye göre daha hızlı artıyor.

Kaynak: TOBB Aylık Dergisi, Ekonomik Forum 15 Aralık 1995, Yıl 2,
Sayı 12, s. 21.

1.2. Tekstil Sektörünün Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Türkiye tekstil sektörü, bu sektörün temel dayanağını oluşturan, dokuma, örme, el sanatları Anadolu medeniyetleriyle beraber başlamış ve Türklerin Anadolu'ya gelişi ile çeşitli aşamalardan geçerek, günümüzde dünyanın önde gelen tekstil üretici ve ihracatçısı konumuna gelmiştir.

Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yapılan arkeolojik kazılarda bulunan eserlerden, elde edilen bilgilere göre, Anadolu'da yaşamış olan Hitit ve Sümer'lerin dokuma sanatını bundan beşbin ile yedibin yıl önce gerçekleştirdikleri belgelerde tesbit edilmiştir. 1962 yılında Çatalhöyük kazılarında elde edilen Neolitik devre ait (M.Ö. 6000) dokuma parçaları, Anadolu'da dokumacılık tarihinin çok eski olduğunu ortaya çıkarmıştır⁹.

Selçuklu Türkleri Orta Asya'dan taşıdıkları dokuma ve örme sanatını, Anadolu'da buldukları dokuma ve örme geleneği ile birleştirerek daha çok geliştirmişlerdir. Bu dönemde mahalli ihtiyaç ve bölgesel ticaretle yetinen tekstil sanayi, Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişi ile gelişerek sınırlarını aşmıştır¹⁰.

Osmanlıların zamanında geliştirilen bu sektör önemli bir sanayi kolu haline gelmiştir. 15. yy ortalarından itibaren Türk kumaşları iç ve dış pazarlarda çok aramılan mamüllerin başında bulunmaktaydı. Bursa, Amasya, Ankara, Diyarbakır, Bağdat, Şam, Halep belli başlı dokuma merkezlerini oluşturmaktaydı.

Bu dönemde devlet tarafından alınan teşvik edici tedbirler ve esnaf teşkilatlarının denetimi, kaliteyi olumlu yönde etkilemiştir. Bu arada, Avrupa'da sanayi devrimi başlamış ve bununla birlikte tekstil makinaları da mekanize olmuştur. Avrupa'da sanayi devrimini yaşarken bizde sanayi kapitalasyonlarında etkisi ile duraklama dönemine girmiştir¹¹.

Dış ticarete açık olarak geliştirilen dokuma sanayii özellikle XVIII. yy. da siyasal bunalımların ve yabancılara tanınan kapütülasyonların

⁹ T.C. Kültür Bakanlığı, **Türk El Sanatları**, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Gen.Müd. Ankara, T.T.K. Basımevi, 1994, s.70.

¹⁰ D.P.T. **Dünya'da ve Türkiye'de Tekstil Sanayii**, Yayın No:2003, Ankara, Temmuz 1985, s.143.

¹¹ Atilla YÜCE, **Pamuklu Sanayii**, Ankara, Sümerbank, 1973, s.5.

etkisiyle gerilemiştir. Bu arada Avrupa ülkelerinde makina ile üretimin gerçekleştirilmesi, el dokumacılığına dayanan sanayimizi daha da geriletmiş ve dokuma ürünlerinin ithalatı başlamıştır¹².

Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen Tanzimat Döneminde makina ile üretimde gelişmeler kaydedilmiş ve özellikle ordunun ihtiyaçlarını karşılayacak kamu tesisleri kurulmuştur.

İstanbul Feshane Fabrikası, askere fes giydirilmesi kararı üzerine, 1835 yılında kurulmuştur. 1876 yılında askeri idareye geçmiş ve Cumhuriyet devrinde de Türkiye Sanayii ve Maden Bankasına devredilmiştir.

İzmit ve İslimiye Çuha Fabrikası (1845), Hereke Pamuklu ve İpekli Fabrikası, Bursa İpekli Mensucat Fabrikası, Balıkesir Aba Fabrikası, Samaha Çuha Fabrikası, (1855) devlet tarafından faaliyete geçirilmiştir.

Devlet eliyle kurulan bu fabrikaların yanında yabancı uyruklu şahısların önderliğinde özel işletmeler kurulmuştur. Hereke Fabrikası (1845); Basmahane Fabrikası (1850), İzmir Pamuklu Mensucat (1850), İzmir Şark Sanayi (1885), Yedikule İplik Fabrikası (1889), Tarsus Mavromati Fabrikası (1887), Adana Tırpani Fabrikası (1904), Tarsus Rasim Bey Fabrikası (1911), Adana Simyanoğlu Fabrikası, özel teşebbüs tarafından kurulan başlıca tesisleri oluşturmuştur.

Özel teşebbüs tarafından 1850 yılında kurulmuş olan Bakırköy Bez Fabrikası, (Basmahane Fabrikası) işletme zorlukları nedeniyle 1860 yılında devlete ve 1867 yılında ise Sanayii ve Maden Bankasına devredilmiştir.

Bütün bu tesislere rağmen yurtiçi talep karşılanamamış ve ithalat devam etmiştir. Sanayileşmede başarısızlık yün, ipek kozası, pamuk gibi hammaddelerinin ihracını hızlandırmıştır. Sanayi ıslah komisyonlarınca (1862, 1864, 1866) alınan koruma tedbirleri yeterli olmamıştır ve 1908 yılına kadar bu çöküntü devam etmiştir¹³.

¹² Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 50 Yılda Türk Sanayi, Ankara, 29 Ekim 1973, s. 145.

¹³ Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 50 Yılda Türk Sanayi, A.g.e, s. 145.

Bu dönemde sanayinin çöküşü nedeniyle Osmanlı İmparatorluğundan Cumhuriyet Türkiyesine ancak Feshane, Hereke, Basmahane (Bugünkü Bakırköy Fabrikası) gibi çok az sayıda, yetersiz kapasite ve teknolojide tekstil fabrikaları ile beş tanesi yabancıların ve azınlıkların elinde olan fabrikalarla birlikte toplam sekiz fabrika ile girmiştir. Diğer kurulan tesisler kapanmak zorunda kalmıştır.

Sanayileşmenin teşviki için yapılan denemeler olumlu sonuç vermemiş 1913-1915 yıllarında yapılan bir sayımın sonuçlarına göre 1913 yılı yurtiçi talebinin yün ipliğinde %82.5, yünlü kumaşta %1.3, pamuk ipliğinde %20,6 pamuklu dokumada %9.5, ipekli kumaşta % 4 yurtiçi üretimle karşılanabilmiştir¹⁴.

1915 tarihli sanayi sayım sonuçlarına göre Osmanlı İmparatorluğunun sahip olduğu sanayi kuruluşları arasında tekstil sanayi % 27.7'lik bir oranla gıda sanayinden sonra ikinci yeri işgal etmekteydi. İstihdam olarak % 48.1'lik paya sahiptir¹⁵.

Cumhuriyet Türkiyesi, tekstil endüstrisini sanayileşme yoluyla kalkınmanın itici sürükleyici gücü olarak kabul etmiş, tekstil endüstrisini en az "üç beyaz" (un, şeker, pamuklu dokuma) üründe dışa bağımlılıktan kurtulma, kendi kendine yeterlilik politikasının yoğunlaştığı, sektörlerden biri olarak kabul etmiştir¹⁶.

1925 yılında kurulan Türkiye Sanayii ve Madin Bankası'nda mevcut fabrikalar devredilmiştir. Yine bu dönemde banka ve halkın katılımıyla Kayseri-Bünyan ve Isparta İplik Fabrikaları kurulmuştur.

Bu dönemde büyük bir işleve sahip olan Türkiye Sanayii ve Madin Bankası 1933 yılında Sümerbank adı altında yeniden organize edilerek mevcut tekstil fabrikalarını devralmıştır. Türkiye'nin tekstil ihtiyacını karşılamak amacıyla Nazilli Basma Fabrikası, Kayseri Bez Fabrikası, Ereğli

¹⁴ Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 50. Yılda Türk Sanayi, A.g.e. , s. 145.

¹⁵ Orhan TUNA, Cumhuriyet 50. Yılında Türkiye Tekstil Sanayinin Faaliyet Grupları İtibariyle Görünümü, İstanbul, Türkiye Tekstil Sanayii İşverenler Sendikası Yayın No:23, s. 1-13.

¹⁶ Zühre OLALI, "Türk Tekstil Endüstrisi ve GATT Anlaşmaları, İzmir Ticaret Odası Dergisi, İzmir, Mart 1985, s. 8.

Bez Fabrikası, Malatya Pamuklu Fabrikası, Bursa Merinos Fabrikası, Gemlik Sun-i İpek Fabrikası üretime geçmiştir.

Türkiye dokuma ve giyim sanayi, Cumhuriyet dönemine beş tanesi yabancıların ve azınlıkların elinde olan sekiz pamuk ipliği fabrikası ile girmiştir. Bu kapasite 1923-1960 dönemindeki sanayileşme çabaları (1923 İzmir İktisat Kongresi, 1924 Teşvik-i Sanayi Kanunu, 1925 Sanayii ve Madin Bankası kuruluşu, 1927 Teşvik-i Sanayi Kanunu, 1929 Gümrük Kanunu, 1933 Sümerbank Müessesesi kuruluşu, 1. Beş Yıllık Kalkınma Programı 1945 2. Beş Yıllık Kalkınma Programı) sonucu planlı dönemin başlangıç yıllarında tekstil sanayi yatırımları giderek artmaya başlamıştır.

Bu dönemlerde artan pamuk üretimi yanında 1938'de rejenere selüloz, 1964'de poliamid, 1968'de poliester, 1974'de akrilik, 1975'te polipropilen üretimine başlayan Türkiye elyaf sanayi dünya pazarlarında önemli bir pay almayı başarmıştır.

Tekstil sektöründe gösterilen bu gelişmeler 1960'ın ilk yıllarında Avrupa Ekonomik Topluluğuna girme çabasında olan Türkiye'nin Avrupa'da tekstil endüstrisinin önemli merkezlerinden biri haline geleceğinin bir göstergesiydi. Çünkü Türkiye bir pamuk ülkesi olarak tekstil sanayi merkezi olması için gerekli hammadde ve ucuz işgücü gibi unsurlara sahiptir.

1950'li ve 1960'lı yıllarda devlet tarafından verilen teşviklerle, pamuk ihracatı yerine sanayi ürünü olan iplik-kumaş-konfeksiyon gibi katma değeri yüksek ürünlerin ihracatını teşvik etme politikaları etkili olmuştur. Bu amaçla yine hükümet pamuk taban fiyatlarını düşük tutmuştur.

Hükümetin teşvik tedbirleri, gerekli hammaddenin varlığı ve işgücü maliyetlerinin düşük olması, ülkemizi dünyada önde gelen tekstil üreticisi ve ihracatçısı konumuna getirmiştir. Özellikle özel sektörde çok gelişen tekstil sanayii, günümüzde dış pazarlarda önemli bir pazar payına, rekabet edebilme gücüne ve yatırımlara sahip hale gelmiştir.

2. TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN TAŞIDIĞI ÖNEM

Dünya ülkelerinin kalkınma ve büyümelerindeki en belirgin öğelerden birisi imalat sanayi sektöründe sağladıkları gelişmelerdir¹⁷.

Ülkemizde imalat sanayinin gerek toplam üretim değeri, istihdam payı ve gerekse dış ticaret içindeki payı açısından önemli ağırlığa sahip bir alt sanayi grubu olan tekstil sanayii, Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarından itibaren gelişerek bugün ülke ekonomisi için lokomotif sektör konumuna gelerek, dünyada üretim, kapasite, ihracat, kalite vb. Açısından ilk sıralarda yer almaktadır.

Ülkemizde ilk kurulan sanayi dallarından biri olan dokuma ve giyim sanayi planlı dönemde hızla gelişmiş ve özellikle Dördüncü plan dönemi sonlarında büyük dışsattım olanaklarına kavuşmuştur¹⁸.

1960'lı yıllarda başta Avrupa olmak üzere dünyayı saran işçi eylemleri ve 1970'lerin başında petrol bunalımı nedeniyle özellikle tekstil ve hazır giyim sektöründe fason üretime geçilmesine neden olmuştur.

En geniş anlamıyla "fason", iki endüstriyel firma arasındaki bir değişim ilişkisi olarak tanımlanmaktadır. Fason ilişkisinde, firmalardan birisinin diğerine oranla bir ekonomik üstünlüğe sahip olması koşulu vardır. Fason bağlantısı, sürekli bir ilişkinin varlığını gerektirir¹⁹.

Tekstil ve hazır giyim ihracatının patlama yaptığı 90'ların başında, küçük atölye sayısının da yüzde 20'lere varan bir artış gösterdiği göz önüne alırsa, fason üretime bağlı bir "küçük işyeri" artışından söz etmek mümkün görünüyor. Buna karşılık, yapılan küçük anketler, küçük işletmelerin ortalama yüzde 40'ının aynı zamanda fason üretimde yaptığını gösteriyor. Bu oran tekstil ve hazır giyim sektöründe yüzde 50 ile en yüksek noktaya ulaşıyor²⁰.

¹⁷ Deniz Büyükkılıç GÜLBEDEN, MPM Yayınları No:462, Verimlilik Göstergeleri Dizisi, 32-1, Verimlilik Ölçme ve İzleme Bölümü Ankara, 1992, s. 2.

¹⁸ Deniz Büyükkılıç GÜLBEDEN, A.g.e. , s.13.

¹⁹ ASOMEDYA, Ankara Sanayi Odası Aylık Yayın Organı, Ekim 1995, s.28.

²⁰ ASOMEDYA, A.g.e. , s. 28.

1980'li yılların başlarından itibaren ihracata dayalı bir sanayileşme modelini benimseyen Türkiye'de, Körfez Krizi özellikle ihracata bağımlı sektörleri derinden etkilemiştir. Şimdi de gümrük birliği hazırlıklarının yapıldığı bu dönemde, uluslararası alanda rekabet edebilmek için işgücü maliyeti mümkün olduğunca aşağıya çekilmek istenmektedir. Bu da firmaları, bir yandan yeni üretim organizasyonları ararken, diğer yandan da işçileri daha fazla çalıştırıp, ücretleri daha aşağı çekmeye ve böylece hiç olmazsa ucuz maliyetle rekabet gücü yakalamaya olanak veren fason üretim modeline itmektir²¹.

Fason üretimin yaygınlaşmasında işgücünün maliyet kaygısından da fazla, talep piyasasının esnek oluşu rol oynamış buluyor. Çünkü özellikle bazı sektörlerdeki aşırı talep dalgalanmaları, firmaların karlı olmayan yatırımlarda bulunmalarını gerektiriyor. Bunu önlemek ancak, bu aşamada "fason üretime" yönelebilmekle mümkün olabiliyor²².

Türkiye ekonomisi 1980 yılından sonra ihracata dayalı bir ekonomi politika büyüme modeli izlemektedir. İhracatımızda ise en büyük payı tekstil sanayinin alt sanayi grubunu oluşturan hazır giyim sanayii oluşturmaktadır. Hazır giyim sanayiinde ise fason üretim ağırlık kazanmıştır. Buna rağmen kaliteli üretim sayesinde dış piyasada önemli konuma gelmeyi başarmıştır. Bunun nedenlerini kısaca şöyle özetleyebiliriz.

Türkiye kurulu kapasitesinin yanı sıra son yıllarda yaptığı yatırımlarla makina parkının niteliğini yenilemeye de hız vermiştir. Özellikle melanj örme iplik ve örme makina parkında hızlı gelişme göstermiştir. Örneğin, Türkiye 1992 yılında open-end iplik eğirme sistemlerine yatırım yapan en büyük üçüncü ülkedir²³.

Türk tekstil endüstrisinin gelişmesinde etkide bulunan diğer avantajlar ise;

- Coğrafi olarak pazarlara yakınlığı,

²¹ ASOMEDYA, A.g.e. , s. 31-32.

²² ASOMEDYA, A.g.e. , s. 32.

²³ NURGER, Sanayi Kongresi' 95, Konuşma Metni, s. 3.

- Moda trendleri konusunda kısa zamanda bilgi sahibi olması,
- Kurulu üretim tesislerinin hızlı sonuç vermesi ve esnekliklere uygun olması,
- Hammadde kaynaklarına sahip olması,
- Genç ve nitelikli girişimciler varlığıdır²⁴.

1980'li yıllardan önce çok cüzzi düzeylerde kendi gayretleri ile ihracat yapmaya çalışan Türk tekstilcileri 1980'den sonra ekonomik politikaların ihracat odaklı olarak oluşturulmaya başlaması ile birlikte dünya ihracatı içinde hatırı sayılır bir konuma ulaşmaya başlamışlardır. Türkiye, 1980 yılında dünya ihracatçı ülkeleri arasında yapılan sıralamada 33. sırada iken, bugün itibariyle en büyük 12. Ülke arasına girmiş bulunmaktadır. Tekstil sektörünün yıllar bazında ihracatının gelişerek artmasının yanında, ihracatının niteliğinde de büyük değişiklikler olmuştur. 1980 öncesi dönemde daha çok hammadde veya katma değeri düşük işlenmiş ürün ihracat eden tekstil sektörü bugün katma değeri yüksek ve tüketici tercihlerine uygun kalitede mal üretir ve satar hale gelmiştir. Kısacası, Türk tekstil sanayi, geleneksel metotlarla üretimden teknoloji yoğun üretime, katma değeri düşük mallardan katma değeri yüksek kaliteli mallara yönelmiştir²⁵.

2.1. Tekstil Sektöründe Yatırım

1995 yılında en fazla yatırım tekstil sektöründe gerçekleşmiştir. 1991 ve 1994 yılları dışında sürekli artış göstermiştir.

Bu yıl tekstil sektöründe tam anlamıyla bir yatırım patlaması yaşandı. Teşvik kapsamına alınan tekstil yatırımları yılın ilk on ayında geçen yıla göre dokuz kat artış kaydetti.

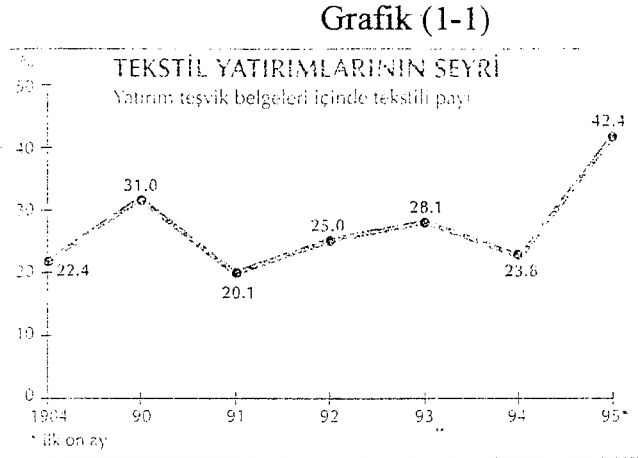
Hazine Müşterşarlığı'nda edinilen verilere göre, Ocak-Ekim 1995 döneminde 251.3 trilyon liralık tekstil yatırımı teşvik belgesine

²⁴ GER, A.g.e. , s. 4.

²⁵ Evrensel ERDOĞAN, Uluslararası Tekstil Dergisi, Kasım 1995, Yıl:11, Sayı 130, s. 20.

bağlanmıştır. Bu tutar geçen yılın aynı döneminde 25 trilyon lira dolayında gerçekleşmiştir²⁶.

Tekstil sektöründe yatırımların 1984-1995 (ilk onay yılları arasında yüzde (%)) olarak yatırım teşvik belgelerinden aldığı pay aşağıdaki Grafik (1-1)'de görüldüğü gibidir.

Kaynak: **Tekstil Teknik Dergisi**, Ocak 1996, Yıl:11, Sayı 132.

Yatırım teşvik belgelerinin sektörlere göre yüzde (%) dağılımı Ek-1 de verilmiştir.

Ek-1'de görüldüğü gibi Ocak-Eylül 1995 Döneminde tüm sektörler 488,714.8 Milyar TL yatırım teşvik belgesine bağlanmıştır. İmalat sektörü %73.2 oranı ile en büyük paya sahiptir. Tekstil sektörü ise bu oranın %40'ını oluşturmaktadır. Tekstil sektöründe de en büyük payı %39.7 gibi tamamına yakın bir oranı dokuma ve giyim sanayi oluşturmaktadır.

Yatırım teşvik belgelerinin bölgelere göre yüzde (%) dağılımı 1991-1995 (Ocak-Eylül) yılları itibariyle Ek-2'de verilmiştir.

Yatırım teşvik belgelerinde Ek-2 de de görüldüğü gibi 1991-1995 (Ocak-Eylül) yıllarının tamamında büyük bir farkla Marmara bölgesi en büyük paya sahiptir. Bunun nedeni ise yatırım teşvik belgesinde %40 gibi çok büyük bir orana sahip tekstil sektörünün Marmara bölgesinde yer alan İstanbul, Bursa gibi şehirlerimizin merkezi olmasından kaynaklanmaktadır.

²⁶ Hasan ARAT, **Tekstil-Teknik**, Ocak 1996, Yıl: 11, Sayı:132, s. 10.

Türk tekstilinin coğrafi dağılımına bakıldığında, ağırlığın Marmara bölgesinde bulunduğu görülmektedir. Marmara bölgesinde de en büyük yükü İstanbul taşımaktadır. Büyük tekstil firmalarının yarattığı katma değer %63'ü Marmara Bölgesinde yaratılmaktadır. Bu bölgede sadece İstanbul'un payı %40 dır. Bursa, Adana ve İzmir diğer önemli tekstil merkezleridir. Yeni gelişen tekstil merkezleri arasında, Manisa, Kahramanmaraş, Kocaeli, Gaziantep, Edirne ve Denizli vardır²⁷.

2.2. Tekstil Sektöründe Üretim, Katma Değer, Verimlilik

Türkiye'nin ticarete getirilen kısıtlamaların yoğun olduğu bir dönemde hazır giyimde gösterdiği başarının en temel nedenlerinden biri, ülkenin önemli bir pamuk üretimi, GAP sulama projesinin tamamlanmasıyla birlikte 1.2 milyon tonu aşacaktır. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin toplam ihracatında pamuklu ürünler %70'in üzerinde bir pay almaktadır²⁸.

GAP sulama projesinin tamamlanmasıyla yüzde yüzün üzerinde gerçekleşecek olan pamuk üretimi, dünya pamuk üretimi sıralamasında Türkiye'yi ön sıralarda pamuk üreticisi durumuna gelmesini sağlayacaktır.

Ek-3'de görüldüğü gibi pamuk (ton), pamuklu dokuma (Bin m) hazır giyim (ton) üretiminde 1989-1994 yıllarında önemli artışlar kaydedilmiştir.

Diğer yandan Ek-4'de de görüldüğü gibi yalnızca kamu kesimi üretiminin dikkate alınmasına rağmen pamuk ipliği üretimi imalat sanayii içinde önemli bir yere sahiptir.

Ek-5'de 1984-1993 yıllarında (32) 10-24 kişi çalıştıran özel sektör işyerlerinde yaratılan katma değer (Milyon TL) yer almaktadır. Türkiye genelinde yaratılan katma değer yanısıra sekiz büyük şehrimizin verilerine de yer verilmiştir.

²⁷ Mustafa SÖNMEZ, *TOBB Aylık Dergisi, Ekonomik Forum*, 15 Aralık 1995, Yıl:2, Sayı:12, s. 6.

²⁸ GER, A.g.e., s. 3.

3.3. Dokuma Giyim Eşyası ve Deri Sanayii Uluslararası Sanayi Sınıflaması 32. Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayi

KAYNAK: Dr. Deniz Büyükkılıç, MPM Yayınları No: 559 Verimlilik Göstergeleri Dizisi: 32-4

1989-1992 Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayii Yapısı ve Verimlilik Göstergeleri Ankara, 1995, Mert Matbaası-ANKARA

Ek-6'da 1984-1993 Yılları (32), 24 (+, ve üzeri) kişi çalıştıran özel kesim işyerlerinde yaratılan katma değer (milyon TL) yer almaktadır. Özel kesimin yanısıra toplam yaratılan katma değer de tabloda yer almıştır. Ek-6 da ayrıca sekiz büyük şehrimizin verilerine de yer verilmiştir.

Ek-6'dan da anlaşıldığı gibi yaratılan katma değer %95 gibi tamamına yakın bir payı özel sektör tarafından gerçekleştirilmektedir.

2.3. Tekstil Sektöründe İstihdam

Ek-7'de (32) sekiz büyük ilimizin verileri alınarak 10-24 arası kişi çalışan özel kesim işyerlerinde sınai istihdamı yer almaktadır.

Ek-7'de görüldüğü üzere, tekstil sektöründe en büyük istihdam hacmi İstanbul'un olmaktadır.

Ek-8'de (32) sekiz büyük ilimizin verileri alınarak 25 ve üzeri kişi istihdam eden özel sektör işyerleri ve toplam sınai istihdamı verilmektedir.

Ek-8'de de görüldüğü gibi, sınai istihdamının (32) tamamına yakın bir bölümünü özel kesim oluşturmaktadır. İstihdamın büyük bir bölümü İstanbul'da gerçekleşmektedir.

1980'de imalat sanayiinde 1 milyon 975 bin kişi çalışıyordu. Bunların yüzde 29'unu oluşturan 573 bin kişi tekstil sektöründeydi. 1990'a gelindiğinde sanayi ordusu 2 milyon 782 bine çıkarken tekstilden para kazananların sayısı 1 milyon 50 bin kişiye çıktı. Bu, toplamın yüzde 38'ine

yakındı. 10 yıl içinde tekstilin, sanayi ordusundaki payı yüzde 29'dan yüzde 38'e çıkmış oldu. Yapılan yeni yatırımlarla 1995'te bu sayısının yüzde 40'ı bulunduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz²⁹.

Tekstil sektöründe ücretler diğer sektörlerden daha azdır. En düşük işgücü maliyeti tekstildedir. TİSK'in verilerine göre (ki, bunlar TİSK'e üye büyük işyerlerini kapsamaktadır) 1994 yılında saat başına işgücü maliyeti 76 bin TL'dir. Sektörün ortalamasının saat başına 104 bin TL olduğu anımsandığında ucuz işçiliğin boyutları anlaşılabilir. Bu rakam büyük tekstil işyerleri için geçerlidir. Söz konusu oran küçük atölyelerde daha da düşüktür. Sigortasız, sendikasız çalışmanın yaygın olduğu küçük tekstil atölyeleri vergisiz üretim olanağı da buldukları için içeride ve dışarıda rekabet güçlerini artırabilmekteler³⁰.

Ucuz işgücünün tekstil sektöründe avantajlı olabilmesi için verimliliğinin yüksek olması gerekir.

Werner International'a göre bu gün ortalama 3\$. saat dolayında olan işgücü maliyeti AB ortalamasının üçte biri düzeyindedir.

İlk bakışta bu durum önemli bir rekabet avantajı olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak uluslararası karşılaştırmalarda işgücü maliyetiyle birlikte ele alınması gereken ikinci önemli etken verimlilik³¹.

Aşağıda görüldüğü üzere işgücü Maliyet-Verimlilik Karşılaştırması yapılmaktadır.

	<u>\$ / Saat</u>	<u>\$ / Yıl</u>
Türkiye	3	4.500
AB	10	22.000

Kaynak: Werner International, DİE.

Türkiye ile AB arasında Maliyet ve Verimlilik karşılaştırması yapıldığında AB'nin yılda ortalama, 22.000 \$ olan emek verimliliği,

²⁹ Ekonomik Forum, A.g.e. , s. 5.

³⁰ Ekonomik Forum, A.g.e. , s. 5.

³¹ GER, A.g.e. , s.4.

Türkiye'de 4.500 \$ dır. Bu da AB'nin emek verimliliğinin Türkiye'nin yaklaşık beş katı fazla olduğunu göstermektedir.

2.4. Tekstil Sektöründe İthalat

Ek-9'da 1992-1995 (Ocak-Temmuz) yılları arasında gerçekleştirdiğimiz toplam ithalatımız dolar değeri üzerinden ve yüzde (%) değişimi ile yer almaktadır.

Ek-10'da görüldüğü gibi, 1994 yılında toplam ithalatımız 23.2 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Temmuz 1995 Döneminde ise 1994 yılına göre ithalatımız % 21 oranında bir azalma göstererek 18.3 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

Ek-11'de 1991-1995 (Ocak-Ağustos) yıllarında toplam ithalatımız yer almaktadır. Yine aynı tabloda toplam ithalatımız içinde tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin aldığı pay ton ve dolar cinsinden değeri yer almaktadır.

Ek-11'de görüldüğü gibi 1994 yılında 1.6 Milyar dolar olarak gerçekleşen tekstil ve konfeksiyon sektörü ithalatı %6.86 tekstil ve %0.16 konfeksiyon olmak üzere toplam ithalatımız içinde %7.04 oranında bir paya sahiptir.

Ocak-Ağustos 1995 Döneminde tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatı toplam 1.8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 1994 yılında tablodan da görüldüğü üzere bu sektörde 587.614 Ton, Ocak-Ağustos 1995 Döneminde ise 571.138 Ton İhracat gerçekleştirilmiştir.

Ek-12'de tekstil sektöründe gerçekleştirilen ithalatın alt gruplarının dağılımı ton ve dolar olarak rakamsal değerleri verilmektedir.

Ek-13'de tekstil ve konfeksiyon sektöründe kullanılan hammaddelerin ton ve dolar olarak ithalat değerleri verilmektedir.

Ek-13'de 1994 yılında toplam tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin ithalatı 1.395 Milyon Dolar olarak gerçekleşmektedir. 1994 yılında gerçekleşen tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında en büyük payı 232.121 Ton ve 549.156 Milyon dolar ile pamuk almaktadır.

Ocak-Ağustos 1995 Döneminde toplam tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatı 1.678 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Yine bu dönemde gerçekleşen tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında 247.834 Ton ve 700.208 Milyon Dolar ile pamuk ithalatı birinci sırada yer almaktadır.

Ek-14'de ve Ek-15,16 İthalatın sektörel dağılımında tekstil ve konfeksiyon sektörünün ithalatı yıllara göre yüzde (%) değişimi yer almaktadır.

2.5. Tekstil Sektöründe İhracat

Dünya tekstil ihracatının çok önemli bir bölümü çok elyaflılar düzenlemesi (Multifiber Arrangement-MFA) çerçevesinde yönetilmektedir. MFA, GATT içinde yapılmış tekstil sektörüne özgü bir anlaşmadır. Söz konusu malları ihraç eden önemli ülkeler ile önemli alıcılar arasında kotalar belirlenmekte ve malları ihraç eden ülkeler kendi arzuları ile bu kotalara uymak durumunda kalmaktadırlar³².

Yeni Çokelyaflılar Düzenlemesi (MFA) 1 Ocak 1974 tarihinde yürürlüğe girdi³³.

Kimilerine göre Doğu ve Batı Avrupa arasındaki duvarların yıkılması kadar önemli bir gelişme 1995 yılında MFA'nın devre dışı kalması ve tekstil-hazır giyim ticareti üzerindeki kota ve tarifelerin kaldırmak olmasıdır. Çünkü 20 yıldır dünya tekstil ve hazır giyim ticareti MFA ve benzeri engellemelerin altında gelişmiştir. Bu gün halen dünya tekstil ticaretinin %11'i hazır giyim ticaretinin %35'i MFA kısıtlamaları altındadır³⁴.

Tekstil ve hazır giyim ticaretinde kısıtlama ve engellerin sürdüğü bu dönem boyunca, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu bazı gelişmekte olan ülkeler her iki sektörde de büyük atılımlar gerçekleştirerek ve hazır giyim ihracatına dayalı bir gelişme çizgisine oturdular³⁵.

³² D.P.T. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Küreselleşme, Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye, Ankara 1995, s. 18.

³³ D.P.T. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, A.g.e. , s. 19.

³⁴ GER, A.g.e. , s. 1.

³⁵ GER, A.g.e. , s. 1.

Ek-17'de 1989-1995 (Ocak-Eylül) yılları arasında toplam ihracatımız milyon dolar olarak değerleri ve bu yıllar arasında yüzde (%) olarak değişimi yer almıştır.

Ek-17'de görüldüğü üzere, 1994 yılında toplam ihracatımız 18.1 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 1995 yılında ise sürekli artış kaydederek 1995 (Ocak-Ekim) yılında 17.1 Milyar Dolara ulaşmıştır.

Ek-18'de 1992-1995 (Ocak-Temmuz) yılları arasında toplam tekstil ve konfeksiyon sektörü ithatı yer almıştır. Ayrıca bu tabloda 1992-1995 (Ocak-Temmuz) yılları arasında tekstil ve konfeksiyon sektörü ithatının yüzde (%) değişimlerine yer verilmiştir.

Ek-18'de 1994 yılında toplam 18.1 Milyon Dolar olan ihracatımızın %35 oranındaki payını 6.4 Milyon Dolar ile tekstil sektörünün gerçekleştirdiği görülmektedir. 1995 (Ocak-Temmuz) yılında genel ihracatımız 11.7 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde genel ihracatımızın 4.5 Milyon Dolarını tekstil sektörü oluşturmaktadır.

Tekstil sektörü 1994 yılında ihracatımız içindeki %35 oranındaki payı ile çok önemli lokomotif sektör konumuna ulaşmıştır. Tekstil ihracatımızda %70 oranında çok büyük bir paya sahip olan konfeksiyon ürünlerinde 4.4 Milyon dolar ihracat gerçekleştirilmiştir.

Ek-19'da ve Ek-20,21'de ihracatımızın sektörel dağılımı ve yıllar itibariyle yüzde (%) değişimine yer verilmiştir.

Ek-22'de toplam ihracatımızın ülkelere göre milyon dolar ve yüzde (%) olarak dağılımına yer verilmiştir.

Ek-22'de yer aldığı gibi 1994 yılında tekstil ürünleri ihracatımızda %47.7 oranı ve 8.635 Milyon dolar ile AB ülkeleri birinci sırada yer almaktadır. AB ülkelerinde ise %21.7 oranı ve 3.934 Milyon dolar ile en fazla ihracatımız Almanya'ya gerçekleştirilmiştir.

1995 (Ocak-Eylül) yılında AB ülkelerine tekstil ürünleri ihracatımızda %51.5 oranı olan 7.85 Milyon dolar gerçekleştirilerek bu yılda da AB ülkeleri içinde Almanya %23.7 oranı ve 3.614 Milyon dolar ile birinci sırasını korumuştur.

Tekstil ihracatımızın diğ er önemli bir kısmını ise NAFTA ülkeleri içinde yer alan ABD ye gerçekleştirmiş bulunmaktayız.

NAFTA ülkelerine 1994 yılında %8.9 oranında ve 1.617 Milyon dolar olarak gerçekleştirilen tekstil ürünleri ihracatının tamamına yakın bir bölümü olan %8.4 oranının ve 1.520 milyon dolarını ABD gerçekleştirmiştir.

3. TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN GÜMRÜK BİRLİĞİ İLE ELDE EDİLEN YARAR VE SAKINCALAR

Türkiye, Avrupa Birliği (AB) ile ortalık anlaşmasına dayalı olarak 01 Ocak 1996 tarihinden itibaren Gümrük Birliği'ne üye olmuştur. Gümrük Birliği'nin tanımı ve kapsamını kısaca şöyle özetleyebiliriz.

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasındaki ortaklığı oluşturan Ankara Anlaşmasının 2. Maddesi, Türkiye ile Topluluk arasında Gümrük Birliği'nin gittikçe gelişen bir şekilde kurulmasını öngörürken, 10. Maddesi Gümrük Birliği'ni, Topluluk ile Türkiye arasında ithalat ve ihracatta gümrük vergileri ve eş etkili vergi ve resimler ile miktar kısıtlamalarının kaldırılması; Türkiye'nin, Topluluğun üçüncü ülkelere karşı uyguladığı Ortak Gümrük Tarifesi'ni kabulü ve Türk Ticaret mevzuatının Topululukça dış ticaret konusunda uygulanan sair mevzuata uyumlaştırılması şeklinde tanımlanabilir³⁶.

Gümrük Birliği'ne üyeliğin Türkiye ekonomisi dolayısıyla Türk hazır giyim sektörü üzerinde olumlu ve olumsuz birçok etkileri olabilir. Bunları kesin olarak bilmek mümkün olmamakla birlikte tahmin edilen yarar ve sakıncaları başlıklar halinde sıralayabiliriz.

³⁶ D.P.T. , Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, A.g.e. , s. 78.

3.1. Gümrük Birliği'nin İthalat ve İhracata Etkileri

Bir ülkenin gümrük birliğine üye olduktan sonra ithalatı ve ihracatı üzerinde ticaret yaratıcı ve ticaret saptırıcı etkiler ortaya çıkması için bazı koşullar gereklidir. Bunları çok kısa bir şekilde şöyle özetleyebiliriz;

- Bir malın en etkin üreticisi gümrük birliği içerisinde kalıyorsa, o malda ticaret saptırıcı etki doğmaz.

- Gümrük birliği öncesi ve sonrasında, o coğrafi bölgede üretilmeyen mal, ticaret saptırıcı etki yaratmaz.

- Gümrük birliği öncesi çok yüksek tarifeler var ise yüksek, aksi durumda düşük ticaret yaratıcı etki doğması beklenir.

- Herhangi bir ülke birliğe üyelikten sonra, birlik dışında kalan en etkin üretici ülkeye göre, tarifeler kalktıktan sonra maliyet avantajı elde ediyorsa, ticaret saptırıcı etki doğar.

- Gümrük birliğinin beklenen olumlu etkiler yaratabilmesi için, birleşmeden önce ekonomilerin rekabetçi ekonomiler olması önem taşır. Eğer ekonomiler tamamlayıcı ekonomiler iseler beklenen ticaret yaratıcı etkiler ve dinamik etkiler açığa çıkmayabilir³⁷.

Topluluktan yapılacak ithalat artışı;

* sıfırlanan gümrük düzeyi.

* topluluk çıkışlı ithalat malına yönelik talebin fiyat esnekliği,

* ticaret saptırması, ticaret yaratılması ve her iki durumda karşılaşılabilecek ticaret genişlemesinin yol açacağı ithalat artışı ve

* yurt içinde yerleşik yerli ve yabancı firmaların Türk piyasasını kaptırmamak için yapabilecekleri fiyat indirimlerinin bir fonksiyonu şekline indirgenebilir.

Bu değişkenlerden ilk üçü ne ölçüde yüksek, sonuncusu ne ölçüde düşük olursa, ithalat artışı o ölçüde fazlalaşacaktır³⁸.

Gümrük birliğine girişimizle, ithal malları üzerindeki kısıtlamalar, gümrük vergisi ve fonların kalkması söz konusudur. Bu durumda ithalatta artış (yani ticaret yaratıcı etki) beklenmektedir. Ancak bu etkinin gücünü

³⁷ Gülen ELMAS, *Ekonomik Yaklaşım*, G.Ü. İ.İ.B.F. Yayın Organı 1995 Ankara, s. 6.

³⁸ D.P.T. Yedinci Beş yıllık kalkınma Planı, A.g.e. , s. 81.

etkileyecek üç ayrı durum söz konusudur. Bunlar ithalatta ortaya çıkacak ticaret yaratıcı etkiyi frenliyecektir. İlki zaten gümrük birliği öncesinde AB ile olan ticaretimizin toplam dış ticaretimiz içindeki payı oldukça yüksektir. İkincisi, yatırım teşvik belgeli malların ithalinin gümrük vergisi ve konut fonundan muaf olmasıdır. Toplam ithalat içindeki paylarında düşünülürse birleşme sonrası kısa dönemde ithalatta büyük bir patlama beklenmemelidir. Bir diğer etki de gümrük vergisi ve fonların kalkmasıyla elimizde ithalat ihracat dengesini sağlamaya yönelik tek silah olarak kalan döviz kurlarındaki değişimdir. Özellikle tüketim mallarındaki ithalat patlaması Türk Lirasındaki gerçekçi ayarlamalarla önlenabilir. Öte yandan TL'deki yaşanması beklenen değer düşüşü ihracatı arttırıcı etki de yaratacaktır. İhracatın artmasının bir başka nedeni de, AB'nin Türkiye'ye uyguladığı miktar kısıtlamalarını ve vergileri kaldırması olacaktır³⁹.

Türkiye'nin AB ile gümrük birliği yoluyla bütünleşmesi sonucunda, özellikle kotaların kalkması, Topluluğa yönelik ihracatı arttıracaktır. Artışın büyüklüğü ise, tekstil ve hazır giyime yönelik Topluluk talebinin fiyat esnekliğine bağlı olacaktır. Ancak, Topluluğa ihraç etmekte olduğumuz diğer endüstriyel ürünlerde dikkate değer bir artış beklenmemelidir. Zira, bu ürünler için şu anda da bir sınırlama mevcut değildir. Kaldı ki, ihraç malları üzerindeki teşviklerin kaldırılması ya da Topluluktaki düzeylere getirilmesi, ihracatı azaltıcı bir etki yapacaktır⁴⁰.

Yukarıda açıklandığı üzere; AB'ne yapılacak ihracatta önemli artışların olmayacağı buna karşılık Topluluktan yapılan ithalatın yükselmesi olasılığı daha fazla olarak tahmin edilmektedir. Bu durumda dış ticaret açığı daha da büyüyecektir.

Gümrük birliğine katılmanın cezbedeceği taze yabancı sermayenin, cari işlemlerde doğacak ilave açığı kapatabilmesi olasılığı düşüktür. Bu nedenle, gümrük birliğini işlerlik kazanmasından sonra, özellikle kısa dönemde, ödemeler bilançosu açıklarının büyümesi olasılığı yüksektir. Bu durumda, TL'nin dış değerinin düşürülmesi yönünde güçlü baskılar

³⁹ ELMAS, Ekonomik Yaklaşım, s. 7-8.

⁴⁰ D.P.T. , Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, A.g.e. , s. 81.

doğacaktır. Bununla birlikte, daha uzunca bir zaman boyutu içinde düşünüldüğünde, TL'nin değer kaybetmesinin ihracatı özendirip ithalatı azaltması mümkündür. Türk endüstrisinin karşılaştırmalı üstünlüklere göre gerekli dönüşüm ve yeniden yapılanmayı gerçekleştirmesi halinde, özetlenen olumsuz etkiler, belirli ölçülerde azalacaktır⁴¹.

3.2. Gümrük Birliği'nin İstihdama Etkileri

Türkiye-AB arasında kurulacak gümrük birliği'nin istihdam açısından etkisi büyük oranda sanayi sektöründe görülecektir. Muhtemelen istihdamın azalması şeklinde görülecek olan bu etkinin nedenlerinden birisi, sanayi sektöründe yer alan firmalardan bir kısmının topluluk firmaları karşısında rekabet gücünün zayıf olması bu sektörden çekilmeleri, diğeri ise kalan firmaların rekabet güçlerini artırmak için emek yoğun üretimden teknoloji yoğun üretime geçerek mevcut istihdamlarını azaltma yoluna gitmeleri olacaktır. Gümrük birliğinin özellikle sanayi sektöründeki istihdam üzerinde beklenen olumsuz etkilerinin yanısıra, toplam istihdam üzerinde muhtemel olumlu etkileri de görülebilir. AB'ne tam üyeliğin bir aşaması olarak kabul ettiğimiz gümrük birliği ile gerekli ortamı sağladığımız takdirde, gerek AB pazarına Uzak Doğu ülkelerinden, gerekse Topluluktan gelecek yabancı sermaye miktarının da bir artış olabileceği beklenmektedir. Böyle bir artış gerçekleştiği takdirde Türkiye'ye gelecek yabancı sermayenin muhtemel etkilerinden birisi istihdamdaki artış olacaktır. Ancak gelen yabancı sermayesinin neden olabileceği istihdam artışının gümrük birliği sonucu meydana gelecek istihdam azalışını karşılayabilmesi, Türkiye'de yapılacak yatırımların portföy yatırımlarından ziyade, sermaye stoğunu artırıcı yatırımlar olmasına bağlıdır⁴².

3.3. Gümrük Birliği'nin Verimliliğe Etkileri

Türkiye'nin Gümrük Birliğine girmesi ile birlikte gümrük duvarlarının tamamen kaldırılması AB firmaları ile rekabet etme zorunluluğunu

⁴¹ D.P.T. , Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, A.g.e. , s. 82.

⁴² D.P.T. , Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, A.g.e. , s. 86-87.

doğuracaktır. Bu durumda Türk firmaları rekabet edebilmek için teknoloji-yoğun üretim yapacaklar bunun sonucu olarak verimlilik artacaktır. Rekabet etme gücü olmayan firmalar ise üretimden çekileceklerdir.

Sanayileşmiş ülkelerden (ABD ve Japonya gibi) önemli sermaye ve modern teknoloji girişi olabilecektir⁴³.

Bu bilgiler ışığı altında diyebiliriz ki gümrük birliği'nin muhtemel etkilerinden biri Türkiye'de sektörlerde zorunlu bir verimlilik artışıdır. Diğer taraftan, gümrük birliği ile birlikte Türkiye'ye gelen yabancı sermayedeki artış ve beraberinde getireceği yeni teknolojiler de verimlilik artışına neden olabilecektir⁴⁴.

Dolayısıyla, Gümrük Birliği'nin en ekonomik iç ve dış dengeleri üzerinde kısa vadede ortaya çıkacağı etkilerin, para, maliye, kur, faiz ve borçlanma politikalarının uyumu ve eş güdümlü bir şekilde saptanmasını zorunlu hale getireceği bir gerçektir. Bu alanda kaydedilecek başarı Gümrük Birliği'nin ülkemize orta ve uzun vadede sağlayacağı faydaları garanti altına alacaktır. Zira, Gümrük Birliği'nde kaynaklanacak avantaj ve dezavantajların, bu politikaların tutarsız bir şekilde yürütülmesi ile tersine dönmesi mümkündür⁴⁵.

4. ESKİŞEHİR AÇISINDAN TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN ÖNEMİ

Eskişehir Orta Anadolu'nun batıya açılmasını sağlayan bir kapıdır. Coğrafi konumu, zengin maden yatakları, tarımsal özellikleri ile hızla gelişen imalatı ve sanayisi ile hareketli bir ekonomik merkez olma konumundadır.

Eskişehir'in temel ekonomisi tarım ve sanayiye dayanmaktadır. Ancak, şehir nüfusunun hızla büyümesi yetişmiş işgücü potansiyeli, zengin enerji ve hammadde kaynakları, ulaşım kolaylığı, pazarlara yakınlığı gibi temel özellikler genel ekonomik yapının sanayiye yönelmesini sağlamıştır.

⁴³ Erdem KOÇ, Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası, Şubat 1996, s. 11.

⁴⁴ D.P.T. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, A.g.e., s. 88.

⁴⁵ Reyhan ATMACA, Ekonomik Yaklaşım, A.g.e., s. 27.

Planlama teşkilatının hesaplarına göre sınai gelişmişlik bakımından 73 il arasında 17-19 uncu sırayı almaktadır. Sanayi sektöründe faal nüfusunun %17'si çalışmakta ve bölge gelirin %33.1'i bu daldan elde edilmektedir⁴⁶.

Eskişehir il merkezinde imalat yapan sanayi işletmelerinden %52.1'i Türkiye'nin tüm illerine üretim yapmaktadır.

Hazır giyim ve Konfeksiyon sanayiinde ise hem yurtiçi hemde yurtdışına yönelik üretim yapılmaktadır. Bu sektörde Sarar, Doğruöz ve Arapoğlu Giyim Sanayii gibi gelişmiş, büyük ve modern tesislere sahip işletmeler yurtiçi imalat ve satışlarının yanında Türkiye'nin ihracatında da önemli konuma sahiptirler.

4.1. Üretim ve İstihdam

Eskişehir ilinde İmalat Sanayinin 1994 yılı kapasite kullanım oranı ortalama %63 iken bu oran Dokuma ve Hazır Giyim Sanayinde %75'dir. Bu orandan da anlaşılacağı üzere Eskişehir'de Dokuma ve Hazır Giyim Sanayinde yüksek kapasite ile üretim gerçekleştirilmektedir.

Hazır giyim Sanayiinde dört kuruluşun verilerinden hareketle yıllar itibariyle bazı bilgiler şöyledir⁴⁷.

Kuruluş	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Sayısı	100	87	62	117	170	183	188	268	262
	4								

Yukarıdaki verilerden görüldüğü gibi sektörlerde 1986 yılından 1994 yılına kadar %162'lik bir üretim artışı sağlanmıştır. Sektörde 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle %2,5'lik bir üretim düşüşü gerçekleşmiştir. Ancak son iki yılda (1993-1994) diğer yıllara oranla çok önemli bir üretim artışı sağlanmıştır.

⁴⁶ T.C. Eskişehir Valiliği Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, Eskişehir 1994 Yılı Eskişehir İli Ekonomik durum Raporu, s. 14.

⁴⁷ T.C. Eskişehir Valiliği San. Ve Tic. İl Müd. A.g.e., s. 70-71-72.

Hazır Giyim Sanayiinde yıllar itibariyle üretimdeki yüzde:

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
%	(-13)	(-29)	89	45	8	3	43	(-2,5)

Ülke genelinde sektördeki yıllık artışlar:

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
	8.2	(-2.3)	(-15.6)	1.2	(-2.3)	(-7.7)	4.3	(-5.3)

Üretim artışları, ülke genelinde ve Eskişehir ilinde zıt bir artış izlemektedir. Eskişehir'de bu sektörde üretim artarken ülke genelinde bir düşüş gözlenmektedir. 1994 yılında üretimde kaydedilen (%) düşüş ülke genelinde Eskişehir'de birine yakın olarak gerçekleşmiştir.

Dokuma sanayiinde yıllar itibariyle üretim indeksi:

Kuruluş

Sayısı	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
2	100	123	116	123	154	247	194	278	237

Bu sektörde 1993 yılında büyük bir üretim artışı gerçekleşmiştir. 1994 yılında ekonomik kriz nedeniyle %15 oranında bir düşme gerçekleşmiş ancak 1986-1994 yılları arasında %137 oranında bir üretim artışı gerçekleşmiştir.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
	23	(-6)	6	25	60	(-22)	43	(-15)

Ek-23'de görüldüğü üzere 1994 yılında Eskişehir bölgesi Dokuma ve Hazır Giyim Sanayiinde diğer sektörler içinde 1.537.416 milyon TL ciro ile toplam gerçekleşen ciro içinde %4 pay alarak yedinci sırada, toplam kar içinde 82.164 milyon TL ile %2 ile pay alarak altıncı sırada ve istihdam

açısından 2.510 çalışan sayısı ile %12 pay alarak dördüncü sırada yer almaktadır.

Dokuma ve Hazır Giyim Sanayi özellikle istihdam açısından önemli bir paya sahiptir.

4.2. İhracat

Eskişehir bölgesinde faaliyet gösteren 41 ihracatçı kuruluşun, 1994 yılında gerçekleştirdikleri ihracat miktarı 353.700.000 \$'dır. Bunun 67.784.856 dolarlık kısmı Eskişehir Gümrüğünde ihraç edilmiştir. Bu durum bir önceki yıllara karşılaştırıldığında %16.4 lük bir artış sözkonusudur⁴⁸.

Toplam ihracat içindeki kamu sektörünün payı %22 iken özel kesimin payı %78 dir. 1993 yılına bakıldığında bu oran özel kesimin lehinedir. Dolayısıyla kamu kesimin toplam ihracat içindeki payı her geçen dönem azalırken, özel kesimin payı artış göstermektedir.

1994 yılında Eskişehir bölgesinde Dokuma ve Hazır Giyim Sanayi 29.032.371 Dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Toplam ihracat içinde %9.5 oranında pay ile dördüncü sırada yer almakta olup Eskişehir için önemli bir sektördür.

Toplam ihracatımızın %72.3'lük bölümü OECD ülkelerine yapılmaktadır. AB ülkelerinin ihracattaki payı %52, Borsa Körfezi ve Orta Doğu ülkelerinin ihracattaki payı ise %16.6'dır⁴⁹.

Ek-24'te Eskişehir Sanayi Odası üyesi kuruluşların 1995 yılı toplam ihracatları verilmektedir. Bu tablonun içinde Eskişehir ilinin ve ülkemizin en büyük giyim sanayi kuruluşları içinde sayılan dört büyük kuruluşunda ihracatı dolar değerinde verilmektedir.

Ek-25'te ihracatın sektörel dağılımına yer verilmiştir.

Ek 26'da sektörlerin elektrik enerjisi tüketimi (kw/h) olarak verilmiştir.

⁴⁸ T.C. Eskişehir Valiliği Sanayi ve Tic. İl Müd. , A.g.e. , s. 128.

⁴⁹ T.C. Eskişehir Valiliği Sanayi ve Tic. İl Müd. , A.g.e. , s. 129.

4.3. İthalat

1994 yılında Eskişehir Gümrüğünden 142.724.549 dolarlık ithalat gerçekleşmiştir⁵⁰.

1994 yılı içerisinde Eskişehir Gümrüğünden en fazla ithalat yapan kuruluşlar içinde 6.287.182 \$ ile Sarar Giyim Tekstil San. A.Ş. on kuruluş içinde beşinci sırayı almaktadır.

⁵⁰ T.C. Eskişehir Valiliği Sanayi ve Tic. İl Müd. , A.g.e. , s. 130.

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE SİSTEMİNİN GENEL YAPISININ BELİRLENMESİ

1. MUHASEBENİN TANIMLANMASI VE GÖREVLERİ

Muhasebenin birçok tanınması yapılmıştır. Bunlardan birkaç tanesini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

Muhasebe, finansal karakterdeki işlem ve hadiseleri kaydetme ve sınıflama ilmi, bu işlem ve hadiselerin anlamlı özetlerini yapma, analiz etme, yorumlama, karar vermesi gerekli şahıslara sonuçları açıklama sanatıdır¹

Muhasebe, kısmen yada tamamen mali nitelikte olan ve para ile ifade edilebilen işlemlerin saptanması, derlenmesi, kaydedilmesi, bölümlenmesi, anlamlı bir biçimde özetlenmesi ve varılan sonuçları yorumlayarak ilgili kişilere amaçlarına uygun, yararlı bilgilerin sağlanması hedeflerine yönelik olan ve san'at, bilim ve uygulamadan oluşan bir sistemdir².

Tanımlardan anlaşılacağı üzere muhasebenin fonksiyonlarını dört başlık altında toplayabiliriz.

- 1- Kaydetme
- 2- Bölümleme
- 3- Raporlama
- 4- Yorumlama

İşletmenin mali durumu ve faaliyetinin sonucu ile ilgili olan taraflar kararlarına esas olacak bilgileri, muhasebenin fonksiyonlarını tam olarak görmesi sonucu elde edebilirler.

İlgili taraflar ise şunlardır:

- 1- Yöneticiler
- 2- İşletme sahipleri ve ortaklar

¹ Özgül CEMALCİLER, Genel Muhasebe Teori ve Uygulama, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Yayın No: 102, 1976, Eskişehir, s. 4.

² Jale GÜVEN (SİHAY), Orhan SEVİLENGÜL, Genel Muhasebe, Gelişim Matbaası, 1981 Ankara, s. 2.

- 3- Borç para verenler (alacaklılar)
- 4- Hizmetliler
- 5- Devlet
- 6- Kamu³.

2. MUHASEBENİN AMAÇLARI VE MUHASEBEYİ AMAÇLARINA ULAŞTIRACAK FONKSİYONLAR VE RAPORLAR

Muhasebenin ilk amacı bir işletmenin faaliyetlerinin anlaşılmasına esas olan bilginin biriktirilmesi ve ilgililere aktarılmasıdır⁴.

Charles Honrgren'e göre etkin bir muhasebe sistemi şu üç amaca hizmet etmelidir.

1- Cari işlemleri planlamada ve kontrolde kullanmaları için dahili raporlama,

2- Özel kararlar vermede ve uzun vadeli planların yapılmasında kullanmaları için yöneticilere dahili raporlama,

3- Hissedarlara, devlete ve öteki ilgililere harici raporlama⁵.

Muhasebeyi amaçlarına ulaştıracak fonksiyonlar; muhasebenin tanımında yer almaktadır. Şöyleki; muhasebe işletmede para ile ifade edilebilen olayları ve bilgileri kaydetmek, sınıflamasını yapmak, özetlemek ve tüm bunlara dayanarak elde edilen sonucun analizi ile yorumunu yaparak raporlama işlemidir.

Temel mali raporlar ise bilanço ve gelir tablosudur.

26.12.1992 tarihli Resmi Gazetenin mükerrer sayısında yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliğ ile 1994 yılında yürürlüğe giren Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Amaç ve Kapsamı ise;

... "Bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde

³ CEMALCİLER, A.g.e. , s. 5.

⁴ CEMALCİLER, A.g.e. , s. 10.

⁵ CEMALCİLER, A.g.e. , s. 10.

muhasebeleştirilmesi, mali tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik niteliklerini koruyarak gerçek durumu yansıtmasının sağlanması ve işletmelerde denetimin kolaylaştırılması” biçiminde tanımlanmıştır⁶.

3. MALİYET MUHASEBESİNİN TANIMI VE AMAÇLARI

Maliyet muhasebesi denildiğinde genellikle, bir işletmenin üretim maliyetlerinin ölçülmesi, kontrolü ve rapora bağlanması işlemleri anlaşılmaktadır. Maliyet muhasebesi sistemini ise, “Bir işletmede üretilen mal ve hizmet birimlerinin elde edilmesi ve bunların alıcılara ulaştırılıp paraya çevrilmesi için, işletmenin yaptığı fedakarlığın parasal ölçüsünü gösteren maliyetlerin, hangi giderlerden oluştuğunu belirleyen, sözkonusu giderleri türleri, fonksiyonları ve gider yerleri bakımından hesap planındaki sınıflandırma doğrultusunda kaydedip izleyen, bu bilgilerin inceleme ve yorumunun yapılmasına imkân verecek raporların hazırlanmasını ve maliyetlerin kontrolünü amaç bilen işlemler bütünüdür” biçiminde tanımlayabiliriz⁷.

Maliyet Muhasebesinin amaçlarını aşağıdaki başlıklar altında toplayabiliriz.

- Üretilen mal ve hizmetlerin birim maliyetlerini ölçmek,
- Stokların değerlerini hesaplamak,
- Geleceğe yönelik planların (bütçelerin) yapılmasına yardım etmek,
- Giderlerin kontrolünü ve kalite standardını korumak koşulu ile, olanaklar ölçüsünde maliyetlerin düşürülmesini sağlayacak yöntemleri geliştirmek,
- Seçenekler arasında karar vermek durumunda olan yöneticilere maliyetle ilgili düzenli, etkili ve güvenilir bilgiler vermek,

⁶ Nalân AKDOĞAN, Orhan SEVİLENGÜL, Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması, Ankara SMMM Odası Yayınları, Ankara 1995, s. 2.

⁷ Nalân AKDOĞAN, Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları, Ankara SMMM Odası Yayınları, Ankara 1995, s. 5-6.

biçiminde sıralanabilir⁸.

4. GENEL MUHASEBE İLE MALİYET MUHASEBESİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Genel muhasebe ile maliyet muhasebesinin temel amaçları ve ilkeleri farklı olmasına karşın, bu iki muhasebe bilgi alış verişi yönünden birbirlerine bağlı bulunmaktadır. İlk maliyet unsurları genel muhasebede toplandığından her iki muhasebe kayıt, tanıtma ve analiz yönleriyle müşterek bir özellik taşımaktadır. Ancak elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi yönünden her iki uygulamada kıymet hareketleri hareketleri farklı bölümlenmeyi gerektirmektedir⁹.

Maliyet muhasebesi sisteminin fiili maliyet sistemi ile çalışması durumunda, maliyet unsurları olan ilk madde ve malzeme giderleri; direkt işçilik giderleri, genel üretim giderleri ile pazarlama satış dağıtım giderleri, genel yönetim giderleri ile ilgili para ve miktar hareketlerine ilişkin bilgiler genel muhasebeden alınarak, maliyet muhasebesinin özel hesaplarına geçirilir¹⁰.

Diğer taraftan maliyet muhasebesinde toplanan genel muhasebe bilgileri, maliyet muhasebesinde uygulanan maliyet sistem ve yöntemleriyle üretim maliyetlerine dönüşmekte ve saptanan maliyetlerle mamüllerin yarı mamüllerin değerlendirilmesi yapılarak genel muhasebeye bilgiler aktarılmaktadır¹¹.

Satış aşamasında, sözkonusu mamül maliyetleri, yine genel muhasebede satış maliyetleri hesaplarına aktarılmaktadır. O halde, maliyet muhasebesi, başlangıçta genel muhasebeden bilgi almakta, sonuçta da kendisi genel muhasebeye bilgi aktarmaktadır¹².

⁸ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 6-7.

⁹ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 28.

¹⁰ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 28.

¹¹ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 28.

¹² AKDOĞAN, A.g.e. , s. 29.

5. MALİYET, GİDER, HARCAMA, ZARAR VE HASILAT KAVRAMLARININ AÇIKLANMASI

5.1. Maliyet

Tedarik edildikleri zaman bütün varlıklar ve hizmetler aktif kıymetler haline gelirler. Diğer bir deyişle, bunlar işletmenin eylemlerinde derhal kullanılan veya gelecekte kullanılacak olan iktisadi kıymetlerdir. Maliyet, iktisadi kıymetler karşılığında ödenen veya ödenebilir olan meblağdır¹³.

5.2. Gider

“Giderler belirli bir devrenin hasılatının elde edilmesi yolunda kullanılmış, tükenmiş maliyetlerdir” denilebilir¹⁴.

5.3. Harcama

“Harcama, sağlanan bir fayda karşılığında yapılan bir ödeme veya ileride yapılacak bir ödeme vaadidir.” Veya “Harcama bir tedarik maliyeti olarak tanımlanabilir; bunun tedarik anında para olarak ödeme şeklinde olması gerekmez”¹⁵.

5.4. Gelir (Kâr), Zarar, Hasılat

Kâr, giderler çıktıktan sonra hasılatın kalandır. Hasılatın brüt olmasına karşılık gelir nettir¹⁶.

Zarar ise iki şekilde oluşabilir. Bunlardan biri işletmenin iktisadi varlıklarının amaçsız tüketilmesi şeklinde ortaya çıkar. Hırsızlık gibi nedenler ile aktiflerin yok olması zararın bu yolda oluşumuna bir örnektir.

Diğer durumda zarar, hasılatı aşan gider kısmıdır. Başka bir deyişle hasılat ile gider arasındaki olumsuz farktır.

¹³ CEMALCİLER, A.g.e., s. 305.

¹⁴ CEMALCİLER, A.g.e., s. 306.

¹⁵ CEMALCİLER, A.g.e., s. 307.

¹⁶ CEMALCİLER, A.g.e., s. 309.

6. MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ VE MALİYET SİSTEMLERİNİN OLUŞTURULMASI

6.1. Maliyet Sisteminin Oluşturulması

Belirli bir işletmenin maliyet sistemi, üretimin yönetimi için yöneticilerce gereksinim duyulan bilgileri sağlamalıdır. İşletme yöneticilerinin bu bilgi gereksinimleri, genel olarak şöyle özetlenebilir¹⁷:

1- Kâr ve zararın belirlenmesi ve stokların değerlendirilmesi (Gelir Tablosu ve Bilanço için),

2- İşletme eylemlerinin kontrol edilmesi (İşletme içi kontrol ya da başarı raporları için),

3- Planlama ve bütçeleme için karar alma (özel yönetim kararlarının alınmasına yönelik maliyet analizleri için)¹⁸.

İşletme, kurulacak olan maliyet muhasebesi sisteminden hangi amaçla yararlanacaksa, maliyet muhasebesi sistemi hedeflenen amaca ulaşmaya yarayacak şekilde kurulmalıdır.

... Örneğin, üst yönetim vergi yasalarının gereklerini karşılayan bir sistemi yeterli buluyor ve bu sistemden yönetsel amaçlarla yararlanmayı pek fazla düşünmüyorsa, maliyet muhasebesi sistemi "fiili maliyet" esasına dayalı bir sistem olacak, yani giderler gerçekleşen tutarlarıyla izlenip, mamul maliyetlerine dönüştürülecektir. Çünkü, vergi yasaları, sadece belgelerle kanıtlanabilen maliyet olarak kabul etmektedir ki, bunlarda gerçekleşmiş giderlerden oluşur. Vergi yasalarına öncelik tanıyan böyle bir sistemin ayrıca "tam maliyet" esasına dayandırılması yani, üretim giderlerini vergi yasalarında öngörüldüğü gibi, bütünüyle mamül maliyetleri kapsamına alması gerekecektir. Buna karşılık üst yönetim maliyet muhasebesinden öncelikle maliyet kontrolü amacıyla yararlanmayı düşünüyorsa, fiili maliyet yerine "standart maliyet" esasına dayalı bir sistem daha uygun düşecek, vergi yasalarının gereklerinin karşılanması, bu sistemden elde edilen sonuçların yıl sonlarında yapılacak bazı düzeltmelerle

¹⁷ Rifat ÜSTÜN, Sinan BOZOK, Maliyet Muhasebesi, Ünite 1-13, 1. Fasikül, s. 26.

¹⁸ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e., s. 26.

fiili maliyet esasına dönüştürülmesi yoluyla sağlanacaktır. Üst yöneticilerin öncelikle planlama ve karar alma çalışmalarına ışık tutacak bir maliyet sistemini arzulanması halinde, tam maliyet yerine “değişken (direkt) maliyet” esasına dayalı bir sistem kurulacak ve bunun sonucunda yıl boyunca mamül maliyetleri dışında tutulacak sabit üretim giderleri yıl sonunda stoklar ile satışların maliyeti arasında dağıtılarak, maliyetler vergi yasalarınca öngörülen tam maliyet esasına dönüştürülecektir¹⁹.

Üretim işletmelerinde kurulacak maliyet muhasebesi sistemi, üç grupta topladığımız maliyet hesaplama yönteminin sentezinden oluşur.

Üretim işletmelerinde uygulanan maliyet sistemlerinden bazıları aşağıda maddeler halinde şöyle sıralanabilir.

- a- Tam Maliyet + Fiili Maliyet + Sipariş Maliyet
- b- Tam Maliyet + Fiili Maliyet + Evre Maliyet
- c- Tam Maliyet + Standart Maliyet + Sipariş Maliyet
- d- Tam Maliyet + Standart Maliyet + Evre Maliyet
- e- Değişken Maliyet + Fiili Maliyet + Sipariş Maliyet
- f- Değişken Maliyet + Fiili Maliyet + Evre Maliyet
- g- Değişken Maliyet + Standart Maliyet + Sipariş Maliyet
- h- Değişken Maliyet + Standart Maliyet + Evre Maliyet²⁰.

Maliyet Muhasebe Sisteminin Oluşturulmasında belge düzenine ilerideki bölümlerde ayrıntılı olarak yer verileceğinden bu bölümde açıklanmamıştır.

6.1.1. Maliyet Muhasebesi Hesap Planının Hazırlanması

Üçüncü Bölümde Hazır Giyim Sektörünün hesap planı ayrıntılı olarak açıklanacağından burada hesap planı konusuna kısaca değinilecektir.

Gider ve maliyetlerin hedeflenen amaca uygun ve sistematik bir düzen içinde izlenebilmesi için buna uygun bir hesap planının varlığına

¹⁹ Selçuk USLU, Kamil BÜYÜKMİRZA, Rıfat ÜSTÜN, Sait SEVGİNER, Sinan BOZOK, **Maliyet Muhasebesi Ünite 14-28, 2. Fasikül**, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 73, Ocak 1994 Eskişehir, s. 280-281.

²⁰ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 39.

ihtiyaç duyulur. Hesap planını hazırlanmasında bilinmesi gereken önemli konulardan biri, hesaplarının sınıflandırılması olmaktadır.

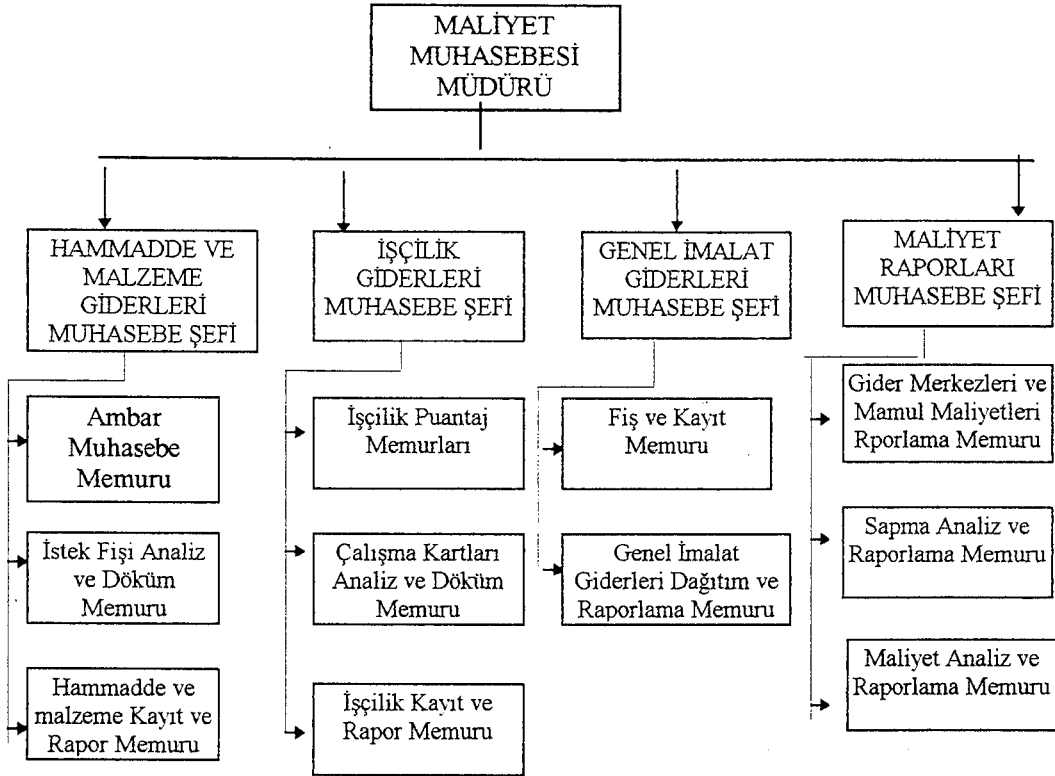
- Gider Çeşitlerine Göre Sınıflandırma
 - Hammadde ve Malzeme Giderleri
 - İşçilik Giderleri
 - Diğer Personel Giderleri
 - Dışardan Sağlanan Yarar ve Hizmetler
 - Vergi, Resim ve Harçlar
 - Amortismanlar
 - Çeşitli Giderler

Dışarıdan Sağlanan Yarar ve Hizmetler de aşağıda sıralanan giderlerden oluşmaktadır.

- Elektrik
- Hava gazı
- Su
- Bakım ve Onarım Hizmetleri
- Diğer Yarar ve Hizmetler
- Üretilen Mamüllerle Bağlantılarına Göre Sınıflandırma
 - Direkt Giderler
 - Endirekt Giderler
- Üretim Hacmiyle Bağlantılarına Göre Sınıflandırma
 - Değişken Giderler
 - Sabit Giderler
- Gider Merkezleri Sınıflandırması
 - Ana Gider Merkezleri (Ana Üretim Yerleri)
 - Yardımcı Gider Merkezleri (Yardımcı Üretim ve Hizmet Yerleri)

6.1.2. Maliyet Muhasebesini Yürütecek Organizasyonun Kurulması

Maliyet muhasebe sisteminin kurulmasında bu sistemi yürütecek kadronun da oluşturulması gerekmektedir. Maliyet Muhasebesini yürütecek organizasyonu aşağıdaki şemada şu şekilde gösterebiliriz.

6.2. Maliyet Hesaplama Yöntemleri

Hazır giyim sanayii işletmelerinde ve yapılan örnek işletme uygulamasında Maliyet hesaplama yöntemlerinden - Maliyetlerin Saptanma Şekline (Üretim Biçimlerine) Göre Maliyet Yöntemlerinden olan sipariş maliyeti yöntemi kullanıldığından bir sonraki bölümde yapılan açıklamalarda sipariş maliyeti yöntemi etraflıca açıklanacak, bu bölümde ise maliyet hesaplama yöntemlerine kısaca değinilecektir.

6.2.1. Maliyetlerin Kapsamına Göre Maliyet Yöntemleri

6.2.1.1. Tam Maliyet Yöntemi

Tüm maliyet unsurlarının üretim ürünün maliyeti içine sokulduğu yöntemdir. Gerek “Üretim maliyeti” gerek “Satış maliyeti”nin hesaplanmasını sağlamak üzere tüm giderlerin, bu arada endirekt giderlerin tabii tutulacağı işlemlerle bunların dağıtımını sağlayan emsallerin kullanılış biçimine yönelmiş bir uygulamayı belirtmektedir²¹.

Üretim maliyet muhasebesinde; tam maliyet yöntemi, dönemin üretim giderlerinin tamamının, bunların direkt, endirekt, sabit, değişken olmasına bakılmaksızın, dönemde üretilen mamüllerin maliyetine, yüklenerek stoklara aktarılması esasına dayanır²².

Tam maliyet yönteminde, maliyeti hesaplanacak birime önce direkt giderler verilmekte, daha sonra da endirekt giderler bazı ölçülere göre yüklenmektedir. Bu yöntemde, üretilen bir mamülün maliyeti, direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve endirekt gider niteliğinde olan genel üretim giderlerinden oluşur²³.

6.2.1.2. Değişken Maliyet Yöntemi

Maliyetlerin yalnızca değişken giderlerin esas alınarak hesaplandığı yöntemdir. Bu yöntemde, giderler değişken ve sabit olarak ayrılmakta ve maliyeti bulunacak birimlere yalnızca değişken giderler yüklenmektedir. Üretim maliyet muhasebesinde üretilen birimlerin birim maliyetinin hesabında, bu yöntemde, yalnızca değişken nitelikte olan direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve genel üretim giderlerinin değişken kısmı dikkate alınmaktadır²⁴.

²¹ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 40.

²² AKDOĞAN, A.g.e. , s. 40.

²³ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 40.

²⁴ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 41-42.

6.2.1.3. Normal Maliyet Yöntemi

Bu yöntem değişken giderlerin tamamının, sabit giderlerin ise kapasite kullanım oranına göre maliyetlere yüklenmesi esasına dayanır. Üretim maliyet muhasebesinde, üretilen mamüllerin maliyetleri bulunurken; direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve değişken üretim giderlerinin tamamı üretim maliyetlerine aktarılır²⁵.

Ayrıca sabit genel üretim giderlerinin dönem içinde kullanılan kapasiteye ait olan kısmı maliyetlere katılır. Boş kapasiteye düşen sabit genel üretim giderleri sonuç hesaplarına aktarılır²⁶.

6.2.1.4. Asal Maliyet Yöntemi (Direkt Maliyet Yöntemi)

Tam maliyet yönteminin tam karşılığı bu yöntemde, üretilen birimlerin maliyetine yalnızca direkt ilk madde ve malzeme giderler ve direkt işçilik giderleri yüklenmekte genel üretim giderlerinin tamamı maliyet dışında bırakılmaktadır²⁷.

Yöntem; genel üretim giderlerinin maliyetlerin önemsiz bir parçası olması durumunda uygulanır. Ancak günümüzde, genel üretim giderleri maliyetlerde önemli bir pay tuttuğundan, bu yöntemin uygulama alanı pek yoktur²⁸.

6.2.2. Maliyet Saptanma Zamanına Göre Maliyet Yöntemleri

6.2.2.1. Fiili Maliyet Yöntemi (Tarihi Maliyet Yöntemi)

Maliyetlerin, faaliyet yapıldıktan sonra giderlerin fiilen gerçekleşen tutarları esas alınarak hesaplandığı yöntemdir. Maliyetlerin hesaplanması gerçek verilere dayanır. Üretim maliyet muhasebesinde, bu

²⁵ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 42.

²⁶ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 43.

²⁷ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 43.

²⁸ AKDOĞAN, A.g.e. , s.43.

yöntemin uygulanması durumunda; üretim maliyetleri, üretim yapıldıktan sonra fiili tutarlar esas alınarak hesaplanır²⁹.

... Ön tahmin; fiili giderlerin kesin olarak saptanmasının gecikmesi durumunda, maliyetlerin fazla beklemek zorunda kalınmadan çıkarılması için, o giderin tutarı hakkında yapılan kaba bir tahminden oluşmaktadır. Fiili giderlerin kesin tutarı saptanınca bu hesaplar kapatılır. Farklar dönem sonuna kadar ya birbirini yok eder ya da önemsiz denecek kadar küçülür. Küçülen farklar dönem sonunda, ya mamül stokları ve satılan mamüllerin maliyetleri arasında paylaştırılarak veya doğrudan sonuç hesaplarına aktararak kapatılır. Fiili giderlerin böylece ön tahminleri yapılarak kayıtlara alınması, fiili maliyet yönteminin yapısını bozamaz. Ülkemizde daha çok fiili yöntemin kullanıldığı görülmektedir³⁰.

6.2.2.2. Tahmini Maliyet Yöntemi

Maliyetlerin, geçmiş deneyimlerden ve cari girdi fiyatlardan yararlanılarak önceden tahmin edilmesi ve kayıtların bu maliyetlere göre tutulması esasına dayanan bir yöntemdir. Burada önceden tahmin edilen maliyetler, bilimsel olmayan bir biçimde geçmiş verilerden yararlanılarak tahmin edilmektedir³¹.

6.2.2.3. Standart Maliyet Yöntemi

Bu maliyet sisteminde, imalata giren hammadde, direkt işçilik giderleri ve genel imalat giderleri önceden saptanan standartlara göre mamüllerin maliyetlerine yüklenir. Fiili (gerçekleşen) maliyetlerin standart maliyetlerden farklı olması halinde, sapma hesaplarında toplanır ve dağıtım anahtarları yardımıyla mamül ve yarı mamüllerin maliyetlerine yüklenir veya maliyetlerinden düşülür.

²⁹ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 44.

³⁰ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 45.

³¹ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 45.

6.2.3. Maliyetlerin Saptanma Şekline (Üretim Biçimlerine) Göre Maliyet Yöntemi

6.2.3.1. Sipariş Maliyet Yöntemi

Sipariş maliyet yönteminde, belli siparişlere göre üretim yapan ve partiler halinde yapılan üretimde diğerlerinden farklı tür ve nitelikte mamüller üreten işletmelerde kullanılır.

Sipariş maliyet sistemi, işletmede imal edilen her bir mamül ya da siparişe ilişkin her bir maliyet unsurunu ayrı ayrı belirleyen ve mamülün ya da siparişin maliyetini özel olarak hesaplamaya olanak sağlayan bir maliyet hesaplama sistemidir³².

Bu maliyet sisteminde maliyetler, belirli zaman sürelerine bakılmaksızın, her iş ya da üretim partisi için ayrı ayrı toplamak suretiyle mamüllere yüklenir. Üretim ilerledikçe, her partinin işçilik, hammadde ve malzemeler ve genel imalat giderleri gibi maliyet unsurları, her üretim partisi için ayrı ayrı tutulan “Sipariş Maliyeti Kartı (Tablo-5)” adı verilen bir kart üzerinde toplanır. Belirli bir üretim partisi 4-5 ay, hatta 3-4 yıl da sürebilir. Dolayısıyla sipariş maliyet sistemi zamana bağlı olmadan her bir sipariş partisine göre maliyetlerin belirlendiği bir sistem olmaktadır. Maliyetlerin üretim süresinde belirli üretim partileriyle ilgisini belirlemek ve kaydedebilmek için, her üretim partisine bir sipariş numarası verilir. Gider hesaplarından Üretim Hesabı'na yapılacak devirlerde, sipariş maliyeti kartı üzerinde biriken tutarlar temel alınır³³.

Hazır giyim işletmelerinde, her bir mamül ya da mamül grubu itibariyle maliyetlerin ayrı ayrı izlenmesi gerektiğinden bu işletmelerde genellikle sipariş maliyeti sistemi bulunmaktadır.

Tablo-4 te İlk Madde ve Malzeme İstek Fişleri Özeti yer almaktadır. Muhasebeye gelen İlk Madde ve Malzeme İstek Fişleri, “İlk Madde ve Malzeme İstek Fişleri Özeti”ne kaydedilmekte ve bu belgenin ay

³² Rifat ÜSTÜN, **Maliyet Muhasebesi**, Bilim Teknik Yayınevi, Kurtiş Matbaası Eskişehir, Aralık 1985, İkinci Baskı, s. 389.

³³ ÜSTÜN, BOZOK, **A.g.e.**, s. 27.

sonu toplamı, malzemenin direkt veya endirekt oluşuna göre “710 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Hesabı” ile “730 Genel Üretim Giderleri Hesabı’nın borcuna,” “150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı”nın alacağına yazılmaktadır.

Tablo-5’de Sipariş Maliyet Kartı yer almaktadır. Tablo-6’da ise sipariş maliyet sisteminin belgeler ile ilişkisi yer almaktadır.

Tablo-6’da görüldüğü üzere hammadde ve malzeme istek fişlerinde biriken hammadde ve malzemeler, hammadde ve malzeme istek fişleri özeti’ne kaydedilir. Burada toplanan bu maliyet unsuru sipariş maliyet kartında Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderlerine kaydedilir. Diğer yandan işçilik zaman kartındaki işçilikler işçi zaman kartında direkt işçilik giderleri bölümüne kaydedilir. Genel üretim giderlerinde ise dağıtım tablosunun esas üretim gider yerinde toplanan genel üretim giderleri sipariş maliyet kartında genel üretim giderleri bölümüne tahmini olarak kaydedilir.

Sonuç olarak sipariş maliyet kartında yer alan Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri, Direkt İşçilik Giderleri ve yüklenen Genel Üretim Giderleri toplanarak bu partide yapılan üretimin toplam maliyeti bulunur. Bu partide yapılan üretimin birim maliyeti ise Toplam üretim maliyetinin, sipariş miktarına bölünmesi ile (Birim Maliyet= $\frac{\text{Toplam Üretim Maliyeti}}{\text{Sipariş Miktarı}}$) bulunur.

Tablo:4

İLK MADDE VE MALZEME İSTEK FİŞLERİ ÖZETİ					No : Ayı:				
Tarih	İstek Fişi No.	Gider Çeşidi No.	Gider Yeri No.	Sip. No	BORÇLANACAK HES.				ALACAK HS
					710	730	760	770	150

Toplam					XX	XX			XX XX

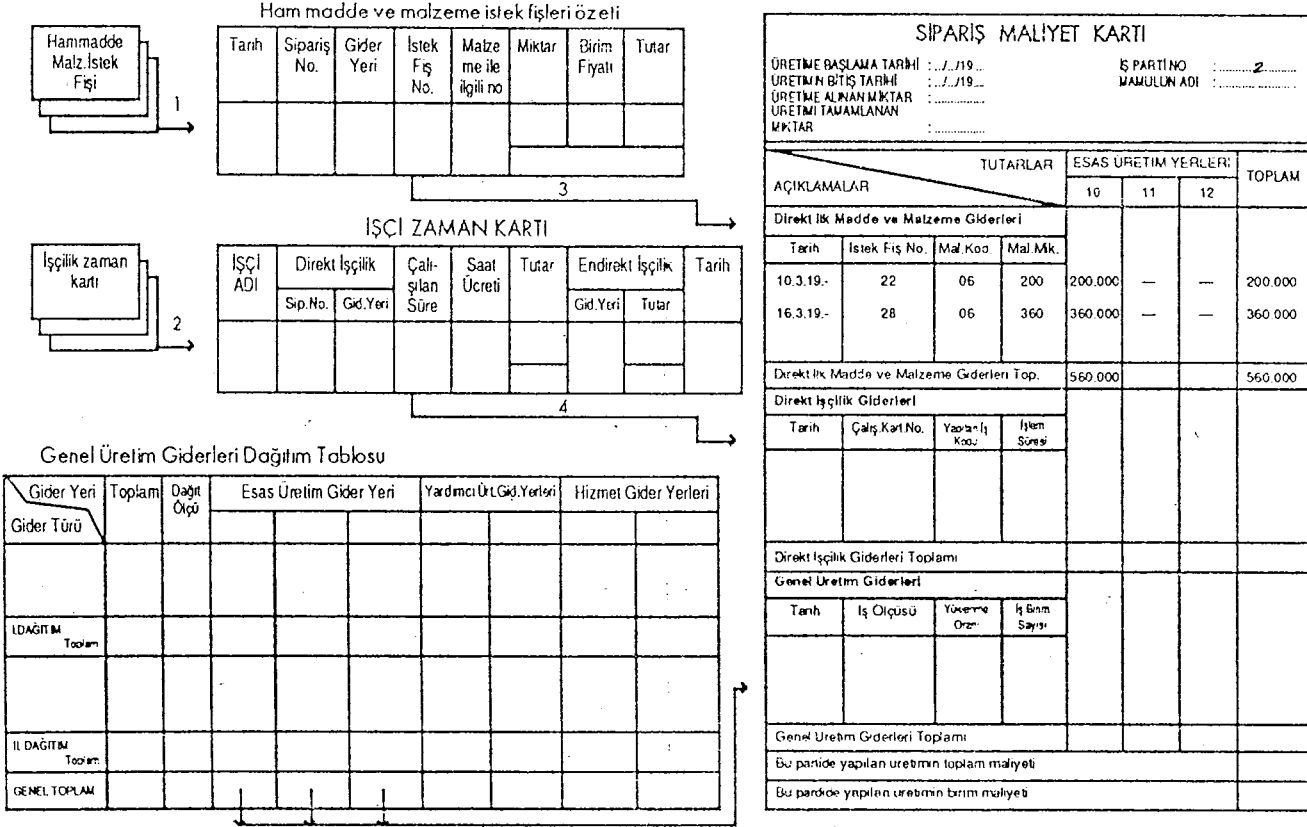
Tablo: 5

SIPARIŞMALİYETKARTI										
ÜRETİME BAŞLAMA TARİHİ : .../.../19...				İŞ PARTİ NO :2.....						
ÜRETİMİN BİTİŞ TARİHİ : .../.../19...				MAMÜLÜN ADI :						
ÜRETİME ALINAN MİKTAR : .../.../19...				MAMÜLÜN ADI :						
MİKTAR : .../.../19...				MAMÜLÜN ADI :						
AÇIKLAMALAR				TUTARLAR			ESAS ÜRETİM YERLERİ			TOPLAM
				10	11	12	10	11	12	
Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri										
Tarih	İstek Fiş No.	Mal.Kod.	Mal.Mik.							
10.3.19.-	22	06								
16.3.19.-	28	06								
Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Top.										
Direkt İşçilik Giderleri										
Tarih	Çalış.Kart.No.	Yapılan İş Kodu	İşlem Süresi							
Direkt İşçilik Giderleri Toplamı										
Genel Üretim Giderleri										
Tarih	İş Ölçümü	Yüklenme Oranı	İş Birim Sayısı							
Genel Üretim Giderleri Toplamı										
Bu partide yapılan üretimin toplam maliyeti										
Bu partide yapılan üretimin birim maliyeti										

$$\text{Birim Maliyet} = \frac{\text{Toplam Üretim Maliyeti}}{\text{Sipariş Miktarı}}$$

Kaynak: Nalân AKDOĞAN, Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları, Ankara SMMMO Yayınları, s. 271, Ankara 1994.

SIPARIŞ MALİYET SİSTEMİ BELGELERİ İLİŞKİSİ

Üçüncü Bölümde yer alan örnek işletme uygulamasında 7/A seçeneği esas alınmıştır.

Örnek işletme uygulamasında 730- Genel Üretim Giderleri tahmini maliyet kaydı ile alınırken diğer gider çeşitleri fiili tutarları üzerinden kayıtlara geçirilmiştir.

Üretim işletmelerinde, direkt hammadde ve direkt işçilik giderleri mamüllere, hammadde istek fişleri ve günlük işçi çalışma kartları yardımıyla doğrudan doğruya yüklenebilir. Ancak genel üretim giderlerini, kendilerine özgü nitelikleri sebebiyle siparişlere yada mamüllere doğrudan doğruya yüklemek olanaksızdır. Yıl içinde gerçekleştirilen üretime, fiili tüm genel üretim giderleri, ancak yıl sonunda fiili tutarları belirlendikten sonra yüklenebilir. Ancak yıl içinde mamül maliyetinin yıl sonunda mamüllere yüklenmesi beklenmeksizin, fiili yükleme oranı yerine, önceden saptanan genel üretim gideri yükleme oranı kullanılarak genel üretim giderleri mamüllere yüklenir. Genel üretim giderlerinin değişken ve sabit kısımları, dikkatli bir şekilde belirlenir. Her bir maliyet unsurunun, gelecek yıla ilişkin davranış ve biçimi tahmin edilir. Toplam genel üretim giderleri tahmini belirlenen tutarı, makina saatleri, direkt işçilik saatleri yada direkt işçilik giderleri gibi bir ortak ölçünün tahmini miktarına bölünerek, önceden saptanan genel üretim gideri yükleme oranı bulunur. Bulunan bu yükleme oranı, belirli siparişler üretildiklerinde, genel üretim giderlerini oranlara yüklemede kullanılır³⁴. Bu oran aşağıdaki formül ile bulunur.

$$\frac{\text{Bütçelenen (Tahmini) Toplam Genel İmalat Giderleri}}{\text{Bütçelenen Toplam Faaliyet Hacmi (Direkt İşçilik Saatleri)}} = \frac{\text{TL/ direkt işçilik saati}}{\text{başına}}$$

Üretim işletmelerinde, 730-Genel Üretim Gideri Hesabı, İşletmenin üretimi ve bu üretime bağlı hizmetler için yapılan direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik dışında kalan giderlerin izlendiği hesaptır. Yapılan ve tahakkuk ettirilen giderler, ilgili hesaplara alacak verilmek suretiyle 730 nolu Genel Üretim Giderleri Hesabının borcuna kaydedilir.

³⁴ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 110-111.

730. GENEL ÜRETİM GİD. HS.	XX
100 KASA HS.	XX

731 nolu Genel Üretim Giderleri Yansıtma Hesabı 730 nolu hesapta oluşan tutarların, cari dönem içerisinde üretilen mamül yada yarı mamül maliyetine aktarılması maksadıyla kullanılır.

Fiili maliyet yönteminde 730 nolu hesabın dönem sonu borç bakiyesi, bu hesaba verilmek suretiyle maliyetine aktarılır.

151. YARI MAMÜL-ÜRETİM HS.	XX
731.GENEL ÜRETİM GİD. YANS.HS	XX

Normal olarak yardımcı gider yerlerinde oluşan giderler, bir dağıtım tablosu aracılığıyla esas gider yerlerine dağıtılmak suretiyle 151 nolu Yarı Mamüller-Üretim hesabına aktarılır.

Fiili maliyet yönteminde; 730 nolu hesabın borç bakiyesi, 731 nolu yansıtma hesabının alacağına yazılarak maliyetlere intikal ettirilir. 730 nolu hesap, 731 nolu hesapla karşılaştırılarak kapatılır.

731. GENEL ÜRETİM GİD.YANS. HS.	XX
730 GENEL ÜRETİM GİD. HS.	XX

Önceden saptanmış maliyet yönteminde, önceki dönemlerin verilerine dayanarak ve muhtemel beklentiler gözönüne alınarak tahmini maliyet hesaplanır. Bu tahmini maliyetler Yarı Mamül-Üretim hesabına giriş yapılır.

Dönem sonunda, maliyet muhasebesinde oluşan fiili maliyetlerle, önceden saptanmış olan maliyetler arasındaki olumlu veya

olumsuz farklar mamül, yarımamül ve satılan malın maliyeti hesaplarına dağıtılarak giderilir.

6.2.3.2. Evre (Safha) Maliyet Yöntemi

Bu maliyet sisteminde, maliyet unsurları kendi türlerine göre safha gider merkezi ya da bölümler adı verilen üretim aşamalarında (örneğin kesme, dikme, gibi konfeksiyon üretimindeki aşamalar) toplanır. Belirlenen süreler sonunda üretim aşamalarında toplanmış maliyetlerin tümü, o süre içinde üretimi tamamlanan mamül birim maliyetlerine bölünerek ortalama bir birim maliyeti bulunur. Bu sistemde herbir aşamada tamamlanan birimlerin sayısı, ortalama birim maliyetiyle çarpılarak bir sonraki aşamaya (safhaya) ya da mamul stoklarına devredilecek tutar bulunur. Bu işlemden sonra, her bir aşamada kalan giderler toplamı, o aşamaların yarı mamüllerini verir.

Bu maliyet sistemi, aynı cinsten yığın olarak üretilen boya, lastik, petrol, şarap, kağıt, iplik, dokuma, çimento, şeker ürünlerin maliyetlerini saptamada kullanılır³⁵.

7. MAMÜL MALİYETİNİ OLUŞTURAN MALİYET UNSURLARI VE KULLANILAN BELGELER

7.1. Hammaddë ve Malzeme Giderleri

Hammadde, mamülün yapısına giren hammadde, yarı mamül gibi üretim eylemleri için gerekli hammaddeyi ifade eder³⁶.

Hammadde ve malzeme, üretim işlemi sırasında kullanılan, doğrudan doğruya mamülün bünyesine giren ve mamülün temel bir unsuru olan hammaddelerle, mamülün bünyesine katılmakla birlikte, mamülün temel bir unsuru olmayan yardımcı maddeleri ve üretim işlemi sırasında mamülün

³⁵ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 27.

³⁶ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 35.

bünyesine girmemekle beraber, onsuz mamülün elde edilmesi mümkün olmayan, dolayısıyla üretimi kolaylaştıran işletme malzemelerini kapsar³⁷.

Hammadde ve malzeme giderlerini, mamüllerle ilişkisi açısından, direkt ve endirekt hammadde giderleri olarak iki başlık altında toplayabiliriz.

7.1.1. Direkt Hammadde Giderleri

Nihai mamüllerin bünyesine giren ve bu mamüllerin temel yapısını oluşturan tüm hammaddelerin parasal olarak tutarına hammadde gideri denir. Örn: Hazır Giyim Sanayiinde kullanılan kumaş, mobilya sanayiinde sunta vb. gibi.

7.1.2. Endirekt Hammadde Giderleri

Direkt hammadde ve malzeme dışında kalan, nihai mamüllerin tamamlanabilmesi için gerek duyulan, direkt hammaddelere göre daha az kullanılan ve mamül malın temel yapısını oluşturmayan maddelerdir. Endirekt hammaddeler, Yardımcı Maddeler ve İşletme Malzemesi olarak ikiye ayrılır.

Yardımcı maddeler, mamülün temel yapısını oluşturmazlar ve nihai mamülün oluşmasına yardımcı olurlar. Örn: Elbise dikiminde düğme, kopça, iplik vb. gibi.

İşletme Malzemesi imalat sırasında mamülün bünyesine giremeyen fakat özellikle üretimde kullanılan makinaların çalışması ya da bakımı sırasında tüketilirler. Örneğin: üretimi gerçekleştiren makinalar için kullanılan makina yağları, yedek parçalar, vb. gibi.

Endirekt hammadde giderleri olan yardımcı maddeler ve işletme malzemeleri genel imalat giderleri içerisinde yer almaktadır.

³⁷ Mehmet URAGUN, *İşletme (Maliyet) Muhasebesi*, Mars Matbaası, Ankara 1975, s.68.

7.1.3. Direkt ve Endirek Hammaddelerin Satın alınmasından Tüketimine Kadar Geçen Aşamalar ve Kullanılan Belgeler

İşletmede hammadde ve malzemelerin satın alınmasından ve bu aşamada kalite kontrolünden kimde, ne kadar alındığı, vb. gibi işlemlerden Satınalma Bölümü sorumludur.

Ambar bölümü veya diğer yetkili bölümler “Hammadde ve Malzeme Satınalma İstek Fişi” (Ek-27) doldurularak Satınalma Bölümüne satın alınmasını istedikleri hammadde ve malzemeleri bildirirler.

Hammadde ve malzemenin kimden, ne kada satın alınacağı belirlendikten sonra, Satınalma Bölümü tarafından “Satınalma Fişi (Ek-28) düzenleyerek satıcıya gönderilir.

Satıcıdan gelen hammadde ve malzeme ilgili bölüm tarafından kontrol edildikten ve sayıldıktan sonra “Teslimalma Raporu (Ek-29) düzenlenerek teslim alınır.

Hammadde ve malzeme ilgili bölüm tarafından teslim alındıktan sonra ambara gönderilir ve ambarlarda ilgili olan yerlere konulur. Ambar memuru ambara gönderilen herbir hammadde ve malzeme türünü tek tek sadece miktar itibarıyla tutulan “Ambar Stok Kartları”na (Ek-30).

Ambara giren hammadde ve malzemeler ambar stok kartına giriş kaydedilir. Üretime gönderilenler ise çıkış olarak kaydedilir. Ambarda kalan mevcut stok kartına giriş kaydedilir. Üretime gönderilenler ise çıkış olarak kaydedilir. Ambarda kalan mevcut stok kartının kalan bölümünde görülür. Bu miktar Ambar Stok kartının üst kısmında yazılı maksimum miktarın altına düştüğünde tekrar hammadde ve malzeme alımı için sipariş verilir.

Üretimi gerçekleştiren bölümlerde bulunan ustabaşı veya atölye şefi ihtiyaç duyduğu hammadde ve malzemeyi düzenleyeceği “Hammadde ve Malzeme İstek Fişi” ile (Ek-31) ambardaki ambar memuruna gönderir. Ambar memuru almış olduğu Hammadde ve Malzeme İstek Fişine dayanarak ambar çıkış fişlerini düzenler ve isteği yapan bölüme imza karşılığında hammadde ve malzeme teslim eder.

Ambardan ilgili üretim yapan bölümlere bazen ihtiyaç duyulandan daha fazla hammadde ve malzeme verilmiş olabilir. Bazende yanlışlıkla fazla miktarda da hammadde ve malzeme verilmiş olabilir. Bu fazlalıkların ambara iade edilmesi gerekir. Üretimden ambara iade edilen hammadde ve malzemeler için “Ambar İade Fişi” (Ek-32) düzenlenir.

7.1.4. Üretime Verilen Hammadde ve Malzemenin Maliyetinin Saptanması

Stokların değerinin saptanması, üretimin maliyetinin ve diğer aşamaların değerinin saptanması için önemlilik arz etmektedir. Stoktaki hammadde ve malzemeler değişik tarihlerde ve değişik yerlerden alındığı için farklı fiyatlarda olmaktadır. Stokların değerlemesinde kullanılan yöntemler 3 gruba ayrılmaktadır.

7.1.4.1. Maliyet Esasına Göre Değerleme

- Gerçekleşen Maliyet (Fiili Maliyet) Yöntemi

Bu yöntemde alınan her malzeme fiili olarak maledilen fiyatıyla stoklarda izlenmektedir. Ambarda da bu mallar ayrı ayrı yerlerde muhafaza edilir ve stok kartlarında değişik fiyatlarıyla izlenir. Bu yöntem malzeme sayısının çeşitinin az olmasında ve siparişlerin büyük olması durumunda uygulanır.

- Ortalama Maliyet Yöntemi

Bu yöntem üç gruba ayrılır.

Birincisi, Basit Ortalama Maliyet Yönteminde; mevcut hammadde ve malzemelerin toplam tutarı toplam mevcut malzeme miktarına bölünmesi ile bulunmaktadır. İmalata verilen ve stokta kalan malzemeler bu yöntemle tespit edilen ortalama maliyetle değerlendirilir.

İkincisi, Hareketli Ortalama Maliyet Yönteminde; işletmeye her yeni hammadde girdiğinde yeni bir ortalama maliyet hesaplanır. Mevcut stok miktarının değeri, yeni satın alınan hammaddenin değeri ile toplanarak toplam mevcut stok miktarına bölünmesi ile yeni bir ortalama maliyet bulunur.

Üçüncüsü, Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yönteminde; belirli bir dönem esas alınır. Bu dönem genelde bir aydır. Esas alınan dönemde mevcut olan tüm hammadde alışlarının toplam tutarı, alınan hammadde miktarına bölünerek ortalama maliyet bulunmuş olur.

- FIFO (İlk Giren-İlk Çıkar) Yöntemi

Bu yöntemde imalata gönderilen hammadde ve malzeme ile alınış sırasına ve fiyatına göre değerlendirilir. Bu yöntemde fiyatların sürekli artış gösterdiği enflasyonist ortamda maliyetlerin düşük bedelle değerlendirilmesine yol açar ve kârın yüksek oluşmasına sebebiyet verir.

- LİFO (Son Giren-İlk Çıkar) Yöntemi

Bu yöntemde imalata gönderilen hammadde ve malzemeler son alınış tarihi ve fiyatla değerlendirilir. Bu nedenle fiyatlar genel seviyesinin sürekli artış gösterdiği enflasyonist ortamda, maliyetlerin yüksek değerlemesini sağlayacağından kullanılabilir bir yöntemdir.

7.1.4.2. Piyasa Fiyatına Göre Değerleme

Bu yöntemde, hammadde ve malzemenin imalata gönderildiği zamandaki piyasa fiyatlarıyla değerlendirilir. Böylece hammadde ve malzeme fiyatlarındaki artış ile stok değerleri arasında eşitlik sağlamaya çalışılır.

7.1.4.3. Sabit Fiyatlara Göre Değerleme

Bu yöntem ikiye ayrılır.

Birincisi, Tahmini Fiyatlarla Değerleme Yöntemi; bu yöntemde fiili olarak gerçekleşen maliyetlerin ortalaması alınarak stok değerlendirilir. Gerçekleşen fiyatlarla oluşan fark dönem sonunda topluca imalata yüklenir.

İkinci yöntem olan Standart Değerleme yönteminde ise teorik olarak belirlenen standart fiyatlarla değerlendirilir. Gerçekleşen değerlerle aradaki fark dönem sonlarında düzeltilir.

7.2. İşçilik Giderleri ve Kullanılan Belgeler

İşçilik giderleri, bir mamülün ya da hizmetin üretilmesinde kullanılan ya da üretime yardımcı olan emeğin parasal tutarını ifade eder³⁸.

İşçilik giderleri bir mamülün ya da hizmetin oluşmasında harcanan süreye göre ödenen saatlik, günlük, haftalık ve aylık ücretler ya da maaş tutarlarına göre belirlenir.

İşçilik giderleri, işgücüne ödenen maaş ve ücret ödemeleri, primler, tazminatlar, sosyal amaçlı ödemeler ve eğitim giderlerinden oluşmaktadır.

İşçilik Giderleri direkt işçilik giderleri ve Endirekt İşçilik giderleri olmak üzere ikiye ayrılır.

Direkt işçilik; üretilen mamüllere doğrudan doğruya yüklenebilen ve mamülün temel yapısını oluşturan hammaddenin şeklini, yapısını ve niteliğini değiştiren giderlerdir. Örneğin; tekstil fabrikasında dokuma tezgahını çalıştıran işçinin emeğinin hangi mamül partisine harçandığını saptamak mümkündür³⁹.

Endirekt işçilik, nihai mamüllerin üretiminde kullanılan direkt işçilik dışında kalan ve bu mamüllere doğrudan doğruya yüklenmesi olanaksız olan işçiliklere, endirekt işçilik adı verilir⁴⁰.

Endirekt işçilik giderleri, üretimle ilgili olmakla birlikte, mamül maliyetlerine doğrudan doğruya yüklenemeyen yardımcı işçilik giderleridir⁴¹.

Örneğin, tamir, bakım, vb. gibi işçilikler.

İşçinin bir günde ya da bir hesap döneminde işletmede geçirdiği zaman, her işçi için tutulan "işçi saat kartı", "zaman kartı" ya da "işçi çalışma kartı" olarak adlandırılan kartlar aracılığıyla veya puantaj kartları ya da devam çizelgeleri ile saptanır⁴².

Ek-33' te "İşçi Çalışma Kartı" örneği görülmektedir.

³⁸ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 54.

³⁹ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 55.

⁴⁰ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 56.

⁴¹ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 56.

⁴² ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 58.

Bir işinin işletmede bulunduğu toplam zamanı hangi işler üzerinde ya da hangi gider merkezlerinde geçirdiğini belirlemek amacıyla, “Günlük İşçilik Özet Kartı” tutulur. Ek-34 te yer alan günlük işçilik özet kartları sipariş maliyeti sisteminin temel belgesini oluşturur⁴³.

7.2.1. Ücret Sistemleri

Ücret sistemleri aşağıda açıklanacağı üzere üç grupta toplanır.

7.2.1.1. Zaman Temeline Göre Ücret Sistemi

Özellikle Türkiye’de en çok uygulanmakta olan ücret sistemi, zaman temeline dayanan ve saat ücreti ya da gündelik biçiminde karşılaşılan sistemdir⁴⁴.

Bu sistemde zaman dilimleri saat, gün, hafta veya ay olabilmektedir. Bu sistemde işçiye güvence verilmesi açısından yararlı olmakla birlikte verimi teşvik etmesi açısından sakıncalar doğurabilir.

7.2.1.2. Parça Başına Ücret Sistemi

Bu sistemde ücret, geçen zamana göre ödenmeyip, belirli bir zaman içinde fiilen üretilen mamül miktarına göre ödenir. Bu sisteme, “Akord Sistemi” de denilmektedir. Akord sisteminin en belirgin özelliğini yapılan işin sonucu ile, ödenen ücret arasında doğrudan bir ilişkinin bulunması oluşturur. İşçi üretim miktarını arttırdığı ölçüde, ücretinin artacağını bilerek hareket eder. Birim başına işçilik, giderleri sabit olduğundan, çalışma verimliliğinin düşmesi, direkt işçilik giderlerini yükseltmez. Bu ücret sistemi, verimi özendirici ve yaptığı işin önem ve miktarına göre ücret ödemesini zorunlu kılan bir sistemdir⁴⁵.

⁴³ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 59.

⁴⁴ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 61.

⁴⁵ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 62.

7.2.1.3. Primli Ücret Sistemleri

Primli ücret sistemlerinde, normal verim düzeyinin aşılması durumlarında, çıplak ücrete ek olarak, bir prim ödemesi yapılır. Prim ücret sistemleri, genellikle daha yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Üretim artışına, zaman tasarrufuna prim ödemesi yapıldığı gibi, hammadde tasarrufuna, kalite artışına ve makinaların iyi kullanılmasına da prim ödenebilir⁴⁶.

7.3. Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizmetler

İşletme faaliyetlerini yürütmek, üretim, pazarlama ve diğer hizmetleri gerçekleştirmek amacıyla dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler (elektrik, su, gaz, bakım ve onarım, haberleşme, nakliye ile diğer fayda ve hizmetler) için yapılan giderleri kapsar. 7/A seçeneğinde yardımcı defterlerde izlenen söz konusu tutarlar, 7/B seçeneğinde “793 Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler” hesabında izlenmektedir⁴⁷.

Dışardan sağlanan fayda ve hizmetlerin bölümlenmesi aşağıdaki gibi olmaktadır.

3 DIŞARDAN SAĞLANAN FAYDA VE HİZMETLER

- 30 Elektrik, Su, Gaz Giderleri
- 31 Haberleşme Giderleri
- 32 Bakım ve Onarım Giderleri
- 33 Taşeron Giderleri
- 34 Pazarlama Faaliyeti ile İlgili Alınan Hizmetler
- 35 Danışmanlık Hizmetleri
- 36 Fason İmalat Hizmetleri
- 39 Diğer Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler

⁴⁶ ÜSTÜN, BOZOK, A.g.e. , s. 64.

⁴⁷ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 328.

7.4. Çeşitli Giderler

İlk madde ve malzeme işçi ücret ve giderleri, dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler, vergi resim ve harçlar ile amortisman ve tükenme payları amortisman giderleri dışında ortaya çıkan giderlerin izlendiği hesap grubudur. Bu grupta toplanan giderlerin büyük bölümü, daha çok genel idare hizmetlerinin gerektirdiği giderlerden oluşur. 7/A seçeneğinde yardımcı defterlerde 794 nolu Çeşitli Giderler Hesabında izlenen bu gider grubu 7/B seçeneğinde izlenir⁴⁸.

Çeşitli Giderlerin bölümlenmesi aşağıdaki gibi olmaktadır.

4 ÇEŞİTLİ GİDERLER

- 40 Sigorta Giderleri
- 41 Reklam ve Satışları Teşvik Giderleri
- 42 Kira Giderleri
- 43 Sosyal Giderler
- 44 Eğitim Kültür ve Yayın Giderleri
- 45 Yolluklar ve Seyahat Giderleri
- 46 Ortak Giderlere Katılma Payları
- 47 Mahkeme ve Noter Giderleri
- 48 Havale ve Tahsil Giderleri
- 49 Diğer Çeşitli Giderler

7.5. Vergi, Resim ve Harçlar

Mevzuat gereğince tahakkuk ettirilen gider niteliğindeki vergi, resim ve harçları kapsar⁴⁹.

7/A seçeneğinde gider çeşitlerinin 5 nci grubu, 7/B seçeneğinde ise 795 nolu hesap vergi, resim ve harçlara ayrılmıştır.

Hesabın bölümlenmesi aşağıdaki gibidir.

5 VERGİ, RESİM VE HARÇLAR

- 50 Vergiler

⁴⁸ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 335.

⁴⁹ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 343.

51 Resimler

52 Harçlar

59 Diğer Vergi, Resim ve Harçlar

7.6. Amortisman ve Tükenme Payları

Maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıkların ve özel tükenmeye tabi varlıkların amortisman ve tükenme paylarını kapsar⁵⁰.

Hesabın bölümlenmesi aşağıdaki gibidir.

6 AMORTİSMANLAR VE TÜKENME PAYLARI

60 Maddi Duran Varlık Amortisman Giderleri

61 Maddi Olmayan Duran Varlık Amortisman Giderleri

62 Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar Tükenme Payları.

⁵⁰ AKDOĞAN, A.g.e. , s. 347.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKDÜZEN HESAP PLANI VE HAZIR GIYİM İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİ UYGULAMASI

1. TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ VE TÜRKİYE'DE TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMASI

1.1. Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Tanımı ve Uygulama Nedeni

Muhasebe, finansal karakterdeki işlem ve olayları kaydetme ve sınıflama ilmi, bu işlem ve olayların anlamlı özetlerini yapma, analiz etme, yorumlama, karar vermesi gerekli şahıslara açıklama sanatı olarak tanımlanmaktadır¹.

Muhasebenin tanımından hareketle muhasebeden elde edilen veriler, gerek mikro ve gerekse makro düzeyde doğru, anlaşılır ve verimli kısaca etkin kullanılabilmesi için, söz konusu verilerin benzer olayları benzer şekilde ifade etmesi gerekir. İşte bu açıklamalar doğrultusunda işletmelerin terminoloji birliğine ulaşması, muhasebe ilkelerini ve yöntemlerini aynı şekilde kullanmaları, rapor sistemlerinin ve hesap planlarının benzer biçimde olması gerekmektedir. İşte "Tekdüzen Muhasebe Sistemi" yukarıda sıralanan ihtiyaçları karşılamayı amaçlamaktadır. Böylece Tekdüzen Muhasebe Sistemi uygulamasında, muhasebeden elde edilen bilgilerle bir işletmenin cari ve geçmiş dönemleri arasında karşılaştırma yapma olanağı elde edildiği gibi aynı imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin mali durumlarının ve faaliyet sonuçlarının da karşılaştırılması ve konsolide edilmesi olanağını sağlamaktadır. Ayrıca Tekdüzen Muhasebe Sistemi muhasebe ilkeleri ve usullerinde birliktelik ve istikrar sağladığından, işletmelerin muhasebe organizasyonlarının etkinliklerini arttırmaktadır².

¹ Özgül CEMALCİLER, Genel Muhasebe Teori ve Uygulama, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No: 102 1976 Eskişehir, s. 4.

² Selçuk USLU, Kamil BÜYÜKMİRZA, Rıfat ÜSTÜN, Sait SEVGİNER, Sinan BOZOK, Maliyet Muhasebesi, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 73 Ocak 1994 Eskişehir, s. 300.

Tekdüzen muhasebe sistemini; “belli ölçülerde benzer olan işletmelerce benzer niteliklere sahip olaylar ve koşullara uygulanabilen bir muhasebe sistemidir” şeklinde tanımlayabiliriz³.

Yukarıda yaptığımız tanımlamadan dolayı tekdüzen muhasebe sisteminin, tek tip hesap planı ve tek tip bilanço uygulanması şeklinde algılamamak gerekir. Çünkü tekdüzen muhasebe sistemi bunların ötesinde, muhasebe temel kavramlarının, ilke ve usullerinin, rapor sisteminin, hesap planlarının standart olduğu ve terminoloji birliğinin sağlandığı bir sistemdir.

1.2. Türkiye’de Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması

Türkiye’de tekdüzen muhasebe sistemi çalışmalarına 1960 yılında başlanmıştır. 1972 yılında ise 27 Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) nde genel muhasebe kapsamında uygulamaya geçilmiştir. “Tekdüzen Hesap Planı” 1.1.1972 tarihi itibariyle, 7.7.1971 Tarih ve 7/2767 Sayılı B.K.K. ile, banka ve sigorta şirketleri dışında 27 Kamu İktisadi Teşebbüsü için uygulamaya konulmuştur.

Tekdüzen muhasebe sistemi ile ilgili en son ve geniş kapsamlı çalışma Maliye Bakanlığı tarafından yapılmıştır. 213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 175 ve Mükerrer 275. Maddelerinin Maliye Bakanlığı’na verdiği yetkiye dayanılarak, Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan, 26.12.1992 Tarih ve mükerrer 21447 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1 sıra nolu “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ” ile aşağıda belirtilen konularda düzenlemeler yapılmış ve bu düzenlemeler Tebliğ ekini oluşturmuştur⁴.

- Muhasebenin Temel Kavramları,
- Muhasebe Politikalarının Açıklanması,
- Mali Tablolar İlkeleri,
- Mali Tabloların Düzenlenmesi ve Sunulması,
- Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve İşleyişi.

³ Yüksel KOÇYALKIN, *Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Türkiye’deki Çalışmaları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1975, s. 7.

⁴ TÜRMOB, *Muhasebenin Temel Kavramları ve Tekdüzen Hesap Planı*, TÜRMOB Yayınları 8, Ankara 1994, s. 1.

1.2.1. Düzenlemenin Amacı

“Bu düzenleme; bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik niteliklerini koruyarak gerçek durumu yansıtmasının sağlanması ve işletmelerde denetimin kolaylaştırılması amacıyla yapılmıştır”⁵.

1.2.2. Düzenlemenin Kapsamı

Yapılan bu düzenlemenin kapsamına bilanço esasına göre defter tutan gerçek ve tüzel kişiler girmektedir. Bilanço esasına göre defter tutan teşebbüs ve işletmelerin kamu idare ve müesseselerine ait olması, hukuki yapılarının farklılığı, özel kanunlarının bulunması, vergi muafiyet ve istisnalarından yararlanmaları ve kar amacı gütmemeleri bu mecburiyetleri yerine getirmelerine engel teşkil etmemektedir.

Tebliğde, tebliğ hükümlerine hangi işletmelerin uyacağı belirtilmiştir. Bu tebliğe göre bilanço esasına göre defter tutan gerçek ve tüzel kişiler, tebliğde belirtilen muhasebe usul ve esaslarını uygulamak zorundadır. Ancak bilanço usulüne göre defter tutmakla beraber faaliyet konuları itibariyle farklı muhasebe tekniğini kullanmak durumunda bulunan;

- Banka ve Sigorta Şirketleri,
- Özel Finans Kurumları,
- Finansal Kiralama Şirketleri (Factoring vb. Alanlarda faaliyet gösterenler dahil),
- Menkul Kıymet Yatırım Fonları, Aracı Kurumlar ve Yatırım Ortaklıkları,

belirlenen “Muhasebe Temel Kavramları” na, “Muhasebe Politikalarının Açıklanması” na ve “Mali Tablolar İlkeleri”ne uymaları

⁵ TÜRMOB, A.g.e. , s. 1.

kaydıyla” “Mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması”, “Tekdüzen hesap çerçevesi, hesap planı ve işleyişi” hükümlerine uymak zorunda değildirler.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan işletmeler ise sadece “Muhasebenin Temel Kavramları” na uymakla yükümlü buldukları tebliğde belirtilmektedir⁶. Ayrıca, 18.09.1994 tarih ve 22055 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3 sıra nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ’ne göre; bilanço esasına göre defter tutan ve bir önceki yıl aktif toplamı 25 Milyar lirayı ve net satışları toplamı 50 milyar lirayı iki yıl arka arkaya aşamayan Ferdi İşletmeler, Adi Ortaklıklar, Kollektif Şirketler, Adi Komandit Şirketler, “Mali Tabloların Düzenlenmesi ve Sunulması”na ilişkin bölümün “Temel Mali Tablolar” la ilgili kısmına uymak zorundadırlar. Bu işletmeler, sadece bilanço ve gelir tablosunu ve bunların eklerini düzenleyecekler, buna karşın “Fon Akım Tablosu” , “Nakit Akım Tablosu”, “Kar Dağıtım Tablosu”, “Öz Kaynaklar Değişim Tablosu” gibi tabloları düzenlemeleri ihtiyari olacaktır⁷

1.2.3. Yürürlük

Bu tebliğle getirilen Muhasebe Usul ve Esasları:

- Hesap dönemi takvim yılı olaylarda 01.01.1994 tarihinden,
- Özel hesap dönemi kullananlarda 1994 takvim yılı içinde hesap dönemlerinin açıldığı tarihten, geçerli olmak üzere yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer⁸.

1.3. Tekdüzen Hesap Planı Maliyet Hesapları ve Örnek Uygulama

Tekdüzen muhasebe sisteminde yeknesaklığı sağlamada en önemli araç hesap planıdır. Hesap planı, işletmelerde mali karakterdeki işlem ve olayların kaydedilmesi için tutulan hesapları, muhasebenin temel kavramları ve ilkeleri çerçevesinde sistemli bir şekilde bölümleyen ve aynı olayların

⁶ TÜRMOB, A.g.e. , s. 2.

⁷ Nalan AKDOĞAN, Orhan SEVİLENGÜL, Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması, Ankara SMMMO Yayınları, Ankara 1995, s. 3.

⁸ Üç Sıra Nolu “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği”

sürekli olarak aynı hesaplara kaydedilmesini sağlayan bir grubu yönerge dir. Hesap planları aynı tür hesapları bir hesap grubu içinde biraraya getirir⁹.

Maliyet hesapları, 1 sıra nolu “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği”nde düzenlenen 7 nolu hesap grubu içinde ele alınmıştır. Maliyet hesapları, adı geçen tebliğin v-c- Hesap Planı Açıklamaları Bölümünde, “mal ve hizmetlerin planlanan biçim ve niteliğe getirilmesi için yapılan giderlerin toplandığı ve maliyet unsurlarına dönüştürülerek izlendiği hesaptır¹⁰.

Bu bölümde yer alan gider hesapları uygulamada esneklik sağlamak üzere iki seçenek halinde 7/A ve 7/B olarak verilmiştir. 7/A seçeneğinde giderler defter-i kebirde fonksiyon esasına göre, 7/B seçeneğinde ise çeşit esasına göre belirlenmiştir¹¹.

Tekdüzen hesap çerçevesi ve Maliyet Hesapları tebliğde aşağıda sıralandığı şekilde sıralanmıştır.

HESAP SINIFLARI

- 1- DÖNEN VARLIKLAR
- 2- DURAN VARLIKLAR
- 3- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
- 4- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
- 5- ÖZKAYNAKLAR
- 6- GELİR TABLOSU HESAPLARI
- 7- MALİYET HESAPLARI
- 8-
- 9- NAZIM HESAPLAR

7- MALİYET HESAPLARI

7/A SEÇENEĞİ

- 70- MALİYET MUHASEBESİ BAĞLANTI HESAPLARI
- 71- DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ
- 72- DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ

⁹ Selçuk USLU, Kamil BÜYÜKMİRZA, Rifat ÜSTÜN, Sait SEVGENER, Sinan BOZOK, Maliyet Muhasebesi, s. 301.

¹⁰ Bir Sıra Nolu “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği”

¹¹ Bir Sıra Nolu “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği”

- 73- GENEL ÜRETİM GİDERLERİ
- 74- HİZMET ÜRETİM MALİYETİ
- 75- ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ
- 76- PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ
- 77- GENEL YÖNETİM GİDERLERİ
- 78- FİNANSMAN GİDERLERİ

7/B SEÇENEĞİ

79- GİDER ÇEŞİTLERİ

- 790- İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ
- 791- İŞÇİ ÜCRET VE GİDERLERİ
- 792- MEMUR ÜCRET VE GİDERLERİ
- 793- DIŞARIDAN SAĞLANAN FAYDA VE HİZMETLER
- 794- ÇEŞİTLİ GİDERLER
- 795- VERGİ, RESİM VE HARÇLAR
- 796- AMORTİSMANLAR VE TÜKENME PAYLARI
- 797- FİNANSMAN GİDERLERİ
- 798- GİDER ÇEŞİTLERİ YANSITMA HESAPLARI
- 799- ÜRETİM MALİYET HESABI

7- MALİYET HESAPLARI (7/A SEÇENEĞİ)

70- MALİYET MUHASEBESİ BAĞLANTI HESAPLARI

- 700- MALİYET MUHASEBESİ BAĞLANTI HESABI
- 701- MALİYET MUHASEBESİ YANSITMA HESABI

71- DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ

- 710- DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ
- 711- DİREKT İLK MADDE VE MALZEME YANSITMA HESABI
- 712- DİREKT İLK MADDE VE MALZEME FİYAT FARKI
- 713- DİREKT İLK MADDE VE MALZEME MİKTAR FARKI

72- DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ

- 720- DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ

721- DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ YANSITMA HESABI

722- DİREKT İŞÇİLİK ÜCRET FARKLARI

723- DİREKT İŞÇİLİK SÜRE (ZAMAN) FARKLARI

73- GENEL ÜRETİM GİDERLERİ

730- GENEL ÜRETİM GİDERLERİ

731- GENEL ÜRETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABI

732- GENEL ÜRETİM GİDERLERİ BÜTÇE FARKLARI

733- GENEL ÜRETİM GİDERLERİ VERİMLİLİK
FARKLARI

734- GENEL ÜRETİM GİDERLERİ KAPASİTE
FARKLARI

74- HİZMET ÜRETİM MALİYETİ

740- HİZMET ÜRETİM MALİYETİ

741- HİZMET ÜRETİM MALİYETİ YANSITMA HESABI

742- HİZMET ÜRETİM MALİYETİ FARK HESAPLARI

75- ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ

750- ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ

751- ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ
YANSITMA HESABI

752- ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDER FARKLARI

76- PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ

760- PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ

761- PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ
YANSITMA HESABI

762- PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ
FARK HESABI

77- GENEL YÖNETİM GİDERLERİ

770- GENEL YÖNETİM GİDERLERİ

771- GENEL YÖNETİM GİDERLERİ YANSITMA
HESABI

772- GENEL YÖNETİM GİDER FARKLARI HESABI

78- FİNANSMAN GİDERLERİ

780- FİNANSMAN GİDERLERİ

781- FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI

782- FİNANSMAN GİDERLERİ FARK HESABI

79- GİDER ÇEŞİTLERİ (7/B SEÇENEĞİ)

790- İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ

791- İŞÇİ ÜCRET VE GİDERLERİ

792- MEMUR ÜCRET VE GİDERLERİ

793- DIŞARIDAN SAĞLANAN FAYDA VE HİZMETLER

794- ÇEŞİTLİ GİDERLER

795- VERGİ, RESİM VE HARÇLAR

796- AMORTİSMANLAR VE TÜKENME PAYLARI

797- FİNANSMAN GİDERLERİ

798- GİDER ÇEŞİTLERİ YANSITMA HESABI

799- ÜRETİM MALİYET HESABI

1.3.1. 7/A Seçeneği

1 nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nin, "IV-DÜZENLEMENİN KAPSAMI" Bölümüne göre; ek mali tabloları düzenlemek zorunda olan ticari işletmeler ile üretim ve hizmet işletmeleri için zorunlu olan 7/A seçeneğinde, giderler, esas, defterlerde fonksiyon esasına göre belirlenmiştir. "Eş Zamanlı Kayıt Yöntemi" nin kullanılması önerilen bu uygulamada, giderler yapıldıkları anda ilgili defteri kebir hesaplarına "Fonksiyon Esasına" göre kaydedilirken, bu giderler aynı zamanda yardımcı defterlerde hem çeşit esasına hemde ilgili gider yerlerine göre izlenir. Gider çeşitlerinin izleneceği yardımcı defter kayıtlarının, giderlerin ait oldukları gider yerlerini de gösterecek şekilde tutulması durumunda, bu yöntem amacına uygun biçimde yürütülmüş olmaktadır. Bu kayıt yönteminde, giderler eş zamanlı olarak aynı anda hem fonksiyonlarına, hem çeşitlerine hem de ilgili gider yerlerine göre izlendiği için, muhasebe kayıtlarının azaltılmasına ve her kademenin üretim ve

hizmet maliyetlerinin belli bir düzen içinde oluşturulmasına olanak sağlanmaktadır.

7/A Seçeneği Maliyet hesap grupları aşağıdaki gibi bölümlenmiştir.

- 70 Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesapları
- 71- Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri
- 72- Direkt İşçilik Giderleri
- 73- Genel Üretim Giderleri
- 74- Hizmet Üretim Maliyeti
- 75- Araştırma Geliştirme Giderleri
- 76- Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri
- 77- Genel Yönetim Giderleri
- 78- Finansman Giderleri

70 nolu grupta yer alan 700 ile 701 nolu hesaplar Genel Muhasebe ile Maliyet Muhasebesinin birbirinden ayrı olarak yürütüldüğünde Genel Muhasebe ile Maliyet Muhasebesi arasında bağlantı kurulması amacı ile kullanılır. Maliyet Muhasebesinin Genel Muhasebe içinde yürütülmesi durumunda bu hesaplar kullanılmaz. Bu nedenle 7/A seçeneği aşağıda belirtildiği gibi iki grup olarak ele alınmaktadır.

- 7/A-1: Maliyet Muhasebesi Genel Muhasebe içinde olan işletmeler,
- 7/A-2: Genel Muhasebe ile Maliyet Muhasebesi ayrı olan işletmeler.

7/A Seçeneği gider çeşitleri 8 grupta bölümlenmiştir.

- 0 İlk Madde ve Malzeme Gideri
- 1- İşçi Ücret ve Giderleri
- 2- Memur Ücret ve Giderleri
- 3- Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizmetler
- 4- Çeşitli Giderler
- 5- Vergi Resim ve Harçlar
- 6- Amortisman ve Tükenme Payları

7- Finansman Giderleri

7/A Seçeneği gider yerleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

- 1- Esas Üretim Gider Yerleri
- 2- Yardımcı Üretim Gider Yerleri
- 3- Yardımcı Hizmet Gider Yerleri
- 4- Yatırım Gider Yerleri
- 5- Üretim Yerleri Yöntemi Gider Yerleri
- 6- Araştırma ve Geliştirme Gider Yerleri
- 7- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Gider Yerleri
- 8- Genel Yönetim Gider Yerleri

Defterlerde açılan 8 fonksiyonel gider hesabına yazılacak olan giderler, mutlaka yukarıda belirlenmiş olan 8 gider yerlerinden birisi ile ilgili olmak zorundadır.

7/A Seçeneği Maliyet Yöntemi iki gruba ayrılmaktadır.

Birinci Fiili Maliyet Yöntemi; bu yöntemde giderler yapıldıkça ve tahakkuk ettikçe gider hesaplarına fiili tutarlar üzerinde işlenir ve dönem sonlarında bu tutarlar üzerinde mamül maliyetleri hesaplanır¹².

İkincisi Önceden Saptanmış Maliyet Yöntemi (Standart Maliyetler); bu yöntemde, geçmiş dönemlerin verilerine ve muhtemel beklentiler dikkate alınarak mamül için önceden tahmin edilen bir maliyet hesaplanır. Bu dönem içinde mamül maliyeti ile ilgili işlemler, önceden belirlenmiş maliyetlerle kaydedilir. Dönem sonunda ise gerçekleşen fiili tutarlar üzerinden hesaplanan maliyetlerle arasındaki farklar düzeltilir.

7/A-1 Seçeneğinde fonksiyonel gider hesapları aşağıdaki gibi 8 grupta yer almıştır.

- 710- Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri
- 720- Direkt İşçilik Giderleri Hesabı
- 730- Genel Üretim Giderleri

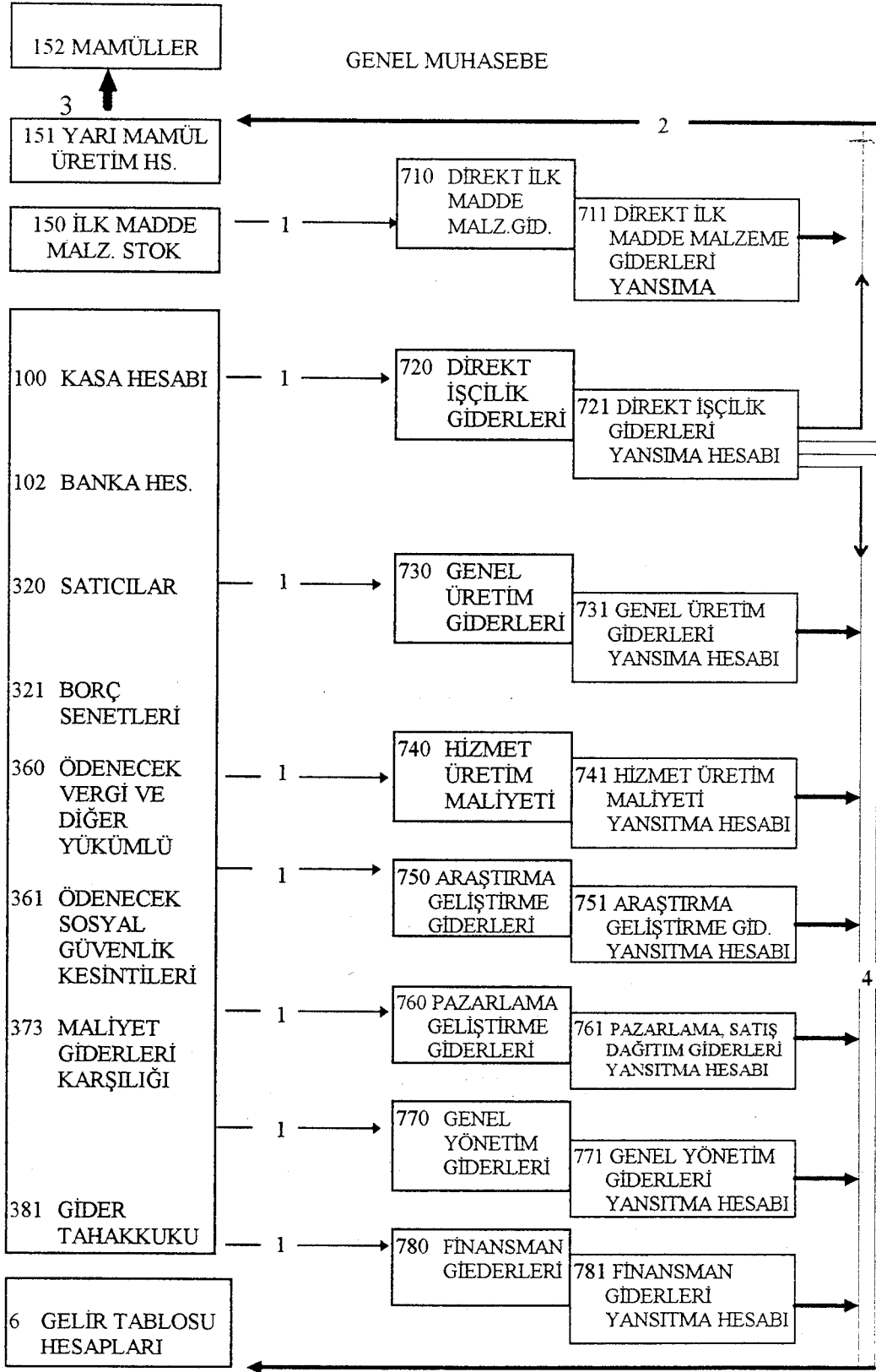
¹² Bülent ÜSTÜNEL, **Tekdüzen Hesap Planı**, Denet Yay. A.Ş. , Talat Matbaacılık, İstanbul 1993, 2. Baskı, s. 673.

- 740- Hizmet Üretim Maliyeti
- 750- Araştırma ve Geliştirme Giderleri
- 760- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Gider
- 770- Genel Yönetim Giderleri
- 780- Finansman Giderleri Hesabı

Aşağıdaki Tablo-7 de Maliyet Muhasebesi'nin Genel Muhasebe içinde tutulmasında (7/A-1) işlem akışı yer almaktadır¹³.

¹³ ÜSTÜNEL, A.g.e. , s. 678.

Tablo-7
Maliyet Muhasebesinin, Genel Muhasebe İçinde
Tutulmasında İşlem Akışı

Yukarıdaki Tablo-7 den izleneceği üzere;

- Dönem içinde ilk madde ve malzeme kullanıldıkça ve giderler yapıldıkça veya tahakkuk ettirildikçe bu gider hesaplarına borç yazılır.

- Dönem sonunda, üretimle ilgili olarak 710, 720, 730 nolu hesaplarda biriken direkt ve endirekt giderler, Yansıtma hesaplarına alacak kaydedilmek suretiyle, 151 Yarı Mamül-Üretim hesabına aktarılır.

- Mamüller; 151 Yarı Mamül-Üretim hesabından çekilerek, 152 Mamüller hesabına aktarılır.

151 Yarı Mamül-Üretim hesabında kalan bakiye, devam eden üretimi ifade eder ve takip eden dönemin başında tekrar üretime (710 nolu Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri hesabına) verilir.

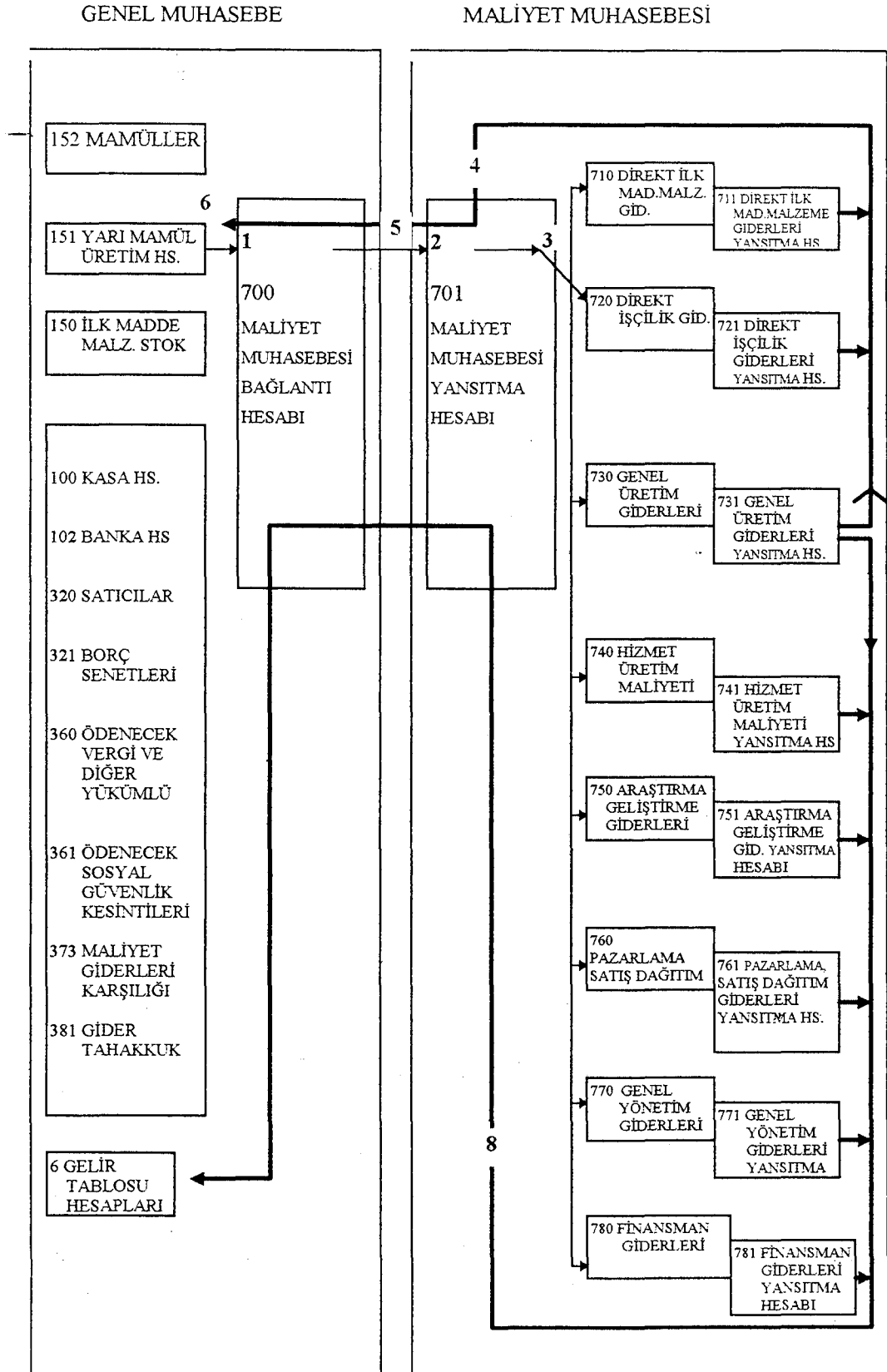
- Üretim hesabıyla ilgili olmayan 740, 750, 760, 770, 780 nolu hesaplarda dönem içinde toplanan giderler de yansıtma hesaplarına alacak olarak kaydedilmek suretiyle sonuç hesaplarına aktarılır.

Hizmet işletmeleri 710, 720, 730 nolu hesapları kullanmazlar. Bu işletmeler 740 nolu Hizmet Üretim Maliyeti Hesabını kullanırlar.

Aşağıdaki Tablo-8 de Genel Muhasebe ve Maliyet Muhasebesi, ayrı olan işletmelerde (7/A-2) işlem akışı yer almaktadır¹⁴.

¹⁴ ÜSTÜNEL, A.g.e. , s. 803.

Tablo-8
Genel Muhasebe Ve Maliyet Muhasebesi, Ayrı Olan İşletmelerde İşlem Akışı

Yukarıdaki Tablo 8 de izleneceği üzere;

- İlk Madde ve malzeme kullanıldıkça ve giderler gerçekleştirildikçe veya tahakkuk ettirildikçe bu giderler Genel Muhasebede 700 nolu Bağlantı Hesabına borç yazılır.

- Bu bilgiler Maliyet Muhasebesine dekont edilir.

- Maliyet Muhasebesi; dekont edilen bu bilgileri, 701 nolu hesaba alacak vermek suretiyle fonksiyonel gider hesaplarına kaydeder.

- Üretimle ilgili olan direkt ve indirekt giderler, dönem sonunda 710, 720, 730 nolu hesapların yansıtma hesaplarına alacak olarak verilmek suretiyle, 701 nolu hesabın borcuna kaydedilir.

- Bu bilgiler, Genel Muhasebeye dekont edilir.

- Genel Muhasebeye dekont edilen ürün maliyetlerini 151 Yarı Mamül-Üretim Hesabına aktarılır.

- Mamüller; 151 Yarı Mamül-Üretim hesabından çıkarılarak, 152 Mamüller hesabına aktarılır. 151 Yarı Mamül-Üretim hesabında kalan bakiye, üretimen devam ettiğini ifade eder ve gelecek dönemin başında tekrar (700 nolu bağlantı hesabı üzerinden) Maliyet Muhasebesi aktarılır.

- Üretimle ilgili olmayan ise, 740, 750, 760, 770, 780 nolu hesapların Yansıtma hesaplarına alacak verilmek suretiyle, 701 nolu hesap üzerinden Genel Muhasebedeki sonuç hesaplarına aktarılır.

Hizmet işletmeleri; 710, 720, 730 nolu hesapları kullanılmaz.

Genel Muhasebede yer almayan 710-780 nolu defter-i kebir hesapları maliyet muhasebesinde yer alacaktır. Bu nedenle, maliyet muhasebesi kayıtları için genel muhasebe kayıtları dışında ayrı olarak defter-i kebir ve yevmiye defteri tastik ettirilmesi gerekir.

1.3.2. 7/B Seçeneği

2 nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ'e göre, Ek Mali Tablo düzenlemek zorunda olmayan ticaret işletmeleri, isteyen küçük hizmet işletmeleri ve isteyen küçük üretim işletmeleri, giderlerin izlenmesinde 7/B seçeneğini uygulayacaklardır.

Tebliğde 7/B seçeneğinde gider çeşitleri defter-i kebir hesapları aşağıdaki gibidir.

- 790- İlk Madde ve Malzeme Giderleri
- 791- İşçi Ücretleri ve Giderleri
- 792- Memur Ücret ve Giderleri
- 793- Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler
- 794- Çeşitli Giderler
- 795- Vergi, Resim ve Harçlar
- 796- Amortisman ve Tükenme Payı
- 797- Finansman Giderleri
- 798- Gider Çeşitleri Yansıtma Hesapları
- 799- Üretim Maliyet Hesabı

Giderler yapıldıkça ve tahakkuk ettikçe dönem içinde 700-797 nolu hesapların borcuna kaydedilir.

Dönem sonunda, gider çeşitleri hesaplarında toplanan giderler fonksiyonlarına dönüştürülerek,

- Ticari işletmeler ve hizmet işletmelerinde sonuç hesaplarına,
- Mal üreten işletmelerde; üretimle ilgili giderler 799 nolu üretim Maliyet hesabından geçerek stok hesaplarına, diğer gider çeşitleri de doğrudan sonuç hesaplarına, aktarılır. Fonksiyonlarına dönüştürmedeki amaç; sadece mal üretimi yapan küçük işletmeler için, gider çeşitlerini, direkt/endirekt niteliklerine göre ilgili oldukları gider yerleri itibariyle ayırma tabi tutmaktır. Bu uygulama, muhasebe kayıtları içinde değil, sadece yıl sonlarında düzenlenmesi öngörülen gider dağıtım tablosu üzerinde haricen bir işlemdir.

Tebliğde gider yerleri aşağıdaki gibi bölümlenmiştir.

- Esas Üretim Gider Yerleri
- Yardımcı Üretim Gider Yerleri
- Yardımcı Hizmet Gider Yerleri
- Yatırım Gider Yerleri
- Üretim Yerleri Yönetim Gider Yerleri
- Araştırma ve Geliştirme Gider Yerleri

- Genel Yönetim Gider Yerleri

Yapılan giderlerin hepsi, yukarıda belirtilen gider yerlerinden biriyle ilgili olmak zorundadır. Gider yerlerinin bölümlenmesinde yukarıda bölümlenmiş gider yerleri esas olmakla beraber, kuruluşların işletme faaliyet alanı ile faaliyetin teknolojik akımına uygun olarak açılacak gider yerleri, yukarıda bölümlenmiş gider yerlerinin grup başlıkları altında yer alması gerekir.

1.3.3. Hazır Giyim İşletmelerinde Hesap Planı

100- KASA

101- ALINAN ÇEKLER

102- BANKALAR

103- VER. ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (-)

120- YURTIÇİ TİCARİ ALACAKLAR

121- ALACAK SENETLERİ

126- VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR

128- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR

131- ORTAKLARDAN ALACAKLAR

135- PERSONELDEN ALACAKLAR

136- DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR

150- İLK MADDE VE MALZEME

151- YARI MAMÜLLER-ÜRETİM

152- MAMÜLLER

153- TİCARİ MALLAR

157- DİĞER STOKLAR

159- VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI

191- İND. KATMA DEĞ. VERGİSİ

192- DİĞER KATMA DEĞER VERGİSİ

193- PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONL.

196- PERSONEL AVANSLARI

250- ARAZİ VE ARSALAR

- 252- BİNALAR
- 253- TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR
- 254- TAŞITLAR
- 255- DEMİRBAŞLAR
- 257- BİRİKMIŞ AMORTİSMALAR (-)
- 258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR
- 259- VERİLEN AVANSLAR
- 280- GELECEK YILLARA AİT GİDERLER
- 291- GEL. YIL. İND. K.D.V.
- 300- BANKA KREDİLERİ
- 309- DİĞER MALİ BORÇLAR
- 320- SATICILAR
- 321- BORÇ SENETLERİ
- 331- ORTAKLARA BORÇLAR
- 335- PERSONELE BORÇLAR
- 360- ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR
- 361-ÖDEN. SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİL.
- 369- ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER
- 370- DÖN. KARI VER. VE DİĞ. YAS. YÜK. KR.
- 391- HESAPLANAN KDV
- 398- SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI
- 500- SERMAYE
- 501- ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)
- 522-M.D.V. YEN. DEĞERLEME ARTIŞLARI
- 540- YASAL YEDEKLER
- 542- OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER
- 590- DÖNEM NET KARI
- 600- YURTIÇİ SATIŞLAR
- 601- YURTDIŞI SATIŞLAR
- 602- DİĞER GELİRLER
- 610- SATIŞTAN İADELER (-)
- 611- SATIŞ İSKONTOLARI (-)

- 620- SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ (-)
 621- SATILAN TİCARİ MAL. MALİYETİ (-)
 623- DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ (-)
 630- ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDR. (-)
 631- PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞ. GİD. (-)
 632- GENEL YÖNETİM GİDERLERİ (-)
 644- KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR
 649- FAAL. İLGİLİ DİĞ. GEL. VE KÂRLAR
 654- KARŞILIK GİDERLERİ (-)
 659- DİĞER GİDER VE ZARARLAR (-)
 660- KISA VAD. BORÇLANMA GİDERLERİ (-)
 690- DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI
 691- DÖNEM KÂR VER. DİĞ. YAS. YÜK. KRŞ. (-)
 692- DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI

710. DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ HS.

710. 001. Tk. Elb. Kumaş
 002. Tk. Elb. Astar
 003. Tk. Elb. Tela
 004. İplik
 005. Düğme
 006. Votka
 007. Fermuar
 008. Yapışkan Göğüs Telası
 009. Fitillik Tela
 010. Yapışkan Tela Bantı
 011. Kıl Tela
 012. Ceket Omuz Fitillik
 013. Yapışkan Vizolin
 014. Askılık Ekstrafor
 015. Tarlatan
 016. Yaka Altı Kaşe

- 710 017. Etiket
 018. Kanca/ Kopça
 019. Çizgi Taşı
 020. Gömlek Yaka Çemberi
 021. Gömlek Yaka Kartonu
 022. Gömlek Kumaş Geniş En
 023. Yaka Sateni
 024. Gömlek Katlama-Gögüs Kartonu
 025. Gömlek Poşet (Jelatin Torba)
 026. Gömlek Bergamin (Pelur) Kağıt
 027. Gömlek Baleni
 029. Gömlek Klipsi
 030. Gömlek Toplu İğne
 031. Tulbiye
 032. Ceplik

711. DİREKT İLK MADDE VE MALZEME YANSITMA HS.

720. DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ HESABI

(Esas Ücretler)

- 720 111. Normal Ücret
 112. Hafta Tatili Ücreti
 113. Genel Tatil Ücreti
 114. İzin Ücreti (Yıllık, Haftalık, Mazeret)
 115. Fazla Mesai
 116. Prim ve İkramiyeler

(Sosyal Yardımlar)

- 720 121. Yakacak Yardımı
 122. Yiyecek Yardımı
 123. Giyecek Yardımı
 124. Personel Servis Gideri
 125. Aile Yardımı

720. 126. Çocuk Yardımı
 127. Tahsil Yardımı
 128. Bayram Yardımı
 129. Doğum-Ölüm-Evlenme Yardımı
 (Tazminatlar)
720. 131. Kıdem Tazminatı
 132. İhbar Tazminatı
 133. Kasa Tazminatı
 134. Özel Hizmet Tazminatı
 (Sosyal Güvenlik Giderleri)
720. 141. SSK Primi İşveren Payı
 142. T.T. Primi İşveren Payı
 143. Konut Yardımı

721. DİREKT İŞÇİLİK GİD. YANSITMA HS.

730. GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI

730. 0. Endirekt Malzeme Kullanımı
730. 030. İşletme Malzeme Kullanımı
 040. Ambalaj Malzemesi Kullanımı
 050. Makine Yedek Parça Kullanımı
 060. Tamir Bakım-Temizlik Malzemesi Kullanımı
 1- Endirekt İşçi Ücret ve Giderleri
- 730- 111. Normal Ücret
 112. Hafta Tatili Ücreti
 113. Genel Tatil Ücreti
 114. İzin Ücreti (Yıllık, Haftalık, Gece/Gündüz)
 116. Prim ve İkramiyeler
 117. Yiyecek-Giyecek Yardımı
 128. Aile Yardımı
 129. Kıdem Tazminatı
 130. İhbar Tazminatı

730. 131. SSK Primi İşv. Payı
 132. TT. Primi İşv. Payı
 133. Konut Yardımı
 3- Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizmetler
730. 311. Elektrik
 312. Su ve Buhar Gideri
 313. Akaryakıt Gid.
 314. Doğalgaz Giderleri
 315. Yemek Giderleri
 316. Telefon Giderleri
 317. Dışarıya Yaptırılan Tesis Makine, Cihaz Bakım
 Gid.
 4- Çeşitli Giderler
730. 411. Nakliye Sigorta Giderleri
 412. İşletme ve Ambar Binaları Kira Giderleri
 413. Makine ve Tesis Kira Giderleri
 6- Amortisman Giderleri
730. 611. İşletme Binaları Amortisman Gid.
 612. Tesis, Makine ve Cihaz Amortisman Gid.
 613. Taşıt Amortisman Gid.
 614. İşletme Demirbaşları Amortisman Gid.

731. GENEL ÜRETİM GİD. YANSIT. HS.

750. ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ

0. Endirekt İlk Madde ve Malzeme Kullanımı
- 750.01. 010. İlk Madde Kullanımı
 020. Yardımcı Malz. Kullanımı
 030. İşletme Malzeme Kullanımı
 040. Ambalaj Mlz. Kullanımı
 1- Endirekt İşçi ve Ücret Gid.

- 750.01. 111. Normal Ücret
 112. Hafta Tatili Ücreti
 113. Genel Tatil Ücreti.
 114. İzin Üc. (Yıllık, Haftalık, Mazeret)
 121. Fazla Mesai (Hafta içi, Hafta sonu,
 Gece/Gündüz)
 131. Prim ve İkramiyeler
 141. Yiyecek-Giyecek Yardımı
 142. Aile Yardımı
 143. Doğum-Ölüm-Evlenme Yardımı
 151. Kıdem Tazminatı
 152. İhbar Tazminatı
 161. SSK Primi İşv. Payı
 162. TT. Primi İşv. Payı
 163. Konut Yardımı
 3- Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizmetler
- 750.01. 311. Elk.
 312. Su ve Buhar Gid.
 313. Akaryakıt
 321. Dışarıya yaptırılan Teknik Müşavirlik
 341. Diğer Dışarıya Yaptırılan İşler (Araştırma İle
 İlgili)
 4- Çeşitli Giderler
- 750.01. 440. Makine ve Tesis Kira Giderleri
 6- Amortisman ve Tükenme Payları
- 750.01. 615. Tesis, Makine ve Cihaz Amortisman Gideri
 900. Araştırma ve Geliştirme Aktife Yansıtma Hs.(-)

751. ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD. YANSITMA HS.

760. PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİD. HS.

0. Malzeme Kullanımı

760. 030. İşletme Malzemesi Kullanımı
090. Diğer Malzemeler
1- Satış Elemanları Ücret ve Giderleri
760. 111. Normal Ücret
112. Hafta Tatili
121. Yiyecek-Giyecek Yardımı
127. Doğum-Ölüm-Evlenme Yardımı
131. Kıdem Tazminatı
132. İhbar Tazminatı
141. SSK Primi İşveren Payı
3- Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizmetler
760. 311. Elk. Gid.
312. Su Gid.
313. Akaryakıt ve Yağ Gid.
321. Taşıt Araçları Bakım-Onarım Gideri
331. Posta Gideri, Haberleşme
334. Kargo Gideri
342. Satış Nakliye Gideri
354. Pazar Araştırma Gideri
363. Ekspertiz ve Gözetimi Gid.
4- Çeşitli Giderler
421. Şehiriçi Yol Gideri
422. Yurtiçi Seyahat Gid.
423. Yurtdışı Seyahat Gid.
442. Makine ve Tesis Kira Gid.
471. Numune Gid.
475. Reklam ve İlan Gid.
477. Gümrükleme Gid.
478. Satış Prim ve Komisyonları
5- Vergi, Resim ve Harçlar
503. Belediye Vergi ve Resimleri
504. Damga Vergisi

760. 507. Gümrük ve Liman Vergi, Resim ve Harçlar
 508. İhale Şartname Giderleri
 6- Amortisman ve Tükenme Payları
 613. Bina Amortisman Giderleri
 615. Taşıt Amortisman Giderleri

761. PAZAR. SATIŞ. DAĞITIM GİDER YANSITMA HS.

770. GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI

0. Malzeme Kullanımları
770. 091. Kırtasiye Malzemeleri
 093. Temizlik Malzemeleri
 1- İşçi Ücret ve Giderleri
770. 111. İşçi Normal Ücretleri
 115. Fazla Mesai
 (Sosyal Yardım)
121. Yakacak Yardımı
 123. Aile Yardımı
 127. Doğum-Ölüm-Evlenme Yardımı
 (Tazminatlar)
131. Kıdem Tazminatı
 132. İhbar Tazminatı
 (İşveren Payları)
141. SSK. Primi İşv. Payı
 142. TT Primi İşv. Payı
 143. Konut Edindirme Yard.
 2- Memur Ücret ve Giderleri - Yok -
 3- Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizmetler
 (Enerji Yakıt ve Su Giderleri)
311. Elk. Gid.
 312. Su ve Buhar Gid.
 313. Akaryakıt Gid.

770. 314. Doğalgaz Gid.
 315. Yemek Gid.
 (Bakım Onarım Gid.)
 324. Büro Demirbaş Bak. Gid.
 (Haberleşme Gid.)
 331. Posta Gid.
 332. Telefon Gid.
 4- Çeşitli Giderler
 (Büro Giderleri)
770. 411. Kırtasiye Gid.
 414. Abone ve Aidat Gid.
 (Seyahat Giderleri)
 421. Şhiriçi Gid.
 422. Yurtiçi Sey. Gid.
 423. Yurtdışı Sey. Gid.
 (Sigorta Giderleri)
 436. Personel Seyahat Sig. Gid.
 437. Genel Hizmet Taşıtları Sig. Gid.
 438. Diğer Sig. Gid.
 (Kira Giderleri)
 441. Gayrimenkul Kira Gid. (İdari Bina)
 443. Genel Hizmet Taşıtları Kira Gid.
 (Dava İcra ve Noter Giderleri)
 451. Dava ve İcra Gid.
 452. Noter Gid.
 (Temsil ve Ağrlama Giderleri)
 461. Temsil ve Ağrlama Giderleri
 462. Çay Ocağı Giderleri
 (Diğer Çeşitli Gid.)
 481. Bağış ve Yardımlar
 483. Gider Yazılan Küçük Demirbaşlar
 484. Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler

770. 5- Vergi, Resim ve Harçlar
501. Emlak V.
502. Tapu V.
503. Belediye Vergi ve Resimleri
504. Damga V.
- 6- Amortisman ve Tükenme Payları
(Maddi Duran Varlık Amortisman Gideri)
612. İdari Binalar Amort. Gid.
614. Genel Hizmet Taşıtları Amort. Gid.
615. Büro Demirbaşları Amort. Gid.
- (Maddi Olmayan Duran Varlık İtfa Payları)
621. Haklar İtfa Payı
622. Şerefiye İtfa Payı
623. Kuruluş ve Örgütlenme İtfa Payları

771. GENEL YÖNET. GİDER. YANSITMA HS.

780. FİNANSMAN GİDERLERİ

781. FİN. GİDERLERİ YANSITMA HS.

900. BORÇLU NAZIM HESAP

950. ALACAKLI NAZIM HESAP

1.3.4. Hazır Giyim İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi Uygulaması ve Yılsonu Kayıtları

Örnek olarak alınan işletmede yalnızca erkek takım elbisesi üretilmektedir.

Uygulama Verileri

- Aralık-95 Dönemi veri olarak alınmıştır.
- İşletme sipariş maliyeti esasına göre çalışmaktadır.

- Genel üretim giderleri tahmini maliyet yöntemine göre belirlenmekte, diğer giderler fiili maliyet yöntemine göre belirlenmektedir.

- Üretime verilen hammadde ve malzemenin maliyeti gerçekleşen maliyet (fiili Maliyet) yöntemine göre saptanmaktadır.

- Mamül maliyeti basit ortalama yöntemine göre saptanmaktadır.

- İşletme 10 Nolu Sipariş Fili ile 103 Ad. Takım elbise üretmek için sipariş almıştır.

- İstanbul Ticaret Odasının 05.11.1993 Tarih ve 93 Sayılı yayımlarına göre bir takım elbise asgari 2.70 mt, azami 3.20 mt. Kumaştan üretilmektedir.

Hesaplamalarda bir takım elbisenin 3.20 mt. Kumaştan üretildiği dikkate alınmıştır.

- İşletmenin önceki üretim döneminden (Kasım-95) gelen stokların maliyetleri (50 Ad Tk. Elb x 10.000.000TL=) 500.000.000TL'dir.

- İşletmede Aralık-95 Döneminde DİS (Direkt İşçilik Saati) başına 40.000TL/ DİS tahmin edilmiş ve 2000 DİS iş yapılmıştır. Bu durumda (40.000TL x 2000DİS=) 80.000.000TL genel üretim gideri tahmin edilmiştir.

Ay içinde üretim ile ilgili işlemler ve yılsonu kayıtları

1- İlk Madde ve Malzeme Edinilmesi: İşletmenin malzeme alışları aşağıdaki gibidir. (Malzeme alışlarında %15 KDV uygulanmıştır.)

a- 330 mt kumaş (330 mt x 4.000.000 TL=) 1.320.000.000TL ye alınmıştır. Ayrıca %15 KDV uygulanmıştır.

b- 125 mt astar (125 mt x 400.000TL=) 50.000.000 TL ye satın alınmıştır. Ayrıca %15 KDV uygulanmıştır.

c- 125 mt tela (125 mt. X 200.000TL=) 25.000.000TL ye satın alınmıştır. Ayrıca %15 KDV uygulanmıştır.

d- 15 Ad. Makara iplik (15 Ad x 150.000TL=) 2.250.000TL ye satın alınmıştır. Ayrıca %15 KDV uygulanmıştır.

e- 1.700 Ad. Düğme (1700 Ad x 1.500 TL=) 2.550.000TL ye

Satın alma işlemi 10.12.1995 tarihinde yapılmış, toplam tutarın 1/4'ü nakit ödenmiş, kalanı için 10.05.1996 vadeli senet verilmiştir.

Alınan ilk madde ve malzeme, üretimde kullanılmak üzere alınmıştır. Bu nedenle (150) nolu hesapta izlenmesi gerekir.

Kumaş = 330mt x 4.000.000TL	=	1.320.000.000TL
1.320.000.000TL x %15 KDV	=	198.000.000TL
Astar = 125mt x 400.000TL	=	50.000.000TL
50.000.000TL x %15 KDV	=	7.500.000TL
Tela = 125 mt x 200.000TL	=	25.000.000TL
25.000.000TL x %15 KDV	=	3.750.000TL
İplik = 15 Ad x 150.000TL	=	2.250.000TL
2.250.000TL x %15 KDV	=	337.500TL
Düğme = 1700 Ad x 1.500TL	=	2.550.000TL
2.550.000TL x %15 KDV	=	382.500TL

1 _____ 10.12.1995 _____	
150. İLK MADDE VE MALZEME	1.399.800.000.-
001. Kumaş 1.320.000.000.-	
002. Astar 50.000.000.-	
003. Tela 25.000.000.-	
004. İplik 2.250.000.-	
005. Düğme 2.550.000.-	
191. İNDİRİLECEK KDV	209.970.000.-
00. Alış KDV	
100. KASA	402.442.500.-
321. BORÇ SENETLERİ	1.207.500.-

10.05.1996 vad. sen. İlk madde ve malz. Alımı.

2- 12.12.1995 tarihinde önceki dönemden kalan 50 Ad. Tk. Elb. %50 oranında kar uygulanarak (50 x 15.000.000=) 750.000.000 TL'ye satılmıştır. Ayrıca %15 KDV uygulanmıştır.

Toplam tutarın 800.000.000TL. sı nakit, kalan 62.500.000TL sı için 12.02.1996 tarihli çek alınmıştır.

2	12.12.1995	
100. KASA		800.000.000.-
102. BANKALAR		62.500.000.-
391. HESAPLANAN KDV		112.500.000.-
001. Satış KDV		
600. YURTIÇİ SATIŞLAR		750.000.000.-
000. Takım Elbise		

3- İlk madde ve malzemenin üretimde kullanılması

100 nolu Hammadde ve Malzeme İstek Fişi Özetinden alınan bilgilere göre, 15.12.1995 tarihinde 330 mt. kumaş, 125 mt. Astar, 125mt tela, 15 Ad. makara iplik ve 1.700 Ad. düğme üretimde kullanmıştır.

İlk madde ve malzemeler üretimde kullanılınca gider yazılma durumuna gelir. Kullanılan ilk maddeler maliyet tutarları üzerinden (150) nolu hesaptan (710) ve (730) nolu hesaplara aktarılır. Direkt ilk madde kullanımları (710) nolu hesaba, endirekt ilk madde kullanımları ise (730) nolu hesaba aktarılır.

3	15.12.1995	
710 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİD.		1.399.800.000.-
001. Tk.Elz.Kumaş D. İlk.Mad.Gid.		1.320.000.000.-
002. Tk.Elz.Astar D.İlk.Mad.Gid.		50.000.000.-
003. Tk.Elz.Tela D.İlk.Mad.Gid.		25.000.000.-
004. İplik D.İlk.Mad.Gid.		2.550.000.-
005. Düğme D.İlk.Mad.Gid.		2.250.000.-
150. İLK MADDE VE MALZEME		1.399.800.000.-
001. Kumaş		1.320.000.000.-
002. Astar		50.000.000.-
003. Tela		25.000.000.-
004. İplik		2.550.000.-
005. Düğme		2.250.000.-

İlk madde ve Malz. Kullanımı.

4- İşletme makinaların tamir ve bakımı dışarıdan bir işletmeye yaptırılmaktadır. Yaptırılan tamir ve bakım için 25.12.1995 tarihinde kasadan 20.000.000.-TL nakit ödenmiştir. (Ayrıca %15 KDV uygulanmıştır.)

4	25.12.1995	
191. İNDİRİLECEK KDV		3.000.000.-
730. GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		20.000.000.-
060. Tamir ve Bakım Gideri		
100. KASA		23.000.000.-
Makinalara bakım-onarım yaptırılması.		

5- İşletme, dışarıdan bir yemek şirketi ile anlaşmış ve işçilerine yemek firmasından tabldot usulü yemek sağlanmaktadır. Aralık-1995 ayı yemek bedeli olarak 4.500.000.-TL ve buna ilişkin olarak 675.000.-TL KDV kasadan nakit ödenmiştir. İşletmede 18 kişi çalışmakta olup, bunların dördü Yönetim Bölümünde ondördü ise Üretim Bölümünde hizmet vermektedir.

$$\text{Bir işçinin Yemek Gideri} = 4.500.000 \div 18 = 250.000\text{TL}$$

$$\begin{aligned} \text{Genel Yönetim Bölümü Yemek Gid.} &= 250.000 \times 4 \\ &= 1.000.000\text{TL} \end{aligned}$$

$$\text{Üretim Bölümü Yemek Gid.} = 250.000 \times 14 = 3.500.000\text{TL}$$

5	30.12.1995	
191. İNDİRİLECEK KDV		675.000.-
730. GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		3.500.000.-
315. Yemek Gideri		
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		1.000.000.-
315. Yemek Gideri		
100. KASA		5.175.000.-
Personelin yemek gideri.		

6- 30.12.1995 tarihinde elektrik sayacından yapılan tesbite göre, Aralık-1995 ayına ait elektrik kullanımı 1.300 kw/s olup, bunun 1.000 kw/s. i Üretimde, 150 kw/s. i Pazarlama Bölümünde, 150 kw/s'i ise Yönetim Bölümünde kullanılmıştır. Elektriğin kw/s ücreti yaklaşık 50.000TL'dir.

Aralık-95 ayı su tüketim bedeli 3.600.000.-TL, telefon gideri 8.700.000TL'dir. Bu giderler bölümler arasında eşit olarak dağıtılmıştır.

Elektrik Gideri Dağıtım

Pazarlama Bölümü	= 50.000TL x 150 kw/s =	7.500.000.-TL
Genel Yönetim Bölümü	= 50.000TL x 150 kw/s =	7.500.000.-TL
Üretim Bölümü	= 50.000TL x 1.000kw/s =	50.000.000.-TL

Su Gideri Dağıtım

Pazarlama Bölümü	= 3.600.000 ÷ 3	=	1.200.000.-TL
Genel Yönetim Bölümü	= 3.600.000 ÷ 3	=	1.200.000.-TL
Üretim Bölümü	= 3.600.000 ÷ 3	=	1.200.000.-TL

Haberleşme Gideri Dağıtım

Pazarlama Bölümü	= 8.700.000 ÷ 3	=	2.900.000.-TL
Genel Yönetim Bölümü	= 8.700.000 ÷ 3	=	2.900.000.-TL
Üretim Bölümü	= 8.700.000 ÷ 3	=	2.900.000.-TL

Tekdüzen Muhasebe Sistemine göre giderler gerçek tutarları üzerinden kesilinceye dek maliyete yansıtılabilecek, bu giderler “karşılık ayırma” yoluyla mamüllere (üretim) yüklenebilecektir. Bunun için ise 373 nolu hesabın kullanılması gerekir.

6 _____ 30.12.1995 _____

730. GENEL ÜRETİM GİDERLERİ	54.100.000.-
311 Elk.Gid.	50.000.000.-
312. Su Gid.	1.200.000.-
316. Tel.Gid.	2.900.000.-
760. PAZ.SATIŞ VE DAĞITIM GİD.	11.600.000.-
311. Elk.Gid.	7.500.000.-
312. Su Gid.	1.200.000.-
331. Telefon Gid.	2.900.000.-
770. GENEL YÖNETİM GİD.	11.600.000.-
311. Elk.Gid.	7.500.000.-
312. Su Gid.	1.200.000.-
332. Telefon Gid.	2.900.000.-
373. MALİYET GİD.KARŞILIĞI	77.300.000.-
011. Aralık-95 Elk., Su, Haberleşme Gid. Karşılığı	

Aralık-95 Elk, su, tel, gideri.

7- İşçilik giderlerinin maliyete yüklenmesi

Aralık-95 ayına ait personel giderleri aşağıdaki gibidir.

<u>Brüt Ücret</u>	28.000.000.-
Üretim Bölümü	20.000.000.-
Yönetim bölümü	5.000.000.-
Pazarlama Bölümü	3.000.000.-

Fazla Çalışma 2.000.000.-

Üretim Bölümü 2.000.000.-

Brüt Ücret Toplamı = 28.000.000 + 2.000.000 = 30.000.000.-

S.S.K. Primi Kesintisi = 30.000.000 x %14 = (-) 4.200.000.-

Özel İndirim = 9.000.000 x 18 = (-) 16.200.000.-

Gelir Vergisi Matrahı = 20.400.000.-

Gelir Vergisi Kesintisi (20.400.000x%25) = 5.100.000.-

D.V. Kesintisi (30.000.000x%04) = 120.000.-

Ödenecek Net Ücret = [30.000.000-(4.200.000+5.100.000+120.000)]

= 20.580.000.-

7. 30.12.1995

720. DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ 20.000.000.-

730. GENEL ÜRETİM GİDERLERİ 2.000.000.-

760. PAZ.SAT.VE DAĞITIM GİD. 3.000.000.-

770. GENEL YÖNETİM GİD. 5.000.000.-

335. PERSONELE BORÇLAR 20.580.000.-

00. Aralık-95 Personel Ücreti

360. ÖDENEKECEK VERGİ VE FON 5.220.000.-

02. GV. 5.100.000.-

04. DV. 120.000.-

361. ÖDENECEK SOS.GÜV.KES. 4.200.000.-

00. SSK Primi

Aralık-95 Personel gideri.

8- Dönemsonu Maliyet giderlerinin yansıtılması

Dönemsonu geldiğinde, yapılacak ilk işlem maliyet hesaplarında biriken giderlerin ilgili hesaplara yansıtılmasıdır.

a- İlk kayıta, maliyetlere yüklenecek (710-720-730) nolu hesap tutarlarını yansıtalım.

Genel üretim giderleri tahmini olarak maliyetlere yüklenmiştir.

8 _____ 31.12.1995 _____

151. YARI MAMÜLLER-ÜRETİM	1.499.800.000.-
711. DİREKT İLK MAD./MALZ.YANSITMA HS.	1.399.800.000.-
721. DİREKT İŞÇİLİK GİD. YANS. HS.	20.000.000.-
731. GENEL ÜRETİM GİD.YANS.HS.	80.000.000.-

Üretim Giderlerinin Yansıtılması.

b- Üçüncü kayıta (760) ve (770) nolu gider hesaplarındaki tutarları ilgili hesaplara yansıtım.

b _____ 30.12.1995 _____

631. PAZ.SATIŞ VE DAĞITIM GİD.	14.600.000.-
632. GENEL YÖNETİM GİD.	17.600.000.-
761. PAZ.SAT.VE DAĞ.GİD.YANS.HS	14.600.000.-
771. GEN.YÖNETİM GİD.YANS.HS.	17.600.000.-

Maliyet giderlerinin yansıtılması.

9- Mamül Maliyetlerinin Hesaplanması

İşletme aldığı tüm malzemeleri takım elbise üretiminde kullanmış olup (330 mt. Kumaş ÷ 3.20=)103 Ad. Takım elbise üretimi gerçekleştirmiştir.

İşletmede üretim maliyetleri belirlenmiş ve yarı mamül kalmamıştır. Bu nedenle (151) nolu hesaptaki tutarların ilgili hesaplara aktarılması gerekir.

9 _____ 31.12.1995 _____

152. MAMÜLLER	1.499.800.000.-
000 Tk.Elb.	
151. YARI MAMÜLLER-ÜRETİM	1.499.800.000.-
011. Tk.Elb.	

Dönem tk.elb. üretim maliyeti.

10.a- Birim mamül maliyetlerinin hesaplanması

Dönem birim ortalama birim maliyeti

$$1.499.800.000 \div 103 \text{ Ad.} = 14.561.165.-\text{TL}$$

b- Mamül Birim Satış Fiyatlarının Hesaplanması

14.561.165TL maliyeti olan 1 Ad. Takım elbise %50 karla satıldığına göre, birim satış fiyatı aşağıdaki gibi hesaplanır.

$$14.561.165 + (14.561.165 \times \%50) = 21.841.747.-$$

c- Mamül Satış Tutarlarının Hesaplanması

Üretimi tamamlanan mamüllerin tamamı olan 103 Ad. Takım elbise %50 karla ayrıca %15 KDV ve %5 iskonto uygulanarak nakit satılmış ve tutar vadesiz banka hesabına yatırılmıştır.

Satış tutarı aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

Takım Elbise= 103Ad x 21.841.747TL	=	2.249.699.941.-TL
%5 İskonto (2.249.699.941.-TL x %5)	=	<u>112.484.997.-TL</u>
Net Satış Tutarı		2.137.214.944.-TL
%15 KDV (2.137.214.944.-TL x %15)	=	<u>320.582.241.-TL</u>
KDV'li Satış Tutarı		2.457.797.185.-TL

	31.12.1995	
102. BANKALAR		2.457.797.185.-
000 Vadesiz mevduat		
391. HESAPLANAN KDV		320.582.241.-
600. YURTİÇİ SATIŞLAR		2.137.214.944.-
011. Tk.Elb.		
Mamül Satışı.		

11. Satılan Mamüllerin Maliyetinin Hesaplanması

Mamüller satıldığında iki muhasebe kaydının yapılması gerekir. Bunlardan iki mamüllerin satış tutarları üzerinden 600-601 nolu hesaplara gelir kaydedilmesi, ikincisinde ise satılan mamüllerin maliyet tutarları üzerinden gider yazılması gerekir.

12.12.1995 Satışlarının Ortalama Maliyeti

Takım Elbise = 50 Ad. X 10.000.000TL = 500.000.000.-TL

31.12.1995 Satışlarının Ortalama Maliyeti

Takım Elbise = 103 Ad. X 14.561.165.-TL = 1.499.800.000.-TL

1.999.800.000.-TL

Aşağıdaki muhasebe kaydında satışların maliyeti gider olarak kaydedilmiştir.

11	31.12.1995	
620. SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ (-)		1.999.800.000.-
152. MAMÜLLER		1.999.800.000.-
Satılan Mamül Maliyet Gideri.		

12- Dönem KDV Durumunun Hesaplanması

Aralık-95 Dönemi, tahsil edilen KDV tutarı 391 nolu hesapla, indirilebilir KDV tutarı (191) nolu hesapla karşılaştırıldığında 219.437.241.-TL Ödenecek Dönem KDV farkının ortaya çıktığı görülmektedir. Muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olmaktadır.

12	31.12.1995	
391. HESAPLANAN KDV		433.082.241.-
191. İNDİRİLECEK KDV		213.645.000.-
001. Alış KDV		
360. ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		219.437.241.-
001 Ödenecek KDV		
Aralık-95 KDV		

13- Yansıtma Hesaplarıyla Gider Hesaplarının Kapatılması

13	31.12.1995	
711. DİREKT İLK MADDE/MLZ. YAN. HS.		1.399.800.000.-
721. DİREKT İŞÇİLİK GİD. YANS. HS.		20.000.000.-
731. GENEL ÜRETİM GİD. YANS. HS.		80.000.000.-
761. PAZ. SAT. VE DAĞ. GİD. YANS. HS.		14.600.000.-
771. GENEL YÖNETİM GİD. YANS. HS.		17.600.000.-
710. DİREKT İLK MAD. /MALZ. GİD.		1.399.800.000.-
720. DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ		20.000.000.-
730. GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		79.600.000.-
620. SMM		400.000.-
760. PAZ. SATIŞ VE DAĞITIM GİD.		14.600.000.-
770. GENEL YÖNETİM GİD.		17.600.000.-

Maliyet hesaplarının kapatılması.

Bu kayıta GÜG fazla yüklenmiş ve takım elbiselerin tamamı satılmış olduğundan daha önceden fazla yüklenmiş olan GÜG tutarı kadar

SMM azaltılarak gerçek durumuna getirilmiştir. 710-720-730-760 ve 770 nolu hesaplarla ilgili olarak yansıtılarda fiili maliyetler kullanıldığından herhangi bir sapma meydana gelmeyecektir.

14- Gelir ve Gider Hesaplarının Aktarımı

Dönem içinde biriken tüm gelir ve gider hesapları yılsonunda (690) nolu hesaba aktarılır.

14 _____	31.12.1995 _____	
600. YURTIÇİ SATIŞLAR		2.887.214.944.-
	690. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	2.887.214.944.-

Gelir Hesaplarının aktarımı.

15- Gider Hesaplarının aktarımı

15 _____	31.12.1995 _____	
690. DÖNEM KARI VEYA ZARARI		2.031.600.000.-
	620. SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ (-)	1.999.400.000.-
	631. PAZ.SATIŞ VE DAĞITIM GİD. (-)	14.600.000.-
	632. GENEL YÖNETİM GİD. (-)	17.600.000.-

Gelir Hesaplarının aktarımı.

16- Dönem Kârının Belirlenmesi (Vergiden Önceki Kâr)

Tüm gelir ve giderlerin aktarılmasından sonra, (690) nolu vergiden önceki DÖNEM KÂRI belirlenmiş olur.

Giderler	690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI	Gelirler
Dönem Giderleri	2.031.600.000.-	Dönem Geliri
Dönem Karı	855.614.944.-	2.887.214.944.-

Vergiden Önceki Dönem Kârı 855.614.944.-TL

17. Dönem Net Kârının Hesaplanması

Dönem net kârının belirlenmesinde öncelikle Mali Kâr (vergi matrahı) hesaplanmalıdır. Daha sonra hesaplanan vergi matrahı üzerinden K.V.K. 25. Maddesine göre, Kurumlar Vergisi ve Fon Payının hesaplanarak bunlar için karşılık ayrılması gerekir.

Dönem Kârı	= 855.614.944.-TL
%25 Oranlı Kurumları Vergisi Matrahı	= 855.614.944.-TL
%25 Oranlı Kurumları Vergisi: $855.614.944 \times \%25$	= 213.903.736.-TL
%25 Oranlı K.V. Fon Payı $213.903.736 \times \%10$	= 21.390.373.-TL
%20 Oranlı Kurumlar Vergisi Matrahında	855.614.944.-TL

olduğundan bu matrah üzerinden hesaplanacak vergi, yukarıda hesaplanan kurumlar vergisinden düşük olacağından %20 oranlı Kurumlar Vergisi hesaplaması yapılmamıştır.

Bu açıklamalar doğrultusunda dönem sonunda yalnızca %25 Oranlı Kurumlar Vergisi ve buna ilişkin Fon Payı için karşılık ayrılması gerekir.

(690) Dönem Kârı	855.614.944.-TL
(691) Dönem Kârı ve Yasal	
Yükümlülükler Karşılığı (-)	(235.294.109)
-Kurumlar Vergisi	213.903.736.-
-Fon Payı	21.390.373.-
(692) Dönem Net Kârı	620.320.835.-TL

a- 31.12.1995 tarihi itibariyle Kurumlar Vergisi ve Fon Payı için karşılık ayrılması gerekir.

a) _____ 31.12.1995 _____

691. DÖN KÂRI VERGİ/DİĞ. YAS. YÜK. KARŞ. (-) 235.294.109.-

001. Kurumlar Vergisi (-) 213.903.736.-

003. Fon Payı (-) 21.390.373.-

370. DÖNEM KÂRI, VER, DİĞ. YAS. YÜK. KRŞ. 235.294.109.-

001. Kurumlar Vergisi 213.903.736.-

003. Fon Payı 21.390.373.-

1995 yılı vergi karşılıkları.

b- Dönem Net Kârının Hesaplanması

b) _____ 31.12.1995 _____

690. DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI 855.614.944.-

001. Dönem Karı veya Zararı

691. DÖNEM KÂRI VRG/DİĞ. YAS. YÜK. KAR. (-) 235.294.109.-

001. Kurumlar Vergisi 213.903.736.-

003. Fon Payı 21.390.373.-

692. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI 620.320.835.-

000. Dönem Net Karı veya Zararı

Dönem Net Karı veya Zararı.

c- Hesaplanan 620.320.835.-TL Dönem net kârını bilançoya

yansıtığımızda muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olmaktadır.

c) _____ 31.12.1995 _____

692. DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI 620.320.835.-

001. Dönem Net Kârı veya Zararı

590. DÖNEM NET KÂRI 620.320.835.-

001. Dönem Net Kârı

Dönem Net Karı.

18- Kapanış Kaydı

Son olarak 1995 işlemlerinin kapatılmasıdır. Bu kayıta genel kesin mizandaki sonuçlardan yararlanılacaktır. Kapanış kaydında borç kalanı veren hesaplar "Alacaklandırılacak", alacak kalanı veren hesaplar ise

“Borçlandırılarak” işlem görecek ve kapatılacaktır. Bu kayıt 1995 yılının son muhasebe işlemi olacaktır.

18_____	31.12.1995	_____
152. MAMÜLLER		500.000.000.-
321. BORÇ SENETLERİ		1.207.327.500.-
335. PERSONELE BORÇLAR		20.580.000.-
360. ÖD. VERGİ VE FONLAR		224.657.241.-
361. ÖD. SOSYAL GÜV. KES.		4.200.000.-
370. DÖN.KARI VERGİ VE DİĞ.YY.K.		235.294.109.-
373. MALİYET GİD. KARŞ.		77.300.000.-
590. DÖNEM NET KARI		620.320.835.-
	100 KASA	369.382.500.-
	102 BANKALAR	2.520.297.185.-
Kapanış Maddesi.		

1.3.5. Hazır Giyim İşletmelerinde Fason Üretim

Ülkemizde tekstil sektörünün alt kolu olan hazır giyim ve konfeksiyon üretiminde fason üretim bir hayli yaygındır. Fason üretim konusu genel olarak birinci bölümde açıklanmıştır. Bu bölümde ise fason üretimin Türk vergi kanunları karşısındaki durumu ve muhasebe kayıtlarına yer verilmiştir.

10 Ocak 1996 gün ve 22519 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 51 Sayılı Katma Değer Vergisi Genel Tebliğde konu ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Fason olarak yaptırılacak üretimin şartı, imal edilecek mal ile ilgili ana hammadde başta olmak üzere hammaddelerin fason iş yaptıranlarca temin edilmesidir. Fason üretimde mamül bir bütün olarak imal ettireleceği gibi, üretim aşamaları itibariyle de kısmi olarak fason işi yaptırılması da mümkündür.

“Fason olarak yaptırılan tekstil ve konfeksiyon işlerinde, fason hizmet bedeli üzerinden hesaplanan katma değer vergisinin 2/3’ü, fason iş

yaptıranlar tarafından sorumlu sıfatıyla beyan edilmek üzere tevkifata tabi tutulacak. 1/3'ü ise fason iş yapana ödenecektir”¹⁵

Fason olarak yapılan üretimde, fason işi yapanlar tarafından kullanılan iplik, tela, fermuar, düğme, astar ve benzeri her türlü yardımcı madde ve malzemeler, fason hizmet bedeline dahil edilecektir. Fason üretimde kullanılan bu madde ve malzemeler ayrı fatura edilmeyecektir.

Fason üretim yapanlar tevkifat uygulanacak hizmetleri nedeniyle tanzim edecekleri faturada; fason hizmet bedeli ve bu bedel üzerinden hesaplanan katma değer vergisi ile, vergi tutarlarının tevkifat uygulanacak kısmı ile fason iş yaptırandan tahsil edilecek kısmını ayrı ayrı göstereceklerdir.

1.3.5.1. Fason Üretim Yapan İşletmenin Muhasebe Kaydı

Fason üretim yapan X firmasının Y tekstil firmasına yaptığı fason üretim nedeniyle düzenlediği faturada yer alan bilgiler şöyledir:

Fason İşçiliği	100.000.000.-
%15 KDV	<u>15.000.000.-</u>
TOPLAM	115.000.000.-
2/3 KDV	<u>10.000.000.-</u>
Tahsil edilecek fatura bedeli	105.000.000.-
1/3 KDV	5.000.000.-
<hr/>	
120. ALICILAR	105.000.000.-
600. YURTIÇİ SATIŞLAR	100.000.000.-
391. HESAPLANAN KDV:	5.000.000.-
..... Hesaplanan 1/3 KDV	
<hr/>	
391. HESAPLANAN KDV
... Mal ve Hizmet KDV.	
... Hesaplanan 1/3 KDV	
191. İNDİRİLECEK KDV
360. ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR
... KDV Tahakkuku KDV'nin tahakkuk ve mahsubu	
<hr/>	

¹⁵ Mehmet Ali CANOĞLU, Vergici ve Muhasebeci ile Diyalog Dergisi/ 1996-7, s. 5.

Fason üretim yapan firma, fason üretim yaptıran firmadan ana hammadde başta olmak üzere, hammaddeleri aldığı anda bu hammaddeler için herhangi bir muhasebe kaydı yapmak zorunda değildir. Fakat bu olayı nazım hesaplarda izlemesinde yarar vardır. Nazım hesap kayıtları aşağıdaki gibi olmalıdır.

920. NAZIM HESAPLAR

... Alınan fason üretim ilk maddeleri

970. NAZIM HESAPLAR

.... Alınan fason üretim ilk maddelerinden alacaklar.

Fason üretim yapan firma kullandığı malzeme ile işçilik ve genel üretim giderlerini 710-720-730 nolu hesapları kullanmak yerine, tek bir hesap olan, 740. HİZMET ÜRETİM MALİYETİ hesabında izlemesi gerekir.

Fason üretim tamamlanınca 152. MAMÜLLER hesabına aktarmayacak ve aşağıdaki muhasebe kayıtlarını yapması gerekir.

740. HİZMET ÜRETİM MALİYETİ	X X X	
100. KASA		X X X
622. SATILAN HİZMET MALİYETİ	X X X	
741. HİZMET ÜRETİM MALİYET YANSITMA HESABI		X X X
741. HİZMET ÜRETİM MALİYETİ YANSITMA HS	X X X	
740. HİZMET ÜRETİM MALİYETİ		X X X
690. DÖNEM KARI VEYA ZARARI	X X X	
622. SATILAN HİZMET MALİYETİ		X X X

1.3.5.2. Fason Üretim Yaptıran İşletmenin Muhasebe Kaydı

Fason üretim, fason işi yaptıran işletmenin, bu işi yapacak işletmeye ilk madde ve malzeme gönderilmesi ile başlamaktadır¹⁶

150. İLK MADDE VE MALZEME	120.000.000.-
Fasondaki İlkmadde ve malzeme	
150. İLK MADDE VE MALZEME	120.000.000.-

Bu madde, ilk madde ve malzeme ambarından fason üretim yapan Y işletmesine sevkiyatın yapılmasıyla kaydı yapılacaktır. Fason üretim bitince, fason üretim yapan işletmenin faturasındaki bilgilere dayanarak aşağıdaki muhasebe kayıtları yapılacaktır¹⁷.

150. İLK MADDE VE MALZEME	80.000.000.-
....Fasondaki İlkmadde ve malzeme	
191. İNDİRİLECEK KDV.	4.000.000.-
.... Fason işleri indirilecek 1/3 KDV	
320. SATICILAR	84.000.000.-
191. İNDİRİLECEK KDV.	8.000.000.-
.... Fason işleri indirilecek 1/3 KDV	
391. HESAPLANAN KDV	8.000.000.-
.... Hesaplanan 2/3 KDV	

Bu işlemten sonra fason yaptıran X firması kendi bünyesinde mamülü elde etmek için üretime devam ettiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır¹⁸.

¹⁶ CANOĞLU, A.g.e. , s. 9.

¹⁷ CANOĞLU, A.g.e. , s. 10.

¹⁸ CANOĞLU, A.g.e. , s. 10.

710. DİRKET İLK MADDE VE MALZEME GİD.	200.000.000.-
.....	
150. İLK MADDE VE MALZEME	200.000.000.-
.... Fasondaki ilk madde ve malzeme	
151. YARI MAMÜLLER-ÜRETİM.	200.000.000.-
.....	
711. DİRKET İLK MADDE VE	
MALZEME GİD. YANSITMA HS.	200.000.000.-

Fason iş yaptıran X firması, kendi bünyesinde üretim faaliyetlerine devam ettiği sırada, Y firmasına fason üretim için zorunlu olan gerekli stokları göndermiştir. Muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır¹⁹.

Yapılan muhasebe kayıtlarında ilk iki kayıt fason iş yaptırılmadan önce X firması tarafından yapılan muhasebe kaydı olmaktadır.

710. DİRKET İLK MADDE VE MALZEME GİD.	X X X
.....	
150. İLK MADDE VE MALZEME	X X X
.... Fasondaki ilk madde ve malzeme	
151. YARI MAMÜLLER-ÜRETİM.	X X X
.....	
711. DİRKET İLK MADDE VE	
MALZEME GİD. YANSITMA HS.	X X X
151. YARI MAMÜLLER-ÜRETİM.	X X X
.... Fasondaki yarı mamüller-üretim	
151. YARI MAMÜLLER-ÜRETİM	X X X
.....	

¹⁹ CANOĞLU, A.g.e., s. 11.

Fason üretim yaptıran Y firmasının alım-satım işletmesi olması halinde muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olması gerekir²⁰.

150. İLK MADDE VE MALZEME	X X X
..... Fasondaki ilkmadde ve malzeme	
150. İLK MADDE VE MALZEME	X X X

İlk maddesinin fason iş yapana gönderilmesi.

150. İLK MADDE VE MALZEME	X X X
.....Fasondaki ilkmadde ve malzeme	
191. İNDİRİLECEK KDV.	X X
... Fason işleri indirilecek 1/3 KDV	
320. SATICILAR	X X X

Fason iş yapının faturasının kaydı.

153. TİCARİ MALLAR	X X X
.....	
150. İLK MADDE VE MALZ.	X X X
..... Fasondaki ilk madde ve malzeme	

Fasondan gelen malların ticari mallar stokuna alınması.

191. İNDİRİLECEK KDV.	X X X
.... Fason işleri indirilecek 2/3 KDV	
391. HESAPLANAN KDV.	X X X
..... Hesaplanan 2/3 KDV	

Fasondan gelen malların ticari mallar stokuna alınması.

SONUÇ

Ülke ekonomisinin kalkınma ve büyümesini sağlayan en önemli etkenlerden biri imalat sektöründe elde ettiği gelişme trendidir. Bu trende ulaşabilmek ve sürdürebilmek için yönetsel planlama ve kontrol tekniklerinden yararlanılması gerekir. İşletmelerde yönetsel planlama ve kontrol tekniklerinden yararlanılarak doğru güvenilir, zamanında ve yerinde maliyet verileri elde edilir. İşletmelere ait maliyet verilerinin ve diğer muhasebe bilgilerinin elde edildiği sistem ise muhasebe sistemidir.

Gelişmekte olan ülkemizde, imalat sektörü içerisinde tekstil sektörünün alt grubu olan dokuma ve giyim sanayi hızlı büyüme trendi ile önemli bir yer tutmaktadır. Dış piyasalarda rekabet gücünü yakalayan ve ihracatımızın büyük bir bölümünü gerçekleştiren bu sektör, devlet desteği ile günümüzdeki konumuna ulaşmıştır.

Ülke ekonomisi için bu denli öneme sahip olan sözkonusu sektörde, maliyet oluşumunun nasıl gerçekleştiği, ne gibi organizasyona ihtiyaç duyulduğu, mamül maliyetini oluşturan unsurların neler olduğu, hammadde alımından-mamül üretimine kadar hangi belgelerin, nerelerde kullanılması gerektiği, Tekdüzen Hesap Planına göre maliyet hesaplarından 7/A ve 7/B seçeneklerinin neler olduğu Hazır Giyim İşletmelerinde Tekdüzen Muhasebe Sistemi uygulamasına göre örnek hesap planı nasıl olması gerektiği ve bu hesap planı çerçevesinde 7/A seçeneğine göre, hazır giyim işletmelerinde yıl içi ve yılsonu kayıtlarının nasıl olması gerektiği ve sözkonusu sektörde yaygın olan fason üretim yapan-yaptıran işletmelerin muhasebe kayıtlarının nasıl olması gerektiği gibi sorulara, bu tez çalışmasında yer verilmiş, araştırılmış ve irdelenmiştir.

Hazır giyim işletmelerinde genellikle maliyetlerin saptanmasında, sipariş maliyet yöntemi kullanılmaktadır. Bunun nedeni, sipariş maliyet sisteminde, işletmede üretilen her bir mamül grubunun maliyetleri ayrı ayrı hesaplanmakta olmasıdır.

Mamül maliyetlerinin sipariş maliyet sistemine göre belirlenmesinde, sipariş maliyet kartı temel bir belge olmaktadır. Bu maliyet yönteminde maliyetler, belirli zaman sürelerine bakılmaksızın, her sipariş ve üretim partisi için ayrı ayrı

toplanmak suretiyle mamüllere yüklenir. Dolayısıyla bu yöntemde zamana bağlı kalmaksızın her bir sipariş ve üretim partisinin ayrı ayrı maliyetleri belirlenmiş olur.

Hazır giyim işletmelerinde, sipariş maliyeti yöntemi benimsendiğinde kârı tam anlamıyla belirleyebilmek için ya da diğer bir deyimle her bir sipariştan yapılan kârın belirlenebilmesi için maliyetlerin doğru ve zamanında tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun için de bu işletmelerde işletmenin niteliğine ve amaçlarına uygun bir muhasebe sistemi kurulması gerekir. Kurulan muhasebe sistemi, işletmenin kâr ve zararının belirlenmesi, stokların değerlemesi, işletme içi kontrol mekanizmasının sağlanması, hangi üretim partisinde ne kadar kâr / zarar yapıldığı, kâr sağlanıyorsa kârın maksimum, zararın minimum edilmesi çalışmasına gidilmesi eğer zarar ediliyorsa başka mamül üretimlerine yönelmesi, alınan siparişlerde gerçekleşecek (tahmini) maliyetlerin hesaplanması ve üçüncü kişilere bilgi verilmesi ve alınan siparişler kârlı ise üretime geçilmesi, zarar edilecekse üretiminden vazgeçilmesi gibi geleceğe yönelik planlama ve bütçeleme için gerekli maliyet tahminlerinin yapılması ve gerçekleşen maliyetlerle karşılaştırılarak maliyet raporlarının hazırlanmasına olanak verebilecek kapasitede olması gerekir. Aynı zamanda maliyet muhasebesini yürütecek organizasyonun yapılması ve işbölümünün sağlanması gerekir. Hammadde alımında üretim ve satışa kadar kullanılması gereken belgelerin eksiksiz olarak kullanılması gerekir. Aksi takdirde maliyet kontrolü ve analizi yapılamayacağından, işletmenin başarıya ulaşması ve kârını maksimum düzeye ulaştırması mümkün değildir.

Gelişmiş ülkelerin işletmelerinde yaygın olarak, Maliyet Muhasebesi Sistemi kurulmuş ve bu sistemlerden hem işletmeler hemde ülke ekonomisi için gerekli olan sağlıklı bilgiler alınabilmektedir. Ülkemizde ise özellikle orta ve küçük imalat işletmelerinde bu sistemin tam anlamıyla kurulduğu söylenemez ise de büyük ölçekli imalat işletmelerinde nispeten maliyet muhasebesi sisteminin kurulmuş ve uygulamaya geçilmiş olduğu söylenebilmektedir.

Ülkemizde küçük ve orta ölçekli işletmelerde muhasebedeki karmaşıklığı gidermek ve büyük ölçekli işletmelerde kurulmuş mevcut muhasebe sistemini daha anlaşılır, güvenli bilgi verir şekle getirmek, sektör içi ve sektörlerarası karşılaştırmayı sağlamak, vergi denetimini kolaylaştırmak ve vergi kayıp-kaçığını önlemek vb. amaçlarla; Maliye Bakanlığı tarafından 26.12.1992 Tarih ve mükerrer 21447 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 sıra nolu "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" ile 1994 yılından itibaren hesap planını

uygulamak yükümlülüğü getirilmiştir. Bu düzenleme ile ülkemizde küçük, orta ve büyük ölçekli tüm işletmelerde maliyet muhasebesi ile genel muhasebe uygulamalarının dünyadaki standartlara ulaşmaya ve uluslararası düzeye çıkarılmasını sağlamaya bununla birlikte mevcut muhasebe uygulamalarındaki düzensizliği ve karışıklığı önlemeye yönelik bir ilerleme kaydedilmiştir.

Yapılan bu düzenlemede bir takım aksaklıklar mevcut isede imalat işletmelerindeki genel ve maliyet muhasebesi ve diğer işletmelerin genel muhasebelerindeki uygulamalarda olumlu adımlar atılmıştır. Sistemin yerleşmesi ile zamanla meydana gelebilecek aksaklıklar için geçmiş dönemlere kıyasla daha çabuk ve köklü çözümler bulunabilecektir.

Özetle, imalat sektöründe önemli bir yer tutan hazır giyim işletmelerinin bu konumunu koruyabilmeleri için bu alanda meydana gelen gelişmelere açık bir çalışma izleyerek, mevcut yürürlükte olan Tekdüzen Muhasebe Sistemini uygulayarak faaliyetlerini sürdürmeleri gerektiğini belirtmek isteriz. Bu çalışmanın yukarıda değindiğimiz konular açısından ilgili kişi ya da kurumlara yardımcı ve yararlı olacağı inancını taşımaktayız.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, Nalan : **Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları**, Ankara SMMM Odası Yayınları, Ankara, 1995.
- AKDOĞAN, Nalan : **Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**, Ankara SMMM Odası Yayınları, Ankara, 1995.
- SEVİLENGÜL, Orhan
- ARAT, Hasan : **Tekstil-Teknik Dergisi**, Ocak 1996. Yıl:11
- ASOMEDYA : Ankara Sanayi Odası, Aylık Yayın Organı, Ekim 1995.
- ATMACA, Reyhan : **Ekonomik Yaklaşım**, G.Ü. İ.İ.B.F. Yayın Organı, Ankara, 1995.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi; 22. Cilt Milliyet 1986, s.11368.
- CANOĞLU, Mehmet Ali : **Vergici ve Muhasebeci ile Diyalog Dergisi**, Sayı:1996-7, Süreli Yayınlar Merter-İstanbul.
- CEMALCİLER, Özgül : **Genel Muhasebe Teori ve Uygulama**, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Yayın No:102, 1976, Eskişehir.

- ÇANKAYA, İslam : **Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulaması**, 2. Baskı, Ankara, Kasım-1995.
- DİNERİ, Kamil : **Tekstil Teknik Dergisi**, Temmuz 1995.
- Dünya Tekstil Dergisi, Sayı:196, Eylül-Ekim 1992.
- ELMAS, Gülen : **Ekonomik Yaklaşım**, G.Ü. İ.İ.B.F. Yayın Organı, Ankara, 1995.
- ERDOĞAN, Evrensel : **Uluslararası Tekstil Dergisi**, Yıl:11, Kasım 1995.
- GER, Nur : **Sanayi Kongresi'95 Konuşma Metni**.
- GÜLBEDEN, Deniz Büyükkılıç : **MPM Yayınları** No: 462, No:559 Verimlilik Göstergeleri Dizisi : 32-1, Verimlilik Ölçme ve İzleme Bölümü Ankara, 1992.
- GÜVEN, Jale : **Genel Muhasebe**, Gelişim Matbaası, Ankara 1981.
- SEVİLENGÜL, Orhan
- KOÇ, Erdem : **Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası**, Şubat 1996.
- OLALI, Zühre : **Türk Tekstil Endüstrisi ve GATT Anlaşmaları**, **İzmir Ticaret Odası Dergisi**, İzmir 1985.

SÖNMEZ, Mustafa : **TOBB Aylık Dergisi**, Ekonomik Forum, 15
Aralık 1995, Yıl:2

T.C. Başbakanlık **DPT Dünyada ve Türkiye’de Tekstil Sanayii**, Yayın
No: 2003, Ankara, Temmuz 1985.

T.C. Başbakanlık **DPT. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas
Komisyonu Raporu, Küreselleşme,
Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye**, 1995.

T.C. Eskişehir Valiliği Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, Eskişehir 1994,
Eskişehir İli Ekonomik Durum Raporu.

T.C. Kültür Bakanlığı, **Türk El Sanatları**, Halk Kültürleri Araştırma ve
Geliştirme Gen. Müd. T.T.K. Basımevi
Ankara 1994.

TOBB Aylık Dergisi, **Ekonomik Forum**, 15 Aralık 1995, Yıl:2, Sayı: 12.

TUNA, Orhan : **Cumhuriyet 50. Yılında Türkiye Tekstil
Sanayiinin Faaliyet Grupları İtibariyle
Görünümü**, İstanbul, Türkiye Tekstil
Sanayii, İşverenler Sendikası Yayın No: 23.

TÜRMOB : **Muhasebenin Temel Kavramları ve
Tekdüzen Hesap Planı**, TÜRMOB
Yayınları-8, Ankara 1994.

URAGUN, Mehmet : **İşletme (Maliyet) Muhasebesi**, Mars
Matbaası, Ankara 1975.

- USLU, Selçuk : **Maliyet Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi
 BÜYÜKMİRZA, Kamil Yayınları No:73, Ünite 14-28, 2. Fasikül
 ÜSTÜN, Rıfat Ocak 1994, Eskişehir.
 SEVGENER, Sait
 BOZOK, Sinan
- ÜSTÜN, Rıfat : **Maliyet Muhasebesi**, Bilim Teknik
 Yayınevi, İkinci Baskı Kurtiç Matbaası,
 Eskişehir, Aralık, 1985.
- ÜSTÜN, Rıfat : **Maliyet Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi
 BOZOK, Sinan Yayınları No: 1. Fasikül Ünite 1-13.
- ÜSTÜNEL, Bülent : **Tekdüzen Hesap Planı**, Denet Yay. A.Ş. ,
 Talat Matbaacılık , İstanbul 1993, 2. Baskı.
- YALKIN, Yüksel Koç : **Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve**
Türkiye'deki Çalışmaları, Ankara
 Üniversitesi Basımevi Ankara, 1995.
- YÜCE, Atilla : **Pamuklu Sanayii**, Ankara, Sümerbank 1973
 Sanayii ve Teknoloji Bakanlığı, 50 yılda türk
 Sanayi, Ankara 29 Ekim 1973.

İSTATİSTİKİ VERİLER

Ankara Sanayi Odası, Yayınlanmamış Verileri 1996.

Eskişehir Sanayi Odası, 1990-1995 Verileri

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İthalat Genel Müdürlüğü Tekstil
 ve Konfeksiyon Şubesi Yayınlanmamış Verileri

T.C. Başbakanlık D.P.T. Türkiye Temel Ekonomik Göstergeler, Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı, Yayım ve Basım Őube Müdürlüğü Ankara Aralık-1995.

TEBLİĐLER

Üç sıra Nolu, "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği"

Bir Sıra Nolu, "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği"

Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı (Yüzde Dağılımı)
Sectoral Breakdown Of Investment Incentive Certificates (Percentage Distribution)

SEKTÖRLER	YILLIK ANNUAL				OCAK-EYLÜL JAN.-SEPT.		SECTORS
	1991	1992	1993	1994	1994	1995	
TARIM	1.5	1.3	1.1	1.1	1.3	1.1	AGRICULTURE
MADENCİLİK	3.6	2.9	2.8	2.1	2.6	1.6	MINING
İMALAT	62.6	66.3	69.5	59.9	55.3	73.2	MANUFACTURING
Gıda - İçki	7.1	9.8	5.6	4.0	5.2	7.4	Food & Beverage
Dokuma - Giyim	20.1	25.0	28.1	23.8	17.9	39.7	Textile & Clothing
Orman Ürünleri	1.0	1.0	2.4	2.4	3.4	0.4	Forestry Products
Kâğıt	0.4	0.2	0.4	1.2	0.9	3.1	Paper
Deri ve Köscele	0.6	0.6	1.1	0.7	0.6	0.3	Leather & Leather Prod.
Lastik	1.0	1.3	0.6	0.5	0.7	1.1	Rubber
Kimya	16.1	5.2	3.1	7.5	8.8	2.5	Chemicals
Cam	0.6	0.8	0.5	0.5	0.4	1.3	Glassware
Demir - Çelik	1.6	1.4	0.7	1.1	0.9	1.2	Iron & Steel
Demir Dışı Metaller	1.3	0.5	0.4	0.2	0.1	1.2	Non Ferrous Metals
Taşıt Araçları	4.7	4.2	5.9	5.4	6.5	2.7	Transport Vehicles
Madeni İşya	2.8	4.2	5.8	2.3	2.6	1.5	Metal Goods
Mezlekî, Bilim ve Ölçüm Alet.	0.3	0.2	0.4	0.2	0.0	0.2	Measurements Dev.
Makina İmalat	0.8	0.7	0.7	0.2	0.3	0.3	Machinery
Elektrik Makinaları	1.1	1.7	3.6	0.2	0.2	0.5	Electrical Machinery
Elektronik	0.8	1.8	0.8	0.1	0.0	0.1	Electronics
Çimento	4.4	4.2	5.7	6.6	4.7	1.3	Cement
Pişmiş Kil ve Çimento Ger.	0.9	0.6	0.6	0.5	0.3	0.6	Clay & Cement Prod.
Seramik	1.6	1.3	2.0	1.5	1.3	5.1	Ceramics
Diğerleri	1.4	1.6	1.3	0.5	0.7	2.7	Others
ENERJİ	4.3	2.2	5.6	5.0	6.7	3.2	ENERGY
HİZMETLER	28.0	27.3	21.0	32.0	34.1	20.9	SERVICES
Ulaştırma	9.0	10.2	11.0	14.3	11.7	13.9	Transportation
Turizm	4.0	3.4	2.9	3.2	3.0	2.6	Tourism
Diğer Hizmetler	15.1	13.8	7.1	14.5	19.3	4.4	Other Services
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	TOTAL
YATIRIM TUTARI (Milyar TL.)	38,175.1	51,392.5	229,247.9	208,861.7	125,679.4	488,714.8	AMOUNT of INVESTMENT (Billions of TL.)
KAYNAK : İİM.							SOURCE: İİM.

Yatırım Teşvik Belgelerinin Bölgeler İtibariyle Dağılımı (Yüzde Dağılımı)
(Regional Breakdown Of Investment Incentive Certificates) (Percentage Distribution)

BÖLGELER	YILLIK ANNUAL				OCAK - FİYİL JAN. - SEPT.		REGIONS
	1991	1992	1993	1994	1994	1995	
MARMARA	31.2	55.6	43.9	46.7	47.7	45.5	MARMARA
İÇ ANADOLU	17.5	13.7	18.2	9.2	11.3	12.8	CENTRAL ANATOLIA
EGE	10.8	9.5	8.8	12.0	6.9	15.8	AEGEAN
AKDENİZ	11.6	8.3	11.7	7.8	6.6	16.2	MEDITERRANEAN
KARADENİZ	4.9	7.0	7.8	6.5	8.6	4.0	BLACK SEA
DOĞU ANADOLU	4.4	1.6	1.5	4.4	1.3	2.4	EAST ANATOLIA
GÜNEYDOĞU ANADOLU	12.6	2.3	5.4	5.4	5.9	3.0	SOUTH EAST ANATOLIA
ÇOK BÖLGELİ	7.1	1.9	2.7	7.9	11.9	1.4	MULTI-REGIONAL
T O P L A M	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	TOTAL
YATIRIM MİTARI (Milyar TL.)	38,175.1	51,392.5	229,047.9	208,861.7	125,679.4	5,877.5	AMOUNT of INVESTMENT (Billion of TL.)
KAYNAK : İİM.							SOURCE :

Dokuma ve Giyim Eşyası Sanayii Üretimi

	Yıllar									Tahmin	Hedef	Yıllık Ortalama Artış (%)						
	1962	1967	1972	1977	1978	1982	1983	1984	1989			1994	62-67	67-72	72-77	77-82	78-83	84-89
MALLAR																		
PAMUKLU																		
Pamuk (Ton)	-	-	544000	575000	475000	488000	520000	528000	532000	620000	-	-	1.1	-3.2	1.8	0.2	3.1	
Pamuk İplığı (Ton)	-	136000	210000	300000	335000	341136	343200	357595	496660	625900	-	9.1	7.4	2.6	0.5	6.8	4.7	
Pamuklu Dokuma (Bin m)	533000	543000	563089	758573	833330	880648	924080	940000	1088640	1718400	0.4	0.7	6.1	3.0	2.1	3.0	9.6	
YUNLU																		
Yun İplığı (Ton)	19936	25600	35000	47000	43000	68710	73626	75000	89840	119158	5.1	6.5	6.1	7.9	11.4	3.7	5.8	
Yunlu Dokuma (Bin m)	21138	27000	33000	53000	54000	48035	49400	50100	57750	67060	5.0	4.1	9.9	-1.9	-1.8	2.9	3.0	
SUNİ, SENTETİK, İPEK																		
Sunî Sen.ipek ip. (Ton)	-	-	5800	17000	20000	45192	60117	65000	72580	89620	-	-	24.0	21.6	24.6	2.2	4.3	
Sunî Sen.ip. Dok. (Bin m)	23000	42000	64533	97400	98500	71147	88760	100000	173953	236105	12.8	9.0	8.6	-6.1	-2.1	11.7	6.3	
Kord Bezi (Ton)	-	-	-	-	-	8000	14700	17000	24970	38800	-	-	-	-	-	8.0	9.2	
KETEN, KENDİR, JUT																		
Ket.Kendir Jut İp. (Ton)	-	-	6501	6565	6499	6916	7422	7450	26058	10100	-	-	0.2	1.0	2.7	28.5	-17.3	
Ket.Kendir Jut Dok. (Bin)	-	-	-	300	-	395	995	1360	1640	1890	-	-	-	5.7	-	3.8	2.9	
YER DOSEMELERİ																		
Hali (El+Mak.) (Bin m2)	1500	2400	4200	7000	6594	7550	7723	7850	16010	28087	9.9	11.8	10.8	1.5	3.2	15.3	11.9	
Taft. Kece Kil. (Bin m2)	-	-	8500	13000	14500	18800	19800	18500	22910	28981	-	-	8.9	7.7	6.4	4.4	4.8	
HAZIR EŞYA																		
Orme Eşya (Ton)	-	-	8100	12500	15460	16090	19800	22500	89300	172299	-	-	9.1	5.2	5.1	31.7	14.0	
Hazır Giyim (Ton)	-	-	18900	58000	66136	73500	83700	99000	157600	295857	-	-	25.1	4.9	4.8	9.7	13.4	

Başlıca Sanayi Ürünleri Üretimi
Production Of Major Industrial Commodities)

	BİRİM	YILLIK ANNUAL					OCAK-KASIM JAN.-NOV.		YILLIK ANNUAL					OCAK-KASIM JAN.-NOV.		UNIT
		1990	1991	1992	1993	1994	1994	1995	1991	1992	1993	1994	1995/94			
MADENCİLİK																
Taş Kömürü (1)	(Bin Ton)	5,604	5,210	2,829	2,722	2,917	2,600	2,042	-7.0	-45.7	-3.8	7.1	-21.5	Hard Coal (1)	(Th.Tons)	
Linyit (1)	(Bin Ton)	45,826	44,511	49,847	45,957	48,837	44,766	47,291	-2.9	12.0	-7.8	6.3	5.6	Lignite (1)	(Th.Tons)	
Ham Petrol	(Bin Ton)	3,720	4,520	4,296	3,892	3,686	3,391	3,212	21.5	-5.0	-9.4	-5.3	-5.3	Crude Oil	(Th.Tons)	
İMALAT SANAYİİ																
Pamuk ipliği(2)	(Ton)	44,858	47,366	47,177	43,744	35,063	31,292	29,953	5.6	-0.4	-7.3	-19.8	-4.3	Cotton Yarn (2)	(Tons)	
Yün ipliği(2)	(Ton)	4,378	4,001	3,739	5,425	4,785	4,427	3,043	-8.6	-6.5	45.1	-11.8	-31.3	Wool Yarn (2)	(Tons)	
Filtreli Sigara	(Ton)	56,480	67,740	63,773	69,803	77,938	70,330	68,368	19.9	-5.9	9.5	11.7	-2.8	Filtered Cigarette	(Tons)	
Rakı ve Bira	(Milyon Lt.)	432	480	543	620	666	620	682	11.2	13.1	14.1	7.5	10.0	Rakı & Beer	(Ml.Lts.)	
Gazete Kağıdı	(Bin Ton)	166	96	119	94	110	96	125	-42.0	23.8	-21.1	16.7	29.3	Newsprint	(Th.Tons)	
Kraft Kağıdı	(Bin Ton)	103	88	88	72	78	72	68	-15.1	0.6	-18.1	7.8	-5.6	Kraft Paper	(Th.Tons)	
Sülfirik Asit (2)	(Bin Ton)	716	532	642	757	730	663	562	-25.8	20.8	17.9	-3.6	-15.3	Sulfuric Acid (2)	(Th.Tons)	
Polietilen	(Ton)	235,599	256,001	260,571	270,772	282,964	255,924	275,751	8.7	1.8	3.9	4.5	7.7	Polethylene	(Tons)	
PVC+PCC Kompound	(Ton)	136,655	131,638	150,453	159,294	156,442	142,356	165,651	-3.7	14.3	5.9	-1.8	16.4	PVC+PCC Comp.	(Tons)	
LPG	(Bin Ton)	692	709	709	707	733	678	729	2.5	-0.1	-0.3	3.7	7.6	LPG	(Th.Tons)	
Nafta	(Bin Ton)	1,525	1,140	1,242	1,249	1,266	1,198	1,322	-25.3	9.0	0.6	1.4	10.3	Naphtha	(Th.Tons)	
Benzin	(Bin Ton)	2,855	2,772	2,946	3,215	3,339	3,060	3,229	-2.9	6.3	9.1	3.9	5.5	Gasoline	(Th.Tons)	
Motorin	(Bin Ton)	6,548	6,332	6,565	7,252	7,399	6,878	7,301	-3.3	3.7	10.5	2.0	6.1	Gas Oil	(Th.Tons)	
Fuel Oil	(Bin Ton)	8,243	8,444	8,441	8,701	7,588	6,921	7,077	2.4	-0.0	3.1	-12.8	2.3	Fuel-Oil(5,6)	(Th.Tons)	
Şişe ve Cam Bıya	(Bin Ton)	377	358	422	437	450	415	457	-5.2	17.9	3.5	3.0	10.0	Bottles&Glass Artic	(Th.Tons)	
Ham Sıvı Demir	(Bin Ton)	4,827	4,594	4,508	4,355	4,604	4,186	4,049	-4.8	-1.9	-3.4	5.7	-3.3	Crude Iron	(Th.Tons)	
Sıvı Çelik	(Bin Ton)	9,413	9,398	10,343	11,519	12,179	11,018	11,786	-0.2	10.1	11.4	5.7	7.0	Steel Ingot	(Th.Tons)	
Blişter Bakır	(Ton)	18,840	28,380	26,092	33,453	30,457	27,085	20,924	50.6	-8.1	28.2	-9.0	-22.7	Blistered Coper	(Tons)	
Alümina	(Ton)	177,915	159,091	156,474	141,550	155,299	138,015	164,011	-10.6	-1.6	-9.5	9.7	18.8	Alumina	(Tons)	
Çimento	(Bin Ton)	24,416	26,037	28,607	31,311	29,503	27,671	30,796	6.6	9.9	9.5	-5.8	11.3	Cement	(Th.Tons)	
Traktör	(Adet)	30,739	21,964	23,012	33,294	24,249	21,733	34,059	-28.5	4.8	44.7	-27.2	56.7	Tractor	(No.)	
Otomobil	(Adet)	166,222	195,599	265,090	343,481	200,602	188,431	195,913	17.7	35.5	29.6	-41.6	4.0	Automobile	(No.)	
Kamyon	(Adet)	16,679	16,906	20,743	29,739	11,033	9,995	16,719	1.4	22.7	43.4	-62.9	67.3	Truck	(No.)	
Otobüs ve Minibüs	(Adet)	14,331	15,584	19,302	21,585	8,791	7,885	10,969	8.7	23.9	11.8	-59.3	39.1	Bus and Minibus	(No.)	
ENERJİ																
Elektrik Enerjisi	(Milyon Kwh)	57,542	60,220	66,983	73,734	78,261	70,810	77,764	4.7	11.2	10.1	6.1	9.8	Electrical Energy	(Mil.Kwh)	
SANAYİ KATMA DEĞERİ																
(1987 FİYATLARIYLA) (Milyar TL)		22,302	22,909	24,268	26,260	24,775			2.7	5.9	8.2	-5.7		VALUE ADDED IN INDUSTRY	(AT 1987 PRICES) (BIL.TL.)	

Bazı İllere Göre 10-24 Kişi Çalıştıran Özel Kesim İşyerlerinde Sınai Katma Değer (Milyon TL)

SEKTÖR	İLLER	1984	1987	1990	1993
		ÖZEL(10-24)	ÖZEL (10-24)	ÖZEL(10-24)	ÖZEL (10-24)
31	ANKARA	1.659,0	5.773,6	34.116,1	132.379,4
	ADANA	370,7	463,7	3.106,3	45.384,4
	BURSA	590,4	1.478,1	11.983,6	83.501,4
	ESKİŞEHİR	-	1.737,4	3.848,4	16.442,6
	İÇEL	353,1	569,1	3.147,0	35.363,7
	İSTANBUL	3.801,9	11.378,1	128.524,7	704.585,0
	İZMİR	5.514,7	9.378,8	44.531,7	311.221,5
	KOCAELİ	523,4	991,4	10.558,8	94.794,5
	TÜRKİYE	19.568,7	62.507,1	394.676,4	2.599.406,9
	32	ANKARA	151,2	3.067,6	2.585,3
ADANA		3.782,7	2.930,5	6.186,2	54.730,9
BURSA		1.100,1	5.173,9	12.893,5	93.584,0
ESKİŞEHİR		-	561,9	786,8	4.692,1
İÇEL		1.152,7	944,4	3.615,8	3.738,9
İSTANBUL		12.611,0	43.689,8	194.028,4	1.860.120,3
İZMİR		2.294,3	7.762,4	28.905,0	273.558,7
KOCAELİ		134,6	405,4	-	1.814,2
TÜRKİYE		28.208,8	79.307,1	300.626,4	2.858.297,9
33		ANKARA	147,0	719,5	-
	ADANA	246,6	529,6	3.834,6	20.047,7
	BURSA	208,0	282,7	1.705,1	13.634,6
	ESKİŞEHİR	121,2	495,1	2.066,2	9.364,1
	İÇEL	57,3	215,2	-	3.024,5
	İSTANBUL	950,4	3.566,8	11.515,8	133.284,6
	İZMİR	552,0	2.703,7	6.750,0	42.358,5
	KOCAELİ	57,5	465,3	1.207,1	12.171,0
	TÜRKİYE	3.083,1	13.413,1	47.833,5	361.482,0
	34	ANKARA	535,0	3.125,4	4.065,9
ADANA		93,7	-	-	2.330,3
BURSA		82,5	214,2	739,0	3.954,4
ESKİŞEHİR		-	-	-	-
İÇEL		14,0	-	-	1.776,5
İSTANBUL		1.897,8	11.534,2	34.503,0	258.612,3
İZMİR		1.477,3	1.197,1	3.405,2	59.173,4
KOCAELİ		38,0	-	2.433,7	12.350,0
TÜRKİYE		4.304,6	17.242,4	48.913,4	380.281,6
35		ANKARA	190,3	1.024,5	7.239,4
	ADANA	56,2	329,9	1.695,5	9.030,8
	BURSA	535,7	3.048,1	9.104,0	26.046,0
	ESKİŞEHİR	-	-	-	8.859,7
	İÇEL	113,0	-	-	2.987,5
	İSTANBUL	11.240,1	48.206,7	159.879,3	515.737,4
	İZMİR	1.067,4	4.232,4	8.290,2	83.280,2
	KOCAELİ	916,2	1.637,4	41.518,4	89.448,2
	TÜRKİYE	14.963,8	61.765,6	243.312,2	948.249,0

Bazı İllere Göre Sınai Takma Değer (Milyon TL)

SEKTÖR	İLLEN	1984		1987		1990		1993	
		TOPLAM	OZEL (25 +)	TOPLAM	OZEL (25 +)	TOPLAM	OZEL (25 +)	TOPLAM	OZEL (25 +)
31	ANKARA	21,507.5	11,372.0	78,666.1	37,090.0	571,710.4	364,634.3	2,985,132.7	1,791,250.0
	ADANA	71,356.0	18,316.2	227,399.9	68,799.0	956,237.2	377,182.6	4,705,809.0	2,967,980.1
	BURSA	29,730.6	19,081.5	66,715.3	56,541.3	496,907.1	474,328.5	2,553,248.8	2,365,470.4
	ESKİŞEHİR	9,069.7	7,519.0	47,852.8	17,669.1	253,903.4	141,589.5	2,360,394.9	750,988.8
	İÇEL	949.0	949.0	4,106.9	4,106.9	35,636.8	35,636.8	207,008.9	207,008.9
	İSTANBUL	211,800.2	67,128.2	652,591.8	288,023.5	2,611,589.7	1,210,639.2	13,955,568.5	9,104,580.1
	İZMİR	128,937.9	81,430.1	373,469.9	241,571.4	2,125,538.5	1,498,214.9	15,465,293.4	12,042,081.6
	KOCAELİ	7,124.5	7,092.9	22,421.4	20,433.9	101,113.9	100,700.2	1,155,540.3	1,159,631.3
	TÜRKİYE	710,331.7	329,498.7	2,351,648.9	1,115,319.6	12,016,985.4	6,361,812.2	73,927,413.4	45,506,221.1
	32	ANKARA			19,974.5	19,974.5	119,905.9	119,905.9	831,520.5
ADANA		54,390.3	52,698.4	194,278.8	175,064.2	876,772.2	786,192.7	4,050,563.5	3,549,469.0
BURSA		58,653.4	52,752.8	261,458.5	240,011.4	1,547,503.1	1,440,088.0	7,710,446.1	7,257,711.9
ESKİŞEHİR		2,456.6	288.6	12,112.7	3,401.6	80,608.1	35,033.1	273,771.5	191,576.1
İÇEL		28,266.7	26,266.7	100,590.8	100,590.8	258,082.8	258,082.8	1,183,230.6	1,183,230.6
İSTANBUL		195,742.6	186,544.4	776,065.7	762,590.3	4,493,010.6	4,441,913.9	27,614,211.9	27,351,735.3
İZMİR		35,503.6	25,971.5	181,245.8	155,643.9	729,842.5	631,937.3	3,567,847.6	3,299,138.9
KOCAELİ		15,718.2	14,905.8	62,696.3	57,051.1	201,558.7	164,985.2	1,298,586.8	1,207,006.2
TÜRKİYE		537,004.0	471,827.9	2,198,765.3	1,994,655.7	11,211,161.1	10,410,800.6	63,367,078.8	59,766,232.4
33		ANKARA	2,111.7	1,092.2	18,439.3	4,856.8	62,576.6	43,703.4	499,669.8
	ADANA	286.0	286.0	625.1	625.1			49,445.7	49,445.7
	BURSA	959.9	959.9	11,888.3	11,888.3	31,346.7	31,346.7	347,168.4	347,168.4
	ESKİŞEHİR	360.3	360.3	2,454.1	2,454.1	7,101.2	7,101.2	36,226.8	36,226.8
	İÇEL							7,094.4	7,094.4
	İSTANBUL	6,298.2	6,298.2	22,033.2	22,033.2	108,784.3	108,784.3	945,372.4	945,372.4
	İZMİR	280.1	280.1	2,948.9	2,948.9	18,575.0	18,575.0	150,773.5	150,773.5
	KOCAELİ	1,359.4	1,246.0	5,128.3	4,265.6	25,268.8	25,268.8	280,115.3	280,115.3
	TÜRKİYE	32,700.4	20,222.4	167,337.5	104,555.0	699,740.5	521,986.2	5,206,921.5	4,332,901.8
	34	ANKARA	2,883.8	1,232.6	17,194.2	11,525.6	104,690.3	56,697.6	462,281.2
ADANA		558.4	346.4	2,112.7	1,470.4			61,667.1	61,667.1
BURSA				1,432.0	1,432.0	7,732.5	7,732.5	294,984.8	294,984.8
ESKİŞEHİR				212.0	212.0			11,215.5	11,215.5
İÇEL								309,484.6	5,528.8
İSTANBUL		55,421.4	51,224.5	173,893.3	166,096.5	1,147,287.7	1,087,449.3	10,259,122.1	9,884,383.7
İZMİR		8,465.2	8,257.6	34,559.5	34,465.3	314,475.7	312,644.9	972,500.6	963,018.0
KOCAELİ		25,486.6	12,493.5	74,185.6	69,164.1	301,962.4	212,035.4	1,921,326.5	1,457,426.8
TÜRKİYE		121,464.6	80,051.1	432,671.9	332,734.0	2,591,681.1	1,997,451.1	16,342,046.5	14,515,231.0
35		ANKARA	4,568.6	1,025.8	121,352.3	3,864.2	68,858.9	28,450.8	377,164.2
	ADANA	28,964.3	28,964.3	156,300.9	156,300.9	784,080.7	784,080.7	4,851,103.3	4,851,103.3
	BURSA	14,982.9	8,585.9	72,329.9	49,613.5	302,790.2	208,279.5	2,054,670.7	1,218,314.7
	ESKİŞEHİR							117,696.1	17,007.8
	İÇEL	137,086.7	13,721.6	294,423.3	40,000.8	2,558,694.8	287,929.9	11,827,144.3	1,697,380.3
	İSTANBUL	135,045.6	134,153.2	689,730.2	689,400.5	4,032,287.1	4,000,928.6	23,150,274.3	22,861,078.9
	İZMİR	137,317.4	19,928.0	577,325.9	103,915.0	4,958,024.8	420,025.9	21,291,960.9	1,855,507.2
	KOCAELİ	360,093.3	101,228.9	1,357,061.9	472,505.4	7,388,590.0	2,698,982.1	36,424,705.5	16,517,126.8
	TÜRKİYE	868,109.1	333,744.4	3,495,780.9	1,639,106.0	22,521,151.5	9,103,394.6	115,477,522.3	53,618,076.3

Bazı İllere Göre Sınai İstihdam (Ücretle Çalışanlar)

SEKTÖR	İLLER	1984		1987		1990		1993	
		TOPLAM	ÖZEL (25 +)	TOPLAM	ÖZEL (25 +)	TOPLAM	ÖZEL (25 +)	TOPLAM	ÖZEL (25 +)
31	ANKARA	7,412	3,370	7,325	3,692	7,756	3,987	6,915	3,515
	ADANA	7,012	3,666	8,668	5,370	7,458	4,238	6,587	3,704
	BURSA	6,481	5,078	6,697	5,458	7,925	6,914	7,387	6,555
	ESKİŞEHİR	4,212	2,256	3,971	1,927	4,298	2,444	4,393	2,478
	İÇEL	508	508	421	421	669	669	828	828
	İSTANBUL	24,892	12,800	24,859	16,184	22,570	15,220	19,258	13,237
	İZMİR	31,966	17,939	26,793	17,563	27,153	19,775	23,890	17,294
	KOCAELİ	996	700	1,054	832	1,102	956	1,360	1,222
	TÜRKİYE	179,344	77,688	174,144	88,196	175,266	94,742	163,465	90,700
32	ANKARA	-	-	1,754	1,754	2,513	2,513	2,821	2,821
	ADANA	25,177	23,625	25,014	19,442	24,563	19,538	21,666	17,326
	BURSA	21,481	17,862	24,982	21,785	33,372	30,492	32,426	30,208
	ESKİŞEHİR	1,901	445	2,138	791	2,505	1,496	2,759	2,031
	İÇEL	6,258	6,258	6,898	6,898	4,841	4,841	3,309	3,309
	İSTANBUL	74,417	69,476	88,940	85,787	112,226	108,912	107,133	104,388
	İZMİR	16,648	12,673	22,095	18,381	24,054	20,858	23,316	29,750
	KOCAELİ	3,629	2,946	3,213	2,481	3,588	2,900	22,294	1,710
	TÜRKİYE	211,704	175,937	241,079	204,858	283,474	250,973	272,533	245,878
33	ANKARA	1,631	654	2,534	956	2,127	1,407	1,233	1,710
	ADANA	215	215	157	157	-	-	243	243
	BURSA	361	361	501	501	779	779	1,514	1,514
	ESKİŞEHİR	156	156	307	307	197	197	200	200
	İÇEL	-	-	-	-	-	-	92	92
	İSTANBUL	2,941	2,941	2,762	2,762	2,746	2,746	2,762	2,762
	İZMİR	394	394	449	449	508	508	613	613
	KOCAELİ	825	674	655	547	607	607	636	636
	TÜRKİYE	15,774	9,677	18,427	11,733	17,961	12,133	19,064	14,190
34	ANKARA	1,735	633	2,215	1,000	2,019	843	2,074	954
	ADANA	358	234	252	138	-	-	214	214
	BURSA	-	-	284	284	376	376	773	773
	ESKİŞEHİR	-	-	111	111	-	-	75	75
	İÇEL	-	-	-	-	-	-	1,121	60
	İSTANBUL	11,534	9,094	12,265	10,018	13,393	11,626	12,712	11,170
	İZMİR	1,883	1,724	2,737	2,600	2,566	2,473	2,448	2,385
	KOCAELİ	5,794	1,210	5,785	21,847	4,854	1,098	4,349	1,333
	TÜRKİYE	30,709	14,821	33,974	18,962	35,181	21,143	32,260	20,579
35	ANKARA	1,926	574	3,044	640	1,187	519	1,166	718
	ADANA	4,502	4,502	5,472	5,472	6,375	6,375	5,834	5,834
	BURSA	3,280	1,678	4,256	2,717	4,041	2,227	4,273	2,518
	ESKİŞEHİR	-	-	-	-	-	-	164	113
	İÇEL	3,031	2,460	2,971	2,469	2,956	2,444	2,028	1,556
	İSTANBUL	25,673	25,125	30,598	29,717	32,981	32,304	28,094	27,453
	İZMİR	5,965	4,455	10,031	4,826	13,654	4,872	12,381	3,987
	KOCAELİ	15,985	9,225	17,973	11,503	16,662	13,917	15,453	12,803
	TÜRKİYE	75,382	54,426	91,169	65,868	96,687	71,481	88,398	64,112

Bazı İllerde 10-24 Kişi Çalışan Özel Kesim İşyerlerinde Sınai İstihdam
(Ücretle Çalışanlar)

SEKTÖR	İLLER	1984	1987	1990	1993
		ÖZEL(10-24)	ÖZEL (10-24)	ÖZEL(10-24)	ÖZEL (10-24)
31	ANKARA	1,950	2,135	1,342	931
	ADANA	247	123	206	347
	BURSA	412	511	440	469
	ESKİŞEHİR	-	256	193	118
	İÇEL	232	194	149	273
	İSTANBUL	3,628	2,186	2,604	2,247
	İZMİR	1,175	1,330	718	942
	KOCAELİ	411	338	346	385
TÜRKİYE	13,537	12,976	11,378	12,486	
32	ANKARA	214	426	169	589
	ADANA	484	326	191	263
	BURSA	1,144	1,418	721	784
	ESKİŞEHİR	-	54	52	70
	İÇEL	150	94	81	45
	İSTANBUL	7,421	7,924	7,307	11,009
	İZMİR	1,045	1,487	1,291	2,724
	KOCAELİ	99	52	-	31
TÜRKİYE	12,966	13,891	11,893	18,554	
33	ANKARA	120	241	0	319
	ADANA	180	181	121	150
	BURSA	24	104	40	117
	ESKİŞEHİR	83	111	74	121
	İÇEL	30	40	-	30
	İSTANBUL	858	827	533	611
	İZMİR	449	463	273	354
	KOCAELİ	66	95	89	171
TÜRKİYE	2,540	3,000	2,102	3,090	
34	ANKARA	468	392	255	220
	ADANA	54	-	-	59
	BURSA	50	43	35	51
	ESKİŞEHİR	-	-	-	-
	İÇEL	22	-	-	17
	İSTANBUL	1,783	1,927	1,130	1,319
	İZMİR	181	249	160	163
	KOCAELİ	65	-	94	93
TÜRKİYE	2,829	2,861	1,637	2,012	
35	ANKARA	217	231	213	285
	ADANA	28	72	60	64
	BURSA	258	332	241	226
	ESKİŞEHİR	-	-	-	66
	İÇEL	64	-	-	13
	İSTANBUL	5,045	4,305	2,670	2,658
	İZMİR	560	528	380	434
	KOCAELİ	207	98	195	255
TÜRKİYE	7,281	6,382	4,285	4,958	

İTHALAT

BİRİM: \$	1992	1993	DEĞİŞİM	1994	DEĞİŞİM	1995 (OC.-TEM.)
TEKSTİL	1,189,311,000	1,591,947,000	34%	1,600,696,000	1%	1,579,247,000
KONFEKSİYON	35,066,000	47,474,000	35%	36,588,000	-23%	25,541,000
TEKSTİL VE KONFEKSİYON	1,224,377,000	1,639,421,000	34%	1,637,284,000	0%	1,604,788,000
GENEL İTHALAT	22,870,466,000	29,429,207,000	29%	23,270,018,000	-21%	18,343,974,000
İHRACAT						
	1992	1993	DEĞİŞİM	1994	DEĞİŞİM	1995 (OC.-TEM.)
TEKSTİL	1,369,353,000	1,457,494,000	6%	1,944,816,000	33%	1,187,854,000
KONFEKSİYON	4,009,584,000	4,157,993,000	4%	4,490,045,000	8%	3,391,097,000
TEKSTİL VE KONFEKSİYON	5,378,937,000	5,615,487,000	4%	6,434,861,000	15%	4,578,951,000
GENEL İHRACAT	14,719,153,000	15,348,075,000	4%	18,105,175,000	18%	11,746,026,000

	AYLIK (MİLYON DOLAR) MONTHLY (IN MILLIONS OF DOLLARS)							YÜZDE DEĞİŞME PERCENTAGE CHANGE						
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995(1)	90/89	91/90	92/91	93/92	94/93	95/94	
	OCAK	1 063.3	1 501.4	1 675.5	1 637.2	1 792.8	2 153.7	2 097.1	41.2	11.6	-2.3	9.5	20.1	
ŞUBAT	1 045.5	1 491.1	1 419.5	1 553.5	2 004.3	1 751.9	2 282.7	42.6	-4.8	9.4	29.0	-12.6	30.3	FEBRUARY
MART	1 210.2	1 714.2	1 820.9	1 751.0	2 110.9	1 981.5	2 474.0	41.6	6.2	-3.8	20.6	-6.1	24.9	MARCH
NİSAN	1 274.8	1 317.5	1 307.8	1 742.0	2 879.5	1 724.8	2 984.8	3.3	-0.7	33.2	65.3	-40.1	73.1	APRIL
MAYIS	1 178.2	1 990.3	1 813.9	1 838.0	2 524.5	1 448.3	2 584.0	68.9	-8.9	1.3	37.4	-42.6	78.4	MAY
HAZİRAN	1 354.3	1 567.4	1 623.9	1 905.6	2 374.2	1 780.8	3 046.5	15.7	3.6	17.3	24.6	-25.0	71.1	JUNE
TEMMUZ	1 266.6	1 523.9	1 761.2	2 036.1	2 469.4	1 606.4	2 876.4	20.3	15.6	15.6	21.3	-34.9	79.1	JULY
AĞUSTOS	1 388.5	2 007.3	1 737.9	1 867.6	2 596.4	1 890.0	3 192.0	44.6	-13.4	7.5	39.0	-27.2	68.9	AUGUST
EYLÜL	1 339.4	1 903.4	1 744.9	1 952.9	2 400.1	1 919.9	3 066.4	42.1	-8.3	11.9	22.9	-20.0	59.7	SEPTEMBER
EKİM	1 546.2	2 423.8	1 869.3	1 904.5	2 317.2	2 059.5	3 212.6	56.8	-22.9	1.9	21.7	-11.1	56.0	OCTOBER
KASIM	1 542.3	2 409.4	1 913.9	2 077.6	2 595.3	2 248.2		56.2	-20.6	8.6	24.9	-13.4		NOVEMBER
ARALIK	1 582.9	2 452.4	2 358.3	2 604.9	3 363.8	2 705.0		54.9	-3.8	10.5	29.1	-19.6		DECEMBER

	KÜMÜLATİF (MİLYON DOLAR) CUMULATIVE (IN MILLIONS OF DOLLARS)							YÜZDE DEĞİŞME PERCENTAGE CHANGE						
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995(1)	90/89	91/90	92/91	93/92	94/93	95/94	
	OCAK	1 063.3	1 501.4	1 675.5	1 637.2	1 792.8	2 153.7	2 097.1	41.2	11.6	-2.3	9.5	20.1	
ŞUBAT	2 108.9	2 992.4	3 095.0	3 190.7	3 797.1	3 905.6	4 379.8	41.9	3.4	3.1	19.0	2.9	12.1	FEBRUARY
MART	3 319.0	4 706.6	4 915.9	4 941.7	5 908.0	5 887.1	6 853.7	41.8	4.4	0.5	19.6	-0.4	16.4	MARCH
NİSAN	4 593.9	6 024.1	6 223.7	6 683.7	8 787.5	7 611.9	9 838.6	31.1	3.3	7.4	31.5	-13.4	29.3	APRIL
MAYIS	5 772.0	8 014.5	8 037.6	8 521.7	11 312.1	9 060.2	12 422.6	38.8	0.3	6.0	82.7	-19.9	37.1	MAY
HAZİRAN	7 126.3	9 581.9	9 661.5	10 427.3	13 686.2	10 841.0	15 469.1	34.5	0.8	7.9	31.3	-20.8	42.7	JUNE
TEMMUZ	8 392.9	11 105.8	11 422.7	12 463.4	16 155.6	12 447.4	18 345.5	32.3	2.9	9.1	29.6	-23.0	47.4	JULY
AĞUSTOS	9 781.3	13 113.1	13 160.6	14 330.7	18 752.0	14 337.4	21 537.5	34.1	0.4	8.9	30.9	-23.5	50.2	AUGUST
EYLÜL	11 120.7	15 016.6	14 905.5	16 283.9	21 152.1	16 257.3	24 603.9	35.0	-0.7	9.2	29.9	-23.1	51.3	SEPTEMBER
EKİM	12 666.9	17 440.3	16 774.8	18 188.4	23 469.3	18 316.8	27 816.4	37.7	-3.8	8.4	29.0	-22.0	51.9	OCTOBER
KASIM	14 209.3	19 849.7	18 688.7	20 266.0	26 064.6	20 565.0		39.7	-5.8	8.4	28.6	-21.1		NOVEMBER
ARALIK	15 792.1	22 302.1	21 047.0	22 870.9	29 428.4	23 270.0		41.2	-5.6	8.7	28.7	-20.9		DECEMBER

EK-11

FASIL	MADDE İSMİ	1991 YILLIK	1992	YILLIK	1993	YILLIK	1994	YILLIK	1995 (OCK-AG)
		İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	MİKTAR VE DEĞER DEĞİŞİM ORANI (%)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	MİKTAR VE DEĞER DEĞİŞİM ORANI (%)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	MİKTAR VE DEĞER DEĞİŞİM ORANI (%)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)
61	Örme Giyim Eşyası	266 T 9.597.553 \$	316 T 10.615.478 \$	19 11	978 T 14.720.791 \$	209 39	952 T 9.170.000 \$	-3 -38	369 T 6.696.000 \$
62	Örülmemiş Giyim Eşyası	479 T 13.074.475 \$	452 T 14.794.141 \$	-6 13	1.385 T 23.222.761 \$	206 57	727 T 19.615.000 \$	-48 -16	660 T 13.303.000 \$
63	Diğer Hazır Eşya ve Kullanılmış Eşya	2.176 T 3.844.110 \$	4.774 T 9.657.351 \$	119 151	6.763 T 9.529.449 \$	42 -1	5.797 T 7.803.000 \$	30 -18	3.485 T 11.377.000 \$
KONFEKSİYON TOPLAMI		2.921 T 26.516.138 \$	5.542 T 35.066.970 \$	90 32	9.126 T 47.473.001 \$	65 35	10.476 T 36.588.000 \$	15 -23	4.514 T 31.376.000 \$
TEKSTİL + KONFEKSİYON		310.816 T 899.468.993 \$	477.275 T 1.224.377.006 \$	54 36	699.213 T 1.639.420.604 \$	47 34	587.614 T 1.637.286.000 \$	-16 0	571.138 T 1.852.908.000 \$

GENEL İTHALAT	21.047.044.581 \$	22.870.466.050 \$	9	29.429.207.357 \$	29	23.270.018.000 \$	-21	21.536.001.000 \$
TEKSTİLİN PAYI	% 4,15	% 5,20		% 5,41		% 6,88		% 8,46
KONFEKSİYONUN PAYI	% 0,13	% 0,15		% 0,16		% 0,16		% 0,14
TEKSTİL+KONFEKSİYON PAYI	% 4,27	% 5,35		% 5,57		% 7,04		% 8,60

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı, İthalat Genel Müdürlüğü, Yayınlanmış Verileri ANKARA.

FASIL	MADDE İSMİ	1991 YILLIK	1992	YILLIK	1993	YILLIK	1994	YILLIK	1995 (OÇK-AĞ)
		İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	MIKTAR VE DEĞER DEĞİŞİM ORANI (%)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	MIKTAR VE DEĞER DEĞİŞİM ORANI (%)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	MIKTAR VE DEĞER DEĞİŞİM ORANI (%)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)
57	Halılar	775 T 4.667.188 \$	769 T 5.542.783 \$	-1 19	1.368 T 7.029.609 \$	78 27	888 T 4.796.000 \$	-35 -32	805 T 4.241.000 \$
58	Dokunmuş Mensucat	1.822 T 10.904.284 \$	2.199 T 13.800.364 \$	21 27	3.577 T 29.292.255 \$	63 112	7.085 T 55.594.000 \$	98 90	5.822 T 52.032.000 \$
59	Dokumaya Elverişli Mensucat	4.178 T 41.506.448 \$	6.692 T 56.578.337 \$	60 36	8.383 T 57.010.521 \$	25 1	8.969 T 54.207.000 \$	7 -5	7.500 T 44.582.000 \$
60	Örme Mensucat	850 T 9.318.121 \$	2.553 T 19.692.264 \$	200 111	5.580 T 33.796.381 \$	119 72	15.435 T 90.589.000 \$	177 168	5.576 T 41.738.000 \$
TEKSTİL TOPLAMI		307.895 T 872.952.855 \$	471.733 T 1.189.310.036 \$	53 36	690.087 T 1.591.947.603 \$	46 34	577.138 T 1.600.698.000 \$	-16 1	566.624 T 1.821.532.000 \$

T.C.
BAŞBAKANLIK
DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI
İTHALAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Tekstil ve Konfeksiyon Şubesi

Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri İthalatı

FASIL	MADDE İSMİ	1991 YILLIK	1992 YILLIK		1993 YILLIK		1994 YILLIK		1995 (OÇK-Fİ)
		İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	MİKTAR VE DEĞER DEĞİŞİM ORANI (%)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	MİKTAR VE DEĞER DEĞİŞİM ORANI (%)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)	MİKTAR VE DEĞER DEĞİŞİM ORANI (%)	İTHALATIN MİKTAR VE DEĞERİ (TON - \$)
50	İpek	65 T 2.439.594 \$	46 T 2.405.218 \$	-29 -1	162 T 4.119.165 \$	252 71	106 T 3.121.000 \$	-35 -24	156 T 2.438.000 \$
51	Yün	35.764 T 105.839.232 \$	39.000 T 142.353.220 \$	9 34	51.841 T 164.578.437 \$	33 16	32.437 T 125.763.000 \$	-37 -24	36.262 T 161.297.000 \$
52	Pamuk	89.750 T 223.808.831 \$	193.428 T 339.964.792 \$	116 52	290.659 T 527.798.502 \$	50 55	232.121 T 549.156.000 \$	-20 4	247.834 T 700.208.000 \$
53	Bitkisel lifler	25.764 T 25.764.020 \$	30.719 T 28.387.222 \$	19 10	41.163 T 38.129.279 \$	34 34	33.861 T 45.714.000 \$	-18 20	30.389 T 35.563.000 \$
54	Sentetik ve Suni Filamentler	42.070 T 198.661.727 \$	56.565 T 255.159.995 \$	34 28	90.384 T 316.002.251 \$	60 24	77.322 T 281.993.000 \$	-14 -11	75.935 T 315.768.000 \$
55	Sentetik ve Suni Devamsız Lifler	103.326 T 229.080.593 \$	135.495 T 298.633.721 \$	31 30	189.939 T 379.887.494 \$	40 27	162.211 T 353.580.000 \$	-15 -7	149.042 T 423.511.000 \$
56	Vatka Keçe ve Do- kuñmamış Mensucat	3.531 T 20.962.817 \$	4.267 T 26.792.120 \$	21 28	7.031 T 34.303.709 \$	65 28	6.703 T 36.185.000 \$	-5 5	7.303 T 40.154.000 \$

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürlüğü, Ankara Yayınlanmamış Veriler.

İthalatın Sektörel Dağılımı

	(YILLIK)		(EYL. UL.)		(O.-EYL. UL.)		YUZDE DEĞİŞİME						
	(ANNUAL)		(SEPTEMBER)		(J.-SEP.)		PERCENTAGE CHANGE						
	1992	1991	1994	1994	1995	1994	1995	95/94	95/94	92/91	91/92	94/93	
TARIM VE HAYVANCILIK	1 178.5	1 664.0	1 208.8	84.6	238.7	851.0	1 678.1	182.2	97.2	45.9	41.2	-27.4	AGRICULTURE AND LIVESTOCK
BÜĞDAY	13.9	178.9	75.9	2.0	44.5	62.3	148.5	2 125.0	138.4	-37.4	1 187.1	-57.5	WHEAT
PIRINÇ	100.1	85.8	56.3	4.7	5.1	40.6	76.9	8.5	89.4	141.2	-14.3	-34.4	RICE
MERİNO YONU	71.6	55.1	30.6	2.0	5.4	22.3	50.8	170.0	127.8	108.1	-23.1	-44.5	MERINO WOOL
DİĞERLERİ	992.9	1 344.3	1 046.0	75.9	183.7	725.8	1 401.9	142.0	93.2	39.9	35.4	-22.2	OTHERS
MADENCİLİK VE TAŞOCAK ÇILIGI	1 054.4	1 040.8	2 969.1	341.4	361.2	2 094.2	2 580.6	5.8	23.2	2.1	-0.4	-2.4	MINING AND QUARRYING
HAM PETROL	2 632.1	2 550.3	2 432.1	231.3	306.9	1 781.2	2 233.0	32.7	25.4	7.2	-3.1	-4.6	CRUDE OIL
TAŞ KÖMÜRÜ	229.1	279.8	348.8	92.7	30.3	186.4	147.8	61.3	-20.7	-26.7	22.1	24.7	COAL
DİĞERLERİ	193.2	210.7	188.2	17.4	24.0	126.6	199.8	37.9	57.8	-13.3	9.0	-10.7	OTHERS
SANAYİ ÜRÜNLERİ	18 637.7	24 723.5	19 092.1	1 494.0	2 460.5	13 311.8	20 343.7	65.1	52.8	8.1	32.7	22.8	INDUSTRIAL PRODUCTS
İŞLENMİŞ TARIM ÜRÜNLERİ	1 438.8	1 280.4	1 029.4	85.9	206.1	679.5	1 293.1	139.9	90.3	-2.8	12.4	-19.6	PROCESSED AGRICULTURAL PROD.
SOYA YAĞI	69.4	104.8	80.9	9.4	5.0	55.9	70.5	-46.8	26.1	22.4	51.0	-22.8	SOYA BEAN OIL
DİĞER BİTKİSEL YAĞLAR	304.4	250.2	323.2	20.9	33.2	202.8	320.5	58.9	58.0	5.8	-17.8	29.2	OTHER VEGETABLES OILS
SİGARA	176.0	214.9	32.7	0.0	0.1	31.2	1.8	-	-94.2	-36.9	22.1	-84.8	CIGARETTES
DİĞERLERİ	589.0	710.5	592.6	58.6	167.8	389.6	900.3	201.8	131.1	7.4	20.6	-16.6	OTHER
PETROL ÜRÜNLERİ	864.6	1 013.7	974	7.5	115.2	675.1	951.3	28.7	30.9	-10.1	24.3	-9.4	PETROLEUM PRODUCTS
DİĞER SANAYİ ÜRÜNLERİ	16 631.1	22 173.2	17 088.4	1 518.6	2 152.2	11 957.2	18 099.3	62.7	51.4	10.1	34.5	23.6	OTHER INDUSTRIAL PRODUCTS
CEMENTO	15.3	17.7	11.7	0.3	1.7	11.1	8.1	546.4	-5.0	15.6	3.3	31.2	CEMENT
SİMYA SANAYİ	2 575.1	3 981.7	1 617.2	353.2	378.3	1 780.2	1 092.0	49.4	73.7	6.6	13.6	31.2	CHEMICALS
LASTİK VE PLASTİK	399.3	1 158.6	1 006.5	67.9	154.7	666.2	1 291.9	73.2	95.6	16.4	33.9	15.2	RUBBER AND PLASTIC
DERİ VE SOSLE SANAYİ	1 172.0	1 788.5	1 866.2	122.2	16.6	1 790.0	1 711.1	36.1	32.6	12.5	35.3	4.3	HIDES AND LEATHER PRODUCTS
ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİ	3.9	30.0	2.3	0.2	2.7	22.7	44.7	125.0	51.9	15.8	84.6	-26.7	FORESTRY PRODUCTS
DOKUMA VE GİYİM SANAYİ	2 277.0	1 052.7	1 136.3	175.1	179.9	231.7	1 329.8	39.8	79.1	99.9	31.2	7.9	TEXTILES
ÇAM VE SERAMİK SANAYİ	195.8	216.5	175.7	15.9	0.0	128.6	101.6	73.9	56.8	8.0	10.5	-17.5	GLASS AND CERAMICS
DEMİR VE ÇELİK SANAYİ	2 117.5	3 089.4	2 400.9	193.6	299.8	1 699.6	2 591.1	54.9	52.7	5.3	45.9	-22.3	IRON AND STEEL
DEMİR DİŞİ METALLER SANAYİ	325.4	470.0	342.5	31.6	6.1	299.5	369.2	74.5	90.1	-5.7	10.5	-5.8	NON-FERROUS METAL
MADENİ EŞYA SANAYİ	135.2	190.0	110.3	11.5	16.5	103.7	145.2	33.5	40.0	12.1	40.5	-26.1	METAL PRODUCTS
MAKİNA SANAYİ	4 042.1	5 199.5	4 725.8	211.1	147.6	2 567.9	3 519.3	83.4	37.8	7.6	28.6	-28.4	MACHINERY
ELEKTRİK MAK. VE C. HAZIRLAR	1 116.1	2 011.9	1 766.7	135.7	179.4	1 264.6	1 462.8	42.7	15.7	-6.0	15.2	-12.2	ELECTRICAL APPLIANCES
TAŞIYARACILARI SANAYİ	2 273.6	4 046.0	2 361.8	129.9	220.1	1 619.9	2 294.8	82.1	39.9	43.7	80.7	-46.6	MOBILE VEHICLES
DİĞERLERİ	1 227.6	1 719.2	1 760.0	92.6	186.1	871.3	1 367.7	101.0	57.0	6.0	40.6	-36.7	OTHERS
	1 178.5	1 664.0	1 208.8	84.6	238.7	851.0	1 678.1	182.2	97.2	45.9	41.2	-27.4	TOTAL

İthalatın Sektörel Dağılımı (ISIC)*

	YÜZDE DEĞİŞİM PERCENTAGE CHANGE											
	(YILLIK) (ANNUAL)			(EYLÜL) (SEPTEMBER)		(O-EYL) (O-SEP)		(EYL-) (SEP-)			YILLIK ANNUAL	
	1992	1993	1994	1994	1995	1994	1995	1994	1995	1994	1995	
I TARIM ÜRÜNLERİ	635.2	1 073.0	589.5	34.5	162.7	410.6	928.7	372.1	126.2	-45.1	68.9	I AGRICULTURE AND LIVESTOCK
1.BİTKİSEL ÜRÜNLER	223.7	486.6	277.6	18.2	76.2	190.1	519.8	318.3	173.4	-42.9	117.6	1.CROPS
2.HAYVANCILIK	180.5	174.3	66.3	2.9	61.0	47.6	202.2	1977.7	325.0	-62.9	-3.4	2.LIVESTOCK PRODUCTS
3.ORMANCILIK	212.2	390.1	221.6	13.2	22.1	159.4	186.0	68.1	16.7	-43.2	83.8	3.FORESTRY LOGGING
4.SU ÜRÜNLERİ	18.8	22.0	24.0	0.1	3.3	13.6	20.9	2146.3	53.9	9.4	16.8	4.FISHERY PRODUCTS
II.MADENÇİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	3 345.8	3 358.5	3 311.3	369.0	400.5	2 352.0	2 937.0	8.5	24.9	-1.4	0.4	II.MINING AND QUARRY PRODUCTS
5.KÖMÜR	246.7	304.9	373.4	91.6	32.9	203.8	163.4	-64.0	-19.8	22.4	23.6	5.COAL
6.HAM PETROL VE TABİİ GAZ	2 938.9	2 900.7	2 804.3	263.2	350.1	2 057.4	2 607.9	33.0	26.8	-3.3	-1.3	6.CRUDE PETROLEUM AND NATURAL GAS
7.DEMİR CEVHERİ	72.1	56.3	46.6	5.0	10.0	30.2	76.1	100.4	152.4	-17.2	-21.9	7.IRON ORE
8.DEMİR DIŞI METAL CEVHERİ	5.9	10.7	8.2	1.0	0.4	6.4	10.9	-57.2	68.7	-22.9	81.6	8.NON-FERROUS ORES
9.METAL OLMAYAN MADENLER	59.9	57.0	47.9	5.7	3.5	33.0	40.0	-37.8	21.1	-16.1	-4.7	9.MINING NOT ELSEWHERE CLASSIFIED
10.TAŞOCAKÇILIĞI	22.3	28.9	30.9	2.6	3.6	21.2	38.8	38.5	82.5	7.2	29.4	10.STONE QUARRYING
III.İMALAT SANAYİİ	18 889.6	24 996.9	19 369.2	1 516.4	2 503.2	13 494.6	20 738.1	65.1	53.7	-22.5	32.3	III.MANUFACTURING INDUSTRY
A.TARIMA DAYALI SANAYİLER	1 397.6	1 538.8	1 375.4	116.3	217.8	943.5	1 649.8	87.3	74.9	-10.6	10.1	A.PROCESSED AGRICULTURAL PRODUCTS
11.MEZBAHA ÜRÜNLERİ	234.4	288.5	334.4	33.1	71.0	237.1	382.8	114.7	61.4	15.9	23.1	11.SLAUGHTERING PRODUCTS
12.SERBEZ MEYVE İŞLEME SANAYİİ	8.7	9.1	7.4	0.6	2.0	6.5	10.8	262.5	66.2	-18.6	5.2	12.CANNED/PRESERVED FRUITS & VEGET.
13.BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR	434.5	458.7	485.7	38.8	48.1	318.5	460.4	23.9	44.5	5.9	5.4	13.VEGETABLE & ANIMAL OILS & FATS
14.UN VE DİĞER DEĞİRMEN ÜRÜNLERİ	102.5	83.1	56.4	4.7	5.9	40.5	79.1	26.2	95.5	-32.2	-18.9	14.GRAIN MILL PRODUCTS
15.ŞEKER SANAYİİ ÜRÜNLERİ	4.4	6.2	6.7	0.0	44.4	0.5	130.4	-	-	8.0	41.9	15.SUGAR
16.DİĞER BESİN MADDELERİ	88.6	107.9	93.2	8.3	10.3	61.1	98.8	23.5	61.8	-13.7	21.9	16.OTHER FOOD PRODUCTS
17.ALKOLLÜ İÇKİLER	11.8	9.7	12.1	1.8	0.9	8.0	11.6	-50.1	45.1	23.9	-17.8	17.ALCOHOLIC BEVERAGES
18.ALKOLSUZ İÇKİLER	0.8	0.9	0.8	0.1	0.0	0.5	0.4	-80.2	-15.1	-12.8	7.8	18.SOFT DRINKS & CARBONATED WATER
19.TUTUN SANAYİİ	319.0	327.3	139.8	15.5	29.1	113.8	111.5	87.7	-2.1	-57.3	2.6	19.TOBACCO & CIGARETS
20.ÇİRCİRLAMA	192.9	247.3	239.0	13.4	6.1	156.8	363.9	-54.1	132.0	-3.4	28.2	20.GINNED COTTON

(*) 1974 Uluslararası Standard Sanayi Sınıflandırması

(*) 1974 International Standard Industrial Classification.

EK-15'in devamı
İthalatın Sektörel Dağılımı (ISIC)*

(devam)
TABLO: V.5 - İTHALATIN SEKTÖREL DAĞILIMI (ISIC)*
TABLE: V.5 - COMMODITY COMPOSITION OF IMPORTS (ISIC)*

(continued)
(MİLYON DÖLAR)
(IN MILLIONS OF DOLLARS)

KOD	YÜZDE DEĞİŞME PERCENTAGE CHANGE												KOD
	(YILLIK) (ANNUAL)		(EYLÜL) (SEPTEMBER)		(O-EYL.) (J-SEP.)		(EYL.) (SEP.)		(O-EYL.) (J-SEP.)		YILLIK ANNUAL		
	1992	1993	1994	1994	1995	1994	1995	95/94	95/94	94/93	93/92		
10.DİĞER SANAYİLER	17 492.1	23 458.1	17 993.8	1 400.1	2 285.3	12 551.2	19 088.3	63.2	52.1	-23.3	34.1	10.OTHER INDUSTRIES	
21.DOKUMA SANAYİİ	554.7	849.0	968.1	101.8	120.9	663.4	1 152.9	18.7	73.8	14.0	53.1	21.TEXTILE OTHER THAN WEARING APPAREL	
22.HAZIR GİYİM SANAYİİ	19.9	31.2	24.3	2.5	3.7	17.5	20.7	48.7	18.3	-22.3	56.9	22.WEARING APPAREL EXC.KNITTED PROD.	
23.DERİ KÜRK İŞLEME SANAYİİ	127.6	171.5	182.1	11.9	16.2	125.8	167.6	36.2	33.2	6.2	34.4	23.HIDE & SKIN PROD.& LEATHER SUBST.	
24.AYAKKABI SANAYİİ	23.2	41.3	26.1	1.9	3.4	21.7	27.6	78.7	27.3	-37.0	78.6	24.LEATHER FOOTWEAR	
25.AĞAÇ VE MANTAR ÜRÜNLERİ	38.5	87.3	48.5	1.5	6.4	37.9	50.1	325.5	32.1	-44.5	126.8	25.WOOD & CORK PRODUCTS	
26.AĞAÇ MOBİLE VE MEFRU ŞAT SANAYİİ	29.7	32.1	26.8	1.4	3.4	19.8	29.4	142.3	48.5	-16.4	7.9	26.WOODEN FURNITURE	
27.KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ	353.3	525.3	391.4	30.7	118.1	257.8	633.2	285.0	145.6	-25.5	48.7	27.PAPER PULP, PAPER & PAPERBOARD	
28.BASIM, YAYIM VE ÇİTİCİLİK	44.4	125.8	83.4	5.7	5.8	67.2	56.0	3.2	-16.6	-33.7	183.1	28.PRINTING AND PUBLISHING PRODUCTS	
29.KİMYEVİ GÜBRE SANAYİİ	309.7	408.7	246.8	34.6	53.7	141.8	306.8	55.3	116.4	-39.6	32.0	29.CHEMICAL FERTILIZER	
30.İLAÇ SANAYİİ	302.9	371.6	339.3	30.0	38.9	227.8	377.4	30.0	65.7	-8.7	22.7	30.DRUGS AND MEDICINES	
31.PETRO-KİMYA SANAYİİ	1 107.5	1 291.1	1 204.7	106.0	200.6	787.5	1 596.5	89.2	102.7	-6.7	16.6	31.PETROCHEMICAL PRODUCTS	
32.KİMYA SANAYİİ	1 876.3	2 047.4	1 868.8	170.1	242.9	1 276.4	2 126.8	42.8	66.6	-8.7	9.1	32.OTHER CHEMICAL PRODUCTS	
33.PETROL ARIŞIMI SANAYİİ	556.8	723.2	601.5	58.1	71.8	398.9	575.7	23.6	44.3	-16.8	29.9	33.REFINED PETROLEUM PRODUCTS	
34.DİĞER PETROL VE KÖMÜR ÜRÜNLERİ	31.0	35.1	34.9	2.4	3.5	23.0	32.2	42.7	40.3	-0.4	13.2	34.OTHER PETROLEUM & COAL PRODUCTS	
35.KAUÇUK VE LASTİK ÜRÜNLERİ	218.9	244.9	174.2	14.4	19.8	125.3	183.3	37.6	46.2	-28.8	11.9	35.TYRES & TUBES & OTHER RUBBER PROD.	
36.LASTİK ÜRÜNLERİ	138.6	177.2	134.6	9.5	18.4	97.7	166.2	94.4	70.1	-24.0	27.8	36.PLASTICS	
37.CAM VE CAMDAN MAMÜL EŞYA	85.0	81.8	61.1	5.5	13.1	43.9	77.9	139.0	77.4	-25.2	-3.8	37.GLASS & GLASS PRODUCTS	
38.ÇİMENTO SANAYİİ	18.3	17.7	11.7	0.3	1.7	11.1	8.1	563.7	-27.1	-34.2	-3.4	38.CEMENT	
39.DİTAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SAN.	135.1	151.9	135.4	12.6	14.8	98.6	137.0	17.5	38.9	-10.9	12.4	39.OTHER NON-METALLIC PRODUCTS	
40.DEMİR ÇELİK ANA SANAYİİ	1 839.7	2 816.7	2 156.4	165.9	269.9	1 528.6	2 353.3	62.6	54.0	-23.4	53.1	40.IRON & STEEL	
41.DİĞER METAL ANA SANAYİİ	350.4	415.5	405.2	41.6	68.8	273.7	535.7	65.3	95.7	-2.5	18.6	41.NON-FERROUS METALS	
42.METAL EŞYA SANAYİİ	637.4	686.5	546.2	48.6	66.7	375.9	528.7	37.4	40.7	-20.4	7.7	42.METAL PRODUCTS	
43.ELEKTRİK SİZ MAKİNELER SANAYİİ	3 680.8	4 810.9	3 524.4	229.7	414.8	2 442.4	3 320.2	80.6	35.9	-26.7	30.7	43.NON ELECTRICAL MACHINERY	
44.TARIM MAKİNA VE TEÇHİZATI	155.2	208.6	126.4	9.6	23.2	94.9	174.2	141.0	83.5	-39.4	34.4	44.AGRICULTURAL MACHINERY	
45.ELEKTRİK MAKİNELER SANAYİİ	1 818.3	2 062.4	1 844.7	129.8	182.7	1 316.7	1 519.2	40.7	15.4	-10.6	13.4	45.ELECTRICAL MACHINERY	
46.DENİZ ULAŞIM ARAÇLARI	228.4	360.5	297.8	18.4	58.3	185.9	337.4	215.9	81.5	-17.4	57.9	46.MARINE TRANSPORT EQUIPMENTS	
47.DENİZ YOLU ULAŞIM ARAÇLARI	24.0	121.9	105.0	15.4	26.3	61.9	78.8	70.2	27.3	-13.8	408.4	47.RAILWAY TRANSPORT EQUIPMENTS	
48.KARAYOLU ULAŞIM ARAÇLARI	1 373.1	2 167.7	940.1	81.6	130.0	677.9	969.7	59.3	43.0	-56.6	57.9	48.OTHER TRANSPORT EQUIPMENTS	
49.UÇAK SANAYİİ	690.1	1 426.4	800.9	5.3	10.6	689.8	890.2	99.6	29.1	-43.9	106.7	49.AIR TRANSPORT EQUIPMENT	
50.DİĞER İMALAT SANAYİİ	721.4	966.8	683.0	53.3	76.9	460.4	655.3	44.3	42.3	-29.3	33.6	50.OTHER INDUSTRIAL PRODUCTS	
TOPLAM	22 870.9	29 428.4	23 270.0	1 919.9	3 066.4	16 257.3	24 603.9	59.7	51.3	-20.9	28.7	TOTAL	

(*) 1974 Uluslararası Standard Sanayi Sınıflandırması

(*) 1974 International Standard Industrial Classification.

İHRACAT (Exports)

	AYLIK MONTHLY						YÜZDE DEĞİŞİMİ PERCENTAGE CHANGE							
	(MİLYON DOLAR) (IN MILLIONS OF DOLLARS)													
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995(1)	90/89	91/90	92/91	93/92	94/93	95/94	
OCAK	771.6	1 024.8	1 068.1	1 222.9	1 273.9	1 312.7	1 549.7	32.8	4.2	14.5	4.2	3.0	18.1	JANUARY
ŞUBAT	946.9	987.7	1 041.3	1 081.1	1 168.2	1 193.5	1 550.7	4.3	5.4	3.8	8.1	2.2	29.9	FEBRUARY
MART	1 084.8	981.8	1 269.3	1 246.0	1 231.2	1 320.1	1 656.0	-9.5	29.3	-1.8	-1.2	7.2	25.4	MARCH
NİSAN	977.3	872.2	883.7	1 057.9	1 257.5	1 232.8	1 860.7	-10.8	1.3	19.7	18.9	-2.0	50.9	APRIL
MAYIS	700.5	920.4	1 058.6	1 247.3	1 338.4	1 219.5	1 503.6	31.4	15.0	17.8	7.3	-8.9	23.3	MAY
HAZİRAN	896.0	952.8	962.7	998.1	881.4	1 378.5	1 834.8	6.3	1.0	3.7	-11.7	56.4	33.1	JUNE
TEMMUZ	749.0	781.9	989.5	1 215.6	1 181.8	1 578.2	1 790.0	4.4	26.5	22.9	-2.8	33.5	13.4	JULY
AĞUSTOS	822.8	985.2	1 067.9	1 206.5	1 120.8	1 517.0	1 748.1	19.7	8.4	13.0	-7.1	35.4	15.2	AUGUST
EYLÜL	996.3	1 091.4	1 151.3	1 279.1	1 259.4	1 719.9	1 750.0	9.5	5.5	11.1	-1.5	36.6	1.7	SEPTEMBER
EKİM	1 100.6	1 310.0	1 325.1	1 412.1	1 416.6	1 670.2	1 936.8	19.0	1.2	6.6	0.3	17.9	16.0	OCTOBER
KASIM	1 200.0	1 388.0	1 332.0	1 247.0	1 291.3	1 658.1		15.7	-4.0	-6.4	3.6	28.4		NOVEMBER
ARALIK	1 378.9	1 663.1	1 444.0	1 501.1	1 924.6	2 305.3		20.6	-13.2	4.0	28.2	19.8		DECEMBER

	KUMÜLATİF CUMULATIVE						YÜZDE DEĞİŞİMİ PERCENTAGE CHANGE							
	(MİLYON DOLAR) (IN MILLIONS OF DOLLARS)													
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995(1)	90/89	91/90	92/91	93/92	94/93	95/94	
OCAK	771.6	1 024.8	1 068.1	1 222.9	1 273.9	1 312.7	1 549.7	32.8	4.2	14.5	4.2	3.0	18.1	JANUARY
ŞUBAT	1 718.5	2 012.5	2 109.4	2 304.0	2 442.1	2 506.3	3 100.4	17.1	4.8	9.2	6.0	2.6	23.7	FEBRUARY
MART	2 803.3	2 994.3	3 378.7	3 550.0	3 673.3	3 826.4	4 756.4	6.8	12.8	5.1	3.5	4.2	24.3	MARCH
NİSAN	3 780.6	3 866.5	4 262.4	4 607.9	4 930.8	5 059.2	6 617.1	2.3	10.2	8.1	7.0	2.6	30.8	APRIL
MAYIS	4 481.1	4 786.9	5 320.9	5 855.2	6 269.2	6 278.7	8 120.7	6.8	11.2	10.0	7.1	0.2	29.3	MAY
HAZİRAN	5 377.1	5 739.7	6 283.6	6 853.3	7 150.6	7 657.2	9 955.5	6.7	9.5	9.1	4.3	7.1	30.0	JUNE
TEMMUZ	6 126.1	6 521.6	7 273.0	8 068.9	8 332.4	9 235.5	11 745.5	6.5	11.5	10.9	3.3	10.8	27.2	JULY
AĞUSTOS	6 949.0	7 506.8	8 341.0	9 275.4	9 453.1	10 752.5	13 493.6	8.0	11.1	11.2	1.9	13.7	25.5	AUGUST
EYLÜL	7 945.3	8 598.2	9 492.3	10 554.5	10 712.5	12 472.4	15 243.6	8.2	10.4	11.2	1.5	16.4	22.2	SEPTEMBER
EKİM	9 045.8	9 908.2	10 817.4	11 966.6	12 129.2	14 142.7	17 180.4	9.5	9.2	10.6	1.4	16.6	21.5	OCTOBER
KASIM	10 245.8	11 296.2	12 149.4	13 213.6	13 420.5	15 800.7		10.3	7.6	8.8	1.6	17.7		NOVEMBER
ARALIK	11 624.7	12 959.3	13 593.5	14 714.7	15 345.1	18 106.1		11.5	4.9	8.2	4.3	18.0		DECEMBER

KAYNAK: DİE
(1) GEÇİCİ

SOURCE: SIS
(1) PROVISIONAL

İTHALAT

İTHALAT						
BİRİM: \$	1992	1993	DEĞİŞİM	1994	DEĞİŞİM	1995 (OC.-TEM.)
TEKSTİL	1,189,311,000	1,591,947,000	34%	1,600,696,000	1%	1,579,247,000
KONFEKSİYON	35,066,000	47,474,000	35%	36,588,000	-23%	25,541,000
TEKSTİL VE KONFEKSİYON	1,224,377,000	1,639,421,000	34%	1,637,284,000	0%	1,604,788,000
GENEL İTHALAT	22,870,466,000	29,429,207,000	29%	23,270,018,000	-21%	18,343,974,000
İHRACAT						
	1992	1993	DEĞİŞİM	1994	DEĞİŞİM	1995 (OC.-TEM.)
TEKSTİL	1,369,353,000	1,457,494,000	6%	1,944,816,000	33%	1,187,854,000
KONFEKSİYON	4,009,584,000	4,157,993,000	4%	4,490,045,000	8%	3,391,097,000
TEKSTİL VE KONFEKSİYON	5,378,937,000	5,615,487,000	4%	6,434,861,000	15%	4,578,951,000
GENEL İHRACAT	14,719,153,000	15,348,075,000	4%	18,105,175,000	18%	11,746,026,000

İhracatın Sektörel Dağılımı

(MİLYON DOLAR)
(IN MILLIONS OF DOLLARS)

	YÜZDE DEĞİŞİME PERCENTAGE CHANGE											
	(YILLIK) (ANNUAL)			(EYL. ÜL.) (SEPTEMBER)		(O-EYL. ÜL.) (J.-SEP.)		(YILLIK) (ANNUAL)				
	1992	1993	1994	1994	1995	1994	1995	95/94 (SEP.)	95/94 (J-SEP.)	93/92	94/93	
TARIM VE HAYVANCILIK	2 203.5	2 365.3	2 456.7	230.6	183.8	1 675.6	1 463.7	-20.3	-12.6	7.3	3.9	
BİTKİSEL ÜRÜNLER	1 999.1	2 013.5	2 142.8	208.8	175.4	1 434.7	1 270.9	-16.0	-11.4	0.7	6.4	CROPS
PAMUK	45.9	144.5	31.4	0.1	0.2	30.8	2.8	136.9	-90.9	214.8	-78.3	COTTON
TÜTÜN	309.4	395.6	395.2	2.6	4.9	342.7	178.5	90.9	-47.9	27.9	-0.1	TOBACCO
FINDIK	291.1	413.4	496.4	64.2	60.6	285.8	359.8	-5.5	25.9	42.0	20.1	HAZELNUTS
KURU ÜZÜM	128.5	134.1	176.2	21.4	19.1	111.8	118.4	-10.8	5.9	4.4	31.4	RAISINS
DİĞERLERİ	1 224.2	925.9	1 043.7	120.5	90.6	663.6	611.4	-24.9	-7.9	-24.4	12.7	OTHERS
HAYVANCILIK ÜRÜNLERİ	140.3	293.8	244.8	17.3	3.0	189.4	144.1	-82.7	-23.9	109.5	-16.7	LIVESTOCK PRODUCTS
SU ÜRÜNLERİ	49.9	44.4	52.7	3.9	4.5	39.4	40.4	15.4	2.5	-11.0	18.6	FISHERY PRODUCTS
ORMANCILIK ÜRÜNLERİ	14.1	13.5	16.4	0.7	0.9	12.1	8.3	37.1	-31.4	-4.6	21.3	FORESTRY
MADENCİLİK ve TAŞOCAKÇILIĞI	264.4	238.5	272.2	27.3	34.0	186.3	280.1	24.5	50.3	-9.8	14.2	MINING AND QUARRY PRODUCTS
SANAYİ ÜRÜNLERİ	12 246.7	12 741.3	15 377.2	1 462.6	1 532.3	10 610.7	13 500.5	4.8	27.2	4.0	20.7	INDUSTRIAL PRODUCTS
İŞLENMİŞ TARIM ÜRÜNLERİ	1 337.2	1 368.5	1 765.1	167.5	186.0	1 168.5	1 454.2	11.0	24.5	2.3	29.0	PROCESSED AGRICULTURAL PRODUCTS
PETROL ÜRÜNLERİ	231.3	171.8	235.3	30.0	21.1	177.5	215.0	-29.7	21.1	-25.7	37.0	PETROLEUM PRODUCTS
DİĞER SANAYİ ÜRÜNLERİ	10 678.2	11 201.1	13 376.8	1 265.1	1 325.2	9 264.7	11 831.3	4.8	27.7	4.9	19.4	OTHER INDUSTRIAL PRODUCTS
ÇİMENTO	138.8	90.2	145.2	22.5	9.8	97.3	110.3	-56.4	13.4	-35.0	61.0	CEMENT
KİMYA SANAYİ II	491.3	467.6	575.6	55.7	52.4	400.7	511.5	-5.9	27.7	-4.8	23.1	CHEMICALS
LASTİK VE PLASTİK	380.2	385.4	450.2	37.6	43.0	321.4	404.6	14.4	25.9	1.4	16.8	RUBBER AND PLASTIC
DERİ VE KOSELE SANAYİ II	567.9	552.4	559.8	71.0	65.9	379.0	447.6	-7.2	18.1	-2.7	1.3	HIDES AND LEATHER PRODUCTS
ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİ II	27.5	22.9	41.1	2.9	3.7	24.7	41.1	27.6	66.4	-16.7	79.2	FORESTRY PRODUCTS
DOKUMA VE GİYİM SANAYİ II	5 268.1	5 420.8	6 286.4	566.3	693.6	4 373.5	5 896.5	22.5	34.8	2.9	16.0	TEXTILES
CAM VE SERAMİK SANAYİ II	395.0	380.2	430.6	37.9	44.0	307.3	394.3	16.1	28.3	-3.8	13.3	GLASS AND CERAMICS
DEMİR VE ÇELİK SANAYİ II	1 558.0	2 010.9	2 369.2	233.6	147.7	1 716.0	1 711.0	-36.8	-0.3	29.1	17.8	IRON AND STEEL
DEMİRDEŞİ METALLER SANAYİ II	164.2	172.5	215.4	21.1	26.1	142.7	250.0	23.7	75.2	5.1	24.9	NON-FERROUS METAL
MADENİ EŞYA SANAYİ II	76.2	43.8	52.7	5.5	6.7	35.1	54.6	21.8	55.6	-42.5	20.5	METAL PRODUCTS
MAKİNA SANAYİ II	321.9	349.3	538.5	38.6	48.3	357.5	490.3	25.1	37.1	8.5	54.2	MACHINERY
ELEKTRİK MAKİNA VE CİHAZLAR	591.0	565.5	682.1	62.1	79.6	431.0	594.4	28.2	37.9	-4.3	20.6	ELECTRICAL APPLIANCES
TASITARAÇLARI SANAYİ II	381.8	380.3	502.6	59.2	60.1	330.2	518.2	1.5	56.9	-0.4	32.1	MOTOR VEHICLES
DİĞERLERİ	116.3	359.4	527.5	51.1	44.3	348.3	406.9	-13.3	16.8	13.6	46.8	OTHERS
TOTAL	14 714.7	15 345.1	18 106.1	1 719.9	1 750.0	12 472.3	15 243.6	1.8	22.2	4.3	18.0	TOTAL

İhracatın Sektörel Dağılımı (ISIC)*

	(MİLYON DOLAR) (IN MILLIONS OF DOLLARS)												
	YÜZDE DEĞİŞİM PERCENTAGE CHANGE												
	(YILLIK) (ANNUAL)			(EYLÜL) (SEPTEMBER)		(O-EYL) (J-SEP)		(EYL-) (SEP-)		(O-EYL-) (J-SEP-)		YILLIK ANNUAL	
	1992	1993	1994	1994	1995	1994	1995	95/94	95/94	94/93			93/92
I. TARIM ÜRÜNLERİ	1 184.7	1 044.5	1 065.6	101.1	67.3	725.5	619.2	-33.4	-14.6	2.0		-11.9	I. AGRICULTURE AND LIVESTOCK
1. BİTKİSEL ÜRÜNLER	983.4	695.6	754.8	79.6	60.4	492.5	434.4	-24.1	-11.8	8.5	-29.3	1. CROPS	
2. HAYVANCILIK	136.5	289.7	241.5	16.8	2.6	187.1	140.1	-84.3	-25.2	-16.6	112.2	2. LIVESTOCK PRODUCTS	
3. ORMANCILIK	23.6	26.0	35.2	1.9	2.0	19.7	20.1	3.2	2.3	35.2	10.2	3. FORESTRY LOGGING	
4. SU ÜRÜNLERİ	41.2	32.9	34.2	2.7	2.3	26.3	24.7	-17.3	-5.9	3.8	-20.0	4. FISHERY PRODUCTS	
II. MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	266.3	233.0	263.4	27.1	32.6	179.3	269.2	20.5	50.2	13.1	-12.5	II. MINING AND QUARRY PRODUCTS	
5. KÖMÜR	0.0	0.0	0.8	0.0	0.0	0.8	0.0	-	-	-	-	5. COAL	
6. HAM PETROL VE TABİİ GAZ	1.2	1.6	0.0	0.0	0.0	0.0	1.1	-	-	-98.9	36.4	6. CRUDE PETROLEUM AND NATURAL GAS	
7. DEMİR CEMİRİ	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-	-	-	7. IRON ORE	
8. DEMİR DIŞI METAL CEMİRİ	48.7	32.4	49.9	5.4	13.7	29.2	87.5	144.2	200.0	54.0	-33.4	8. NON-FERROUS ORES	
9. METAL OLMAYAN MADENLER	154.0	142.5	143.2	14.8	13.0	96.6	116.0	-12.1	20.0	0.5	-7.5	9. MINING NOT ELSEWHERE CLASSIFIED	
10. TAŞOCAKÇILIĞI	62.4	56.4	69.5	6.7	5.9	52.7	64.7	-11.0	22.8	23.1	-9.5	10. STONE QUARRYING	
III. İMALAT SANAYİİ	13 263.6	14 067.8	16 776.0	1 591.8	1 650.1	11 567.5	14 355.2	3.7	24.1	19.3	6.1	III. MANUFACTURING INDUSTRY	
A. TARIMA DAYALI SANAYİLER	2 293.0	2 643.3	3 033.6	282.3	295.3	2 033.9	2 167.4	4.6	6.6	14.8	15.3	A. PROCESSED AGRICULTURAL PRODUCTS	
11. MEZBAHA ÜRÜNLERİ	60.9	54.3	75.1	5.2	5.4	53.9	52.7	4.2	-2.1	38.4	-10.9	11. SLAUGHTERING PRODUCTS	
12. ŞEKER MEYVE İŞLEME SANAYİİ	604.3	584.0	737.2	102.1	79.9	451.8	427.8	-21.8	-5.3	26.2	-3.4	12. CANNED & PRESERVED FRUITS & VEGET.	
13. BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR	302.3	267.7	274.3	19.2	44.5	188.1	332.6	131.6	76.8	2.5	-11.4	13. VEGETABLE & ANIMAL OILS & FATS	
14. UN VE DİĞER DEĞİRMEN ÜRÜNLERİ	110.0	86.9	112.9	10.5	9.0	71.0	82.8	-14.7	16.6	29.9	-21.0	14. GRAIN MILL PRODUCTS	
15. ŞEKER SANAYİİ ÜRÜNLERİ	133.8	147.7	166.0	16.1	0.0	138.8	2.3	-	-98.3	12.4	10.4	15. SUGAR	
16. DİĞER BESİN MADDELERİ	665.5	883.8	1 157.1	119.2	133.0	704.0	927.5	11.6	31.7	30.9	32.8	16. OTHER FOOD PRODUCTS	
17. ALKOLÜ ÜÇKİLER	25.6	23.0	34.2	3.0	4.1	22.9	34.6	34.6	50.7	48.4	-10.1	17. ALCOHOLIC BEVERAGES	
18. ALKOLÜSÜZ ÜÇKİLER	7.1	6.6	16.6	2.4	2.1	12.1	31.0	-10.1	156.7	152.2	-7.9	18. SOFT DRINKS & CARBONATED WATER	
19. TUTUN SANAYİİ	332.6	441.0	423.6	4.2	16.6	357.3	266.9	297.6	-25.3	-3.9	32.6	19. TOBACCO & CIGARETS	
20. ÇİRCİRLAMA	50.9	148.3	36.6	0.4	0.7	34.0	9.2	90.7	-73.0	-75.3	191.3	20. GINNED COTTON	

EK-20'nin devamı
İhracatın Sektörel Dağılımı (ISIC)*

(MİLYON DOLAR)
(IN MILLIONS OF DOLLARS)

	YÜZDE DEĞİŞME											YILLIK	ANNUAL
	(YILLIK)			(BYLÜL)		(O-BYL)		(BYL) (O-BYL)					
	(ANNUAL)			(SEPTEMBER)		(J-SEP)		(SEP) (J-SEP)					
	1992	1993	1994	1994	1995	1994	1995	95/94	95/94	94/93	93/92		
B.DİĞER SANAYİLER	10 970.6	11 424.5	13 742.4	1 309.5	1 354.8	9 533.7	12 187.8	3.5	27.8	20.3	4.1	B.OTHER INDUSTRIES	
21.DOKUMA SANAYİ II	3 841.3	3 892.9	4 569.6	415.8	485.1	3 188.3	4 111.8	16.7	29.0	17.4	1.3	21.TEXTILE OTHER THAN WEARING APPAREL	
22.HAZIR GİYİM SANAYİ II	1 761.3	1 869.2	2 001.7	196.3	246.9	1 372.2	1 979.5	25.8	44.3	7.1	6.1	22.WEARING APPAREL EXC.KNITTED PROD.	
23.DERİ KURK İŞLEME SANAYİ II	52.5	54.3	86.9	9.8	12.0	60.7	89.0	23.0	46.6	60.1	3.5	23.HIDE & SKIN PROD.& LEATHER SUBST.	
24.AYAKKABI SANAYİ II	52.1	69.8	126.6	14.4	6.3	89.6	55.4	-56.2	-38.2	81.3	33.9	24.LEATHER FOOTWEAR	
25.AĞAÇ VE MANTAR ÜRÜNLERİ	32.8	28.3	62.5	6.0	4.0	36.7	54.1	-33.5	47.6	121.0	-13.9	25.WOOD & CORK PRODUCTS	
26.AĞAÇ MÖBLE VE MEFRU ŞAT SANAYİ II	21.5	31.1	35.0	3.4	4.2	23.8	33.1	25.0	39.0	12.6	44.6	26.WOODEN FURNITURE	
27.KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ	59.2	49.0	107.0	13.4	8.6	67.2	100.5	-36.4	49.5	118.5	-17.2	27.PAPER PULP, PAPER & PAPERBOARD	
28.BASIM, YAYIM VE ÇILICILIK	10.9	15.5	14.2	1.5	1.9	10.2	13.3	25.8	30.5	-8.3	42.8	28.PRINTING AND PUBLISHING PRODUCTS	
29.KİMYEVİ GÜBRE SANAYİ II	24.2	16.2	39.8	4.3	2.4	25.5	24.9	-45.4	-2.4	145.7	-32.9	29.CHEMICAL FERTILIZER	
30.HAÇ SANAYİ II	44.4	73.0	72.3	7.1	3.8	56.0	33.8	-46.2	-39.6	-1.0	64.4	30.DRUGS AND MEDICINES	
31.PETROL-KİMYA SANAYİ II	404.5	354.0	478.2	46.4	32.8	342.2	422.4	-29.3	23.4	35.1	-12.5	31.PETROCHEMICAL PRODUCTS	
32.KİMYA SANAYİ II	381.2	351.7	419.3	38.0	49.7	282.6	407.6	30.6	44.2	19.2	-7.7	32.OTHER CHEMICAL PRODUCTS	
33.PETROL ARITIMI SANAYİ II	231.2	171.2	235.2	30.0	21.1	177.4	214.7	-29.4	21.0	37.4	-26.0	33.REFINED PETROLEUM PRODUCTS	
34.DİĞER PETROL VE KÖMÜR ÜRÜNLERİ	3.3	5.5	7.4	0.4	0.7	5.9	9.7	87.2	63.3	33.7	64.4	34.OTHER PETROLEUM & COAL PRODUCTS	
35.KAUÇUK VE LASTİK ÜRÜNLERİ	286.5	276.4	330.7	36.2	29.8	233.8	291.8	13.8	24.8	19.6	-3.5	35.TYRES & TUBES & OTHER RUBBER PROD.	
36.PLASTİK ÜRÜNLERİ	31.3	38.4	53.1	4.2	8.6	35.1	58.2	105.4	65.9	38.2	22.6	36.PLASTICS	
37.CAM VE CAMDAN MAMÜL EŞYA	233.2	202.7	212.4	19.4	21.2	154.9	183.2	9.3	18.3	4.8	-13.1	37.GLASS & GLASS PRODUCTS	
38.ÇİMENTO SANAYİ II	138.8	90.2	145.2	22.5	9.8	97.3	110.3	-56.4	13.4	61.0	-35.0	38.CEMENT	
39.DİĞER METAL ÜRÜNLERİ	164.5	182.7	222.7	18.5	23.1	155.2	215.5	25.1	38.8	21.9	11.1	39.OTHER NON-METALLIC PRODUCTS	
40.DEMİR ÇELİK ANA SANAYİ II	1 387.9	1 830.2	2 171.9	213.6	126.6	1 579.6	1 540.9	-40.7	-2.4	18.7	31.9	40.IRON & STEEL	
41.DİĞER METAL ANA SANAYİ II	153.8	157.1	186.1	16.3	21.7	124.7	230.6	33.4	85.0	18.5	2.1	41.NON-FERROUS METALS	
42.METAL EŞYA SANAYİ II	284.4	271.4	340.0	32.2	38.7	222.8	307.4	20.4	37.9	25.3	-4.6	42.METAL PRODUCTS	
43.ELEKTRİK SİZ MAKİNELER SANAYİ II	258.4	290.4	421.3	30.7	36.7	284.2	374.3	19.6	31.7	45.1	12.4	43.NON-ELECTRICAL MACHINERY	
44.TARIM MAKİNA VE BİÇİCİZATİ	34.8	35.4	38.4	2.8	3.6	24.8	36.2	29.3	46.2	5.6	4.7	44.AGRICULTURAL MACHINERY	
45.ELEKTRİK MAKİNELER SANAYİ II	608.8	595.0	683.8	59.1	79.5	438.1	584.3	34.5	33.4	14.9	-2.3	45.ELECTRICAL MACHINERY	
46.DENİZ ULAŞIM ARAÇLARI	137.1	75.1	54.0	7.5	0.6	37.2	38.3	-91.8	2.8	-28.1	-45.2	46.MARINE TRANSPORT EQUIPMENTS	
47.DENİZ YOLU ULAŞIM ARAÇLARI	0.0	0.9	2.9	0.0	0.9	1.1	2.8	-	139.8	224.9	-	47.RAILWAY TRANSPORT EQUIPMENTS	
48.KARAYOLU ULAŞIM ARAÇLARI	266.3	318.7	470.0	55.4	61.7	319.8	514.2	11.5	60.8	47.5	19.7	48.OTHER TRANSPORT EQUIPMENTS	
49.UÇAK SANAYİ II	0.1	0.5	22.5	0.0	0.0	6.1	4.2	-	-31.1	4511.9	303.3	49.AIR TRANSPORT EQUIPMENT	
50.DİĞER İMALAT SANAYİ II	64.4	76.8	131.8	14.3	12.5	80.6	145.8	-12.4	80.9	71.7	19.1	50.OTHER INDUSTRIAL PRODUCTS	
IV.ELEKTRİK ENERJİSİ	0.0	0.0	1.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-	-	-	IV.ELECTRICAL ENERGY	
TOPLAM	14 714.7	15 345.1	18 106.1	1 719.9	1 750.0	12 472.3	15 213.6	1.7	22.2	18.0	4.3	TOTAL	

(*) 1974 Uluslararası Standard Sanayi Sınıflandırması.

(*) 1974 International Standard Industrial Classification.

İhracatın Ülkeleri Göre Dağılımı

(MİLYON DOLAR)
(IN MILLIONS OF DOLLARS)

	(YILLIK) (ANNUAL)		(EYLÜL) (SEPTEMBER)		(OCAK-EYLÜL) (JANUARY-SEPTEMBER)		% DEĞİŞİM % CHANGE 1995/94							
	% PAY PERCENT. SHARE	% PAY PERCENT. SHARE	% PAY PERCENT. SHARE	% PAY PERCENT. SHARE	% PAY PERCENT. SHARE	% PAY PERCENT. SHARE								
	1995	1994	1994	1995	1994	1995								
I. OECD ÜLKELERİ	9 077.2	59.2	10 758.0	59.4	988.2	57.5	1 050.1	60.0	7 390.5	59.3	9 435.3	61.9	27.7	I. OECD COUNTRIES
A.AB ÜLKELERİ	7 596.7	49.5	8 635.3	47.7	797.0	46.3	887.4	50.7	5 933.7	47.6	7 854.6	51.5	32.4	A. EU COUNTRIES
-Fransa	771.3	5.0	851.2	4.7	74.6	4.3	82.5	4.7	604.2	4.8	734.1	4.8	21.5	-France
-Belçika-Lüksemburg	293.9	1.9	371.0	2.0	30.4	1.8	33.7	1.9	248.9	2.0	327.3	2.1	31.5	-Belgium-Luxembourg
-Hollanda	517.0	3.4	621.0	3.4	56.1	3.3	53.7	3.1	424.6	3.4	527.1	3.5	24.1	-Netherlands
-Almanya	3 654.3	23.8	3 954.3	21.7	361.5	21.0	413.4	23.6	2 717.1	21.8	3 614.8	23.7	33.0	-Germany
-İtalya	750.3	4.9	1 033.6	5.7	106.2	6.2	114.2	6.5	703.4	5.6	1 013.3	6.6	44.0	-Italy
-İngiltere	835.1	5.4	888.9	4.9	82.1	4.8	93.5	5.3	600.8	4.8	801.7	5.3	33.4	-United Kingdom
-İrlanda	22.7	0.1	32.8	0.2	4.3	0.3	4.8	0.3	22.2	0.2	34.1	0.2	53.4	-Ireland
-Danimarka	84.4	0.5	91.6	0.5	8.3	0.5	10.0	0.6	63.0	0.5	92.1	0.6	46.1	-Denmark
-Yunanistan	118.2	0.8	168.9	0.9	18.3	1.1	17.4	1.0	118.4	0.9	142.5	0.9	20.4	-Greece
-Portekiz	45.2	0.3	44.0	0.2	2.7	0.2	4.4	0.3	31.1	0.2	38.6	0.3	24.1	-Portugal
-İspanya	196.2	1.3	231.9	1.3	21.8	1.3	26.1	1.5	154.9	1.2	241.6	1.6	56.0	-Spain
-İsviçre	67.1	0.4	86.1	0.5	6.7	0.4	7.8	0.4	55.3	0.4	71.9	0.5	30.0	-Sweden
-Finlandiya	16.4	0.1	31.2	0.2	3.0	0.2	2.2	0.1	20.8	0.2	25.3	0.2	21.8	-Finland
-Avusturya	226.6	1.5	249.0	1.4	21.0	1.2	23.7	1.4	169.0	1.4	190.2	1.2	12.6	-Austria
B. EFTA ÜLKELERİ	247.8	1.6	276.9	1.5	31.0	1.8	26.1	1.5	194.3	1.6	203.4	1.3	4.7	B. EFTA COUNTRIES
-İsviçre	215.9	1.4	238.9	1.3	28.0	1.6	20.9	1.2	166.6	1.4	161.3	1.1	-4.3	-Switzerland
-Diğerleri	31.8	0.2	38.0	0.2	2.9	0.2	5.2	0.3	25.8	0.2	42.1	0.3	63.5	-Others
C. NAFTA ÜLKELERİ	1 045.2	6.8	1 617.1	8.9	144.1	8.4	119.0	6.8	1 119.5	9.0	1 219.4	8.0	8.9	C. NAFTA COUNTRIES
-ABD	983.7	6.4	1 520.1	8.4	126.6	7.4	109.9	6.3	1 052.5	8.4	1 145.0	7.5	8.8	-U.S.A.
-Diğerleri	59.6	0.4	97.0	0.5	17.5	1.0	9.2	0.5	67.0	0.5	74.5	0.5	11.2	-Others
D. DİĞER OECD ÜLKELERİ	185.5	1.2	228.6	1.3	16.1	0.9	17.6	1.0	142.8	1.1	157.9	1.0	10.6	D. OTHER OECD COUNTRIES
-Japonya	158.3	1.0	186.5	1.0	12.1	0.7	12.4	0.7	113.8	0.9	117.9	0.8	3.6	-Japan
-Diğerleri	27.1	0.2	42.1	0.2	4.0	0.2	5.3	0.3	29.1	0.2	40.0	0.3	37.8	-Others
II. İSLAM ÜLKELERİ	2 804.9	18.3	3 051.6	16.9	276.9	16.1	233.1	13.3	2 052.1	16.5	2 289.0	15.0	11.5	II. ISLAMIC COUNTRIES
-İran	289.7	1.9	249.8	1.4	16.7	1.0	20.3	1.2	155.1	1.2	191.4	1.3	23.4	-Iran
-Irak	160.1	1.0	141.0	0.8	6.9	0.4	3.6	0.2	80.8	0.6	45.8	0.3	-43.3	-Iraq
-Suudi Arabistan	652.4	4.3	609.4	3.4	56.0	3.3	36.3	2.1	443.7	3.6	352.1	2.3	-20.6	-Saudi Arabia
-Kuveyt	103.7	0.7	128.3	0.7	10.4	0.6	6.4	0.4	97.7	0.8	82.4	0.5	-15.7	-Kuwait
-K. Kıbrıs Türk Cumhur.	153.7	1.0	130.2	0.7	11.4	0.7	16.2	0.9	84.3	0.7	140.5	0.9	66.7	-T.R.N.C.
-Libya	246.3	1.6	179.4	1.0	19.9	1.2	21.0	1.2	128.3	1.0	161.5	1.1	25.9	-Libya
-Mısır	191.3	1.2	194.5	1.1	16.4	1.0	15.9	0.9	128.0	1.0	151.7	1.0	18.5	-Egypt
-Cezayir	82.2	0.5	237.6	1.3	17.6	1.0	18.3	1.0	99.5	0.8	195.3	1.3	96.2	-Algeria
-Tunus	55.6	0.4	74.3	0.4	6.4	0.4	9.3	0.5	50.1	0.4	57.3	0.4	14.4	-Tunisia
-Diğerleri	870.0	5.7	1 107.1	6.1	115.0	6.7	83.9	4.9	784.6	6.3	911.0	6.0	16.1	-Others
III. DİĞER AVRUPA ÜLKELERİ	763.8	5.0	892.9	4.9	96.3	5.6	136.5	7.8	582.9	4.7	901.7	5.9	54.7	III. OTHER EUROPEAN COUNTRIES
-Polonya	234.8	1.5	249.5	1.4	37.3	2.2	45.1	2.6	184.0	1.5	191.6	1.3	4.1	-Poland
-Macaristan	37.5	0.2	38.3	0.3	5.6	0.3	20.1	1.2	31.6	0.3	11.7	0.8	266.6	-Hungary
-Romanya	151.7	1.0	175.3	1.0	14.1	0.8	72.9	1.3	107.7	0.9	225.4	1.5	109.3	-Romania
-Bulgaristan	86.2	0.6	133.7	0.7	12.8	0.7	17.6	1.0	84.0	0.7	112.0	0.7	33.4	-Bulgaria
-Arnavutluk	37.8	0.2	39.3	0.3	5.2	0.3	5.2	0.3	42.1	0.3	41.6	0.3	-1.2	-Albania
-Çek Cumhuriyeti	38.5	0.4	62.2	0.3	5.7	0.3	6.1	0.3	41.5	0.3	30.2	0.3	20.8	-Czech Republic
-Diğerleri	157.3	1.0	154.7	0.9	15.6	0.9	19.5	1.1	92.0	0.7	165.2	1.1	79.5	-Others
IV. BAĞIMSIZ DEVLETLER TOP.	1 090.8	6.7	1 412.2	7.8	150.6	8.8	211.8	12.1	928.2	7.4	1 287.7	8.4	38.7	IV. COMMONWEALTH OF IND. ST.
-Rusya Federasyonu	499.1	3.3	820.3	4.5	104.7	6.1	133.6	7.6	511.1	4.1	779.6	5.1	52.5	-Russian Federation
-Türk Cumhuriyetleri	455.3	3.0	444.2	2.5	32.8	1.9	53.7	3.1	310.8	2.5	341.4	2.2	9.8	-Turkish Republics
-Diğerleri	76.4	0.5	147.8	0.8	13.1	0.8	24.4	1.4	106.3	0.9	166.7	1.1	56.9	-Others
V. DİĞER ÜLKELER	1 688.2	10.9	1 992.0	11.0	208.0	12.1	118.5	6.8	1 518.8	12.2	1 292.5	8.5	-14.9	V. OTHER COUNTRIES
-Hindistan	11.6	0.2	78.2	0.4	6.2	0.4	2.3	0.1	50.1	0.5	25.5	0.2	-37.6	-India
-Çin Halk Cumhuriyeti	511.9	3.3	354.8	2.0	30.5	1.8	4.4	0.3	324.6	2.6	47.1	0.3	-85.5	-P. Republic of China
-Güney Kore	91.4	0.6	93.7	0.5	2.8	0.2	3.5	0.3	77.9	0.7	81.3	0.6	-4.1	-Korea Republic
-Hong-Kong	117.7	0.8	236.5	1.3	29.0	1.7	8.0	0.5	168.7	1.4	173.1	1.1	2.6	-Hong-Kong
-Diğerleri	915.4	6.0	1 228.8	6.8	139.5	8.1	98.0	5.6	877.2	7.0	562.5	6.3	9.7	-Others
T O P L A M	15 345.1	100.0	18 106.1	100.0	1 720.0	100.0	1 750.0	100.0	12 472.3	100.0	15 243.6	100.0	32.2	T O T A L

Sektörel Dağılım

İLK OTUZ FİRMANIN SEKTÖREL DAĞILIMI							
SEKTÖRLER	Kuruluş Sayısı	Ciro (MİLYON T.L.)	Pay (%)	Kar (MİLYON T.L.)	Pay (%)	Çalışan Sayısı	Pay (%)
Makina İmalat ve Metal Eşya San.	7	11.791.774	34	1.026.177	18	7.886	37
Taş ve Toprağa Dayalı im. San	8	8.296.411	24	1.246.209	22	4.598	21
Madencilik	2	3.529.048	10	2.471.094	42	1.124	5
Elektrikli Araç ve Gereç İm. San.	3	2.767.841	7	194.116	3	1.411	7
Gıda Sanayii	5	5.445.395	15	652.086	12	3.631	17
Kağıt, Orman Ürünleri San.	1	2.224.145	6	57.389	1	368	1
Dokuma, Hazır Giyim San.	4	1.537.416	4	82.164	2	2.510	12
TOPLAM	30	35.592.030	100	5.729.235	100	21.528	100

TABLO:1 ODAMIZ ÜYESİ KURULUŞLARIN 1995 YILI İHRACATI (\$)		
FİRMA ÜNVANI	1995	1994
Etibank Kırka Boraks İşl.Mües.	74.640.658	74.461.220
Arçelik A.Ş.	62.685.445	39.318.775
Eczacıbaşı Yapı Ger.A.Ş.	42.444.257	34.226.892
Magnesit A.Ş.	33.932.623	30.000.810
Arapoğlu Giyim A.Ş.	21.568.000	18.005.400
Tusaş Motor San.A.Ş.	21.274.000	16.195.288
Demirer Kablo A.Ş.	19.589.908	30.280.399
Söğüt Seramik San A.Ş.	14.404.398	14.227.274
Türk Demir Döküm Fabrikaları A.Ş.	13.224.054	4.303.959
Sarar A.Ş.	12.000.000	2.473.858
EsEn Esk.Mak A.Ş.	11.684.000	9.766.000
Türk Elektrik Endüstrisi A.Ş.	10.912.914	5.712.558
XXX	7.986.075	35.395.061
Eti Gıda A.Ş.	6.948.363	2.626.875
Comag A.Ş.	5.498.224	3.526.810
Sörmaş A.Ş.	5.432.568	4.237.820
XXX	XXX	3.568.225
XXX	3.972.490	B.Y
Cicisan A.Ş.	3.370.034	1.667.232
Çetintaş Giyim A.Ş.	3.005.000	2.538.661
Hisarlar Mak.San.ve Tic.A.Ş.	2.700.000	2.220.670
Entil A.Ş.	2.586.909	985.404
Tam Gıda San.ve Tic.A.Ş.	2.499.122	5.104.939
Toprak Kağıt San.A.Ş.	1.346.181	1.018.886
Erden Gıda A.Ş.	1.069.904	B.Y
Jamak A.Ş.	957.678	215.850
Doğruöz Giyim A.Ş.	670.000	690.000
Eser Makina Ltd.Şti.	587.358	477.545
ABS Alçı Blok San.A.Ş.*	550.000	970.884
Çekiçler A.Ş.	504.034	320.000
Gökay Soğuk Hava Tes.A.Ş.	364.316	331.324
Etam A.Ş.	329.375	B.Y
Tekin Makina San. A.Ş.	235.000	71.000
Pınar Emaye Isı Ger.San Tic. A.Ş.*	185.000	165.000
XXX	XXX	1.952.998
Dolsan A.Ş.	167.456	99.728
Ertanlar Mak.Ltd.Şti.	161.310	7.200
Terrako A.Ş.	139.196	44.197
Emek Özel Civata Ltd.Şti.	128.814	B.Y
Esmir Mermer A.Ş.	123.011	B.Y
Haliser A.Ş.	112.284	5.324.452
Tülomsaş A.Ş.	90.104	B.Y
Cenpa Ltd.Şti.*	70.000	B.Y
Pemosan'A.Ş.	68.000	350.000
Yükseliş Makina san. ve tic.A.Ş.	63.627	B.Y
Bestel A.Ş.*	40.000	10.000
Diğer		847.322
TOPLAM	395.501.963	353.740.516

XXX: Açıklanılması istenilmeyen bilgi. * Dolar'a çevrilmiş yaklaşık değer. B.Y: Bilgi yok.

İhracatın Sektörel Dağılımı (\$)

TABLO 2 İHRACATIN SEKTÖREL DAĞILIMI (\$)					
SEKTÖRLER	FİRMA SAYISI	İHRACATIN DEĞERİ(1995)	İHRACATIN DEĞERİ(1994)	TOPLAM İÇİNDEKİ PAYI (%) (1995)	TOPLAM İÇİNDEKİ PAYI (%) (1994)
Madencilik	6	114.866.006	107.988.840	29	30.6
Makina İmalat ve Yan Sanayii	12	128.617.708	78.745.827	32	22.2
Taş ve Toprağa Day. İmalat San.	8	74.968.984	83.903.974	19	23.7
Dokuma ve Hazır Giyim San.	6	37.425.284	29.032.371	9.5	8.2
Elektrikli Araç ve Gereç İmalat San.	1	19.589.908	30.280.399	5	8.5
Gıda Sanayii	6	14.432.116	7.597.315	4	2.2
Metal Eşya Sanayii	4	3.858.401	10.736.851	1	3.1
Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayii	3	1.743.556	5.454.939	0.5	1.5
TOPLAM	46	395.501.963	353.740.516	100.0	100.0

Kaynak: Eskişehir Sanayi Odası.

SEKTÖRLER	Elektrik Enerjisi Tüketimi Kw/h					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
1-Makina İmalat Sanayii	31466627	34449820	37065933	43110602	41926819	49258303
2- Ziraî Aletler Sanayii	271104	533739	386129	356280	222409	716847
3-Soba ve Aksesuarları Üretim Sanayii	6951354	7357580	8531905	9512580	7232544	8546312
4- Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayii	6289065	6007795	7674142	9932570	10124000	10761066
5- Gıda Sanayii	3730177	4512197	5418278	5518108	7067763	9859378
6-Beyaz Eşya Yan Sanayii	1859151	2676334	2894244	3180670	3914944	5928106
7- Taş ve Toprağa Dayalı İm.San.	419260	1607105	2470457	3369211	3730526	4367055
8-Metal Eşya Sanayii	97723	458690	453758	708063	715547	1578137
9- Kimya Kauçuk ve Plastik Sanayii	404435	830454	1121913	1526958	1763296	1163535
10- Hazır Giyim Sanayii	1558187	2316225	2514016	3168763	3757365	5866693
11-Madencilik	2754693	2380938	3018837	2801445	2533690	3351653
TOPLAM	55801776	63130877	71515612	83225250	82988903	101397085
Yıllık Artışlar (%)	5.1	13.1	13.3	16.4	-(0.3)	23

Hammadde ve Malzeme Satınalma İstek Fişi Örneği

İsteği Yapan (Bölüm ya da Ambar) : Fiş Numarası :
 Ne Zaman İstendiği : Fiş Tarihi :
 Siparişi Verildiği Satıcı :

Hammadde ve Malzemenin Cinsi	Miktarı	Birim Fiyatı	Tutarı

İstekte Bulunan : Onaylayan :

Sipariş Edildiği Tarih : Siparişi Veren Adı Soyadı :
 Talemin Teslimat Tarihi :

Hammadde ve malzemenin hangi satıcıdan satın alınacağı kararlaştırdıktan sonra, bir "Satınalma Fişi" düzenlenerek satıcıya gönderilir. Satınalma fişi genellikle aşağıda görülen örneğe benzer bir biçimde düzenlenir.

Satınalma Fişi Örneği

Fiş No : Fiş Tarihi :
 Satıcının Adı Soyadı ya da Ünvanı :
 İsteği Yapan Bölüm :
 Nakliye Biçimi :
 Muhtemel Geliş Tarihi :

Hammadde ve Malzemenin Cinsi	Miktarı	Açıklama	Birim Fiyatı	Tutar

Fiş Düzenleyen : Satınalma Yetkilisi :

Teslimatma Raporu Örneği

Satıcının Adı ve Ünvanı :	Hammadde Tutarının ödenip
Satıcının Adresi :	ödenmediđi
Taşıma Aracı :	Fiş No
Teslim Eden :	Satınalma Fişi No :
Teslim Alınan Yer :	Fatura No :
Teslim Tarihi :	

Teslim Edilen Miktar	Teslim Edilen Hammadde'nin Cinsi	Açıklama	Hammadde'nin Özellikleri

Teslim Alan :

Ambar Stok Kartı Örneği

Hammadde ve Malzemenin Maksimum Miktarı :.....
 Adı (Türü) :..... Minimum Miktarı :.....
 Birim Ölçüsü :..... Kart No :.....
 Stokun Kodu ya da
 Parça No'su :.....
 Ambarda Bulunduğu Yer :.....

GİREN			ÇIKAN			KALAN
Ambara Giriş Tarihi	Teslimatma Raporu No	Miktar	Tarih	İstek Fisi No	Miktar	Miktar

Hammadde ve Malzeme İstek Fişi Örneği

İş Emri ya da Sipariş No		İstek Fişi No		
Hammadde ve Malzemeyi		Tarihi		
İsteyen Bölüm				
AÇIKLAMA	HAMMADDE VE MALZEME NO	MİKTAR	BİRİM FİYAT	TUTAR
ONAYLAYAN : TESLİM EDEN : TESLİM ALAN :				

Ambar İade Fişi Örneği

İadenin Nedeni		Tarih		
İade Eden Bölüm		Fiş No		
Hammedde ve Malzeme Stok No	İade Edilen Miktar	Hammedde ve Malzemenin Türü	Birim Maliyeti	Tutar
Fişi Düzenleyen		Fişi Alan		
Onaylayan		Fişin Alınışı		
		Tarihi		

